

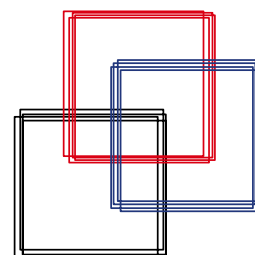
Перехід на ринок праці молоді України

результати міжнародного дослідження
«School-to-work transition surveys» в
Україні у 2013 та 2015 роках

Елла Лібанова, Олександр Цимбал,
Олег Ярош та Лариса Лісогор

Серпень 2016

Програма забезпечення молодіжної зайнятості
Департамент політики зайнятості

**Перехід на ринок праці молоді України:
результати міжнародного дослідження «School-to-work
transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках**

Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор

Міжнародне бюро праці • Женева

Серпень 2016

Авторське право © Міжнародна організація праці, 2016
Перше видання, 2016

Публікації Міжнародного бюро праці користуються захистом авторського права відповідно до Протоколу 2 Всесвітньої конвенції про авторське право з метою захисту авторських прав. Короткі витяги з них можуть бути відтворені без отримання дозволу за умови, що джерело посилання вказано належним чином. Всі запити на отримання дозволу на відтворення або переклад потрібно направляти за адресою: ILO Publications (права та дозволи), Офіс Міжнародної організації, CH-1211 Женева 22, Швейцарія, або електронною поштою: pubdroit@ilo.org. Такі запити завжди вітаємо.

Бібліотеки, установи та інші користувачі, зареєстровані керівною організацією з питань репродукції людини, можуть робити копії відповідно до умов і прав, які були їм надані. Відвідайте www.ifro.org, щоб знайти відповідального з управління організації інтелектуальної власності у вашій країні.

ILO Cataloguing in Publication Data

Libanova, Ella; Cymbal, Aleksandr; Iarosh, Oleg; Lisogor, Larysa.

Перехід на ринок праці молоді України: результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках / Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор ; Міжнародне бюро праці. – Женева : МОП, 2016. (Work4Youth publication series ; No. 41, ISSN: 2309-6780 ; 2309-6799 (web pdf))

International Labour Office.

youth employment / youth unemployment / transition from school to work / men workers / women workers / young worker / survey / Ukraine

13.01.3

Дизайн обкладинки: Creative Cow

Позначення, використані у публікаціях МОП, що відповідають усталеним у практиці роботи Організації Об'єднаних Націй, а також сам факт цієї публікації не означають схвалення Міжнародним бюро праці особливостей правового статусу будь-якої країни, області або території, їхньої влади чи делімітації кордонів.

Зміст статей, викладення результатів дослідження й інші думки належать виключно їх авторам, і опублікування цієї роботи не означає, що Міжнародне бюро праці поділяє висловлені тут думки.

Згадка про конкретні компанії, окремі комерційні продукти або процеси не свідчить про їх схвалення Міжнародним бюро праці і не містить оцінки.

Публікації та електронні продукти Міжнародного бюро праці можна отримати у великих магазинах, місцевих бюро Міжнародної організації праці, або безпосередньо. Каталог нових публікацій доступний за адресою: МОП Публікації, Міжнародне бюро праці, CH-1211 Женева 22, Швейцарія. Також його можна одержати, звернувшись за електронною поштою: pubvente@ilo.org.
Режим інтернет доступу: www.ilo.org/publns

Надруковано в Міжнародному бюро праці, Женева, Швейцарія.

Передмова

Молодість — вирішальний період життя, коли людина починає усвідомлювати свої прагнення, шукає економічної незалежності та здобуває власне місце у суспільстві. Глобальна криза у сфері зайнятості посилила вразливість молодих людей з точки зору: 1) зростання безробіття, 2) низької якості робочих місць, 3) надмірної нерівності на ринку праці між різними групами молоді, 4) довгих та більш незахищених переходів від навчання до гідної роботи, 5) збільшення масштабів відчуження молодих людей від ринку праці.

У червні 2012 року Міжнародна конференція праці, організована Міжнародною Організацією Праці (далі МОП), ухвалила рішення щодо запровадження термінових заходів боротьби із безпрецедентною кризою у сфері молодіжної зайнятості. Ці заходи повинні базуватися на багатовекторному підході, спрямованому на прискорення й полегшення переходу від навчання до зайнятості, а також на створення гідних робочих місць. Резолюція «Криза в сфері молодіжної зайнятості: заклик до дії» містить ряд висновків, які є основою формування національних стратегій у галузі забезпечення зайнятості молоді¹. Ця резолюція закликає до більшої узгодженості загальної політики молодіжної зайнятості та окремих дій, що пов'язані з її реалізацією, та підкреслює, що вони мають утворювати багатосторонню систему. Одночасно з цим Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй (ООН) підкреслив, що молодь є одним із п'яти вкрай важливих поколінь, на які має бути спрямовано усі мобілізовані людські, фінансові й політичні ресурси, наявні у розпорядженні цієї організації. Тож із метою зміцнення молодіжних програм у рамках системи ООН розроблено відповідний широкомасштабний план дій, одним із пріоритетів якого є молодіжна зайнятість.

МОП надає підтримку урядам і соціальним партнерам у розроблянні та реалізації політики у сфері зайнятості. Відповідна діяльність МОП спрямована на підвищення потенціалу національних та регіональних інститутів щодо здійснення аналітичної роботи, яка має забезпечити більшу ефективність соціального діалогу та процесів прийняття політичних рішень. Для надання допомоги державам — членам організації у створенні бази знань із питань зайнятості молоді МОП розробила методологію дослідження процесів переходу молоді від навчання до ринку праці (School-to-work transition survey — SWTS). У цій доповіді представлено результати другого раунду такого дослідження в Україні, реалізованого у 2015 році, і порівняння їх з результатами першого раунду, що відбувся у 2013 році. Обидва раунди дослідження SWTS є продуктами партнерства «Work4Youth» між МОП і Master Card Foundation.

Сьогодні не легкий час для молодої людини на ринку праці. Сподіваємось, що міжнародне співтовариство за допомогою системи органів ООН, урядів, профспілок та організацій роботодавців, а також активної участі донорів, таких як MasterCard Foundation, зможе забезпечити необхідні умови успішного старту та закріплення молодих жінок і чоловіків на ринку праці.

Азіта Берар Авад
Директор
департаменту політики зайнятості

Антоніо Граціозі
Директор
Групи технічної підтримки гідної праці та
Регіонального Бюро МОП для країн
Центральної та Східної Європи

¹ Повний текст резолюції 2012 "Криза в сфері молодіжної зайнятості: заклик до дії" можна знайти на веб-сайті МОП за адресою: http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/101stSession/texts-adopted/WCMS_185950/lang--en/index.htm.

Зміст

	Сторінка
Передмова	iii
Зміст	v
Подяки	xi
1. Огляд та основні висновки	1
1.1 Огляд	1
1.2 Структура доповіді	1
1.3 Основні висновки	2
2. Макроекономічна ситуація та ринок праці в Україні	5
2.1 Макроекономічний контекст другого раунду дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці	5
2.2 Населення та стан ринку праці в Україні	10
3. Міжнародне дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці (The school-to-work transition survey) в Україні: методологія та цілі	15
4. Характеристики дослідженої молоді	17
4.1 Індивідуальні характеристики молоді та її домогосподарств	17
4.2 Доходи і джерела фінансової підтримки домогосподарств	21
4.3 Освітній рівень	24
4.4 Життєві цілі	32
4.5 Вибір професії	34
5. Економічна активність молоді	37
5.1 Характеристики зайнятої молоді	37
5.1.1 Статус зайнятості	38
5.1.2 Зайнятість за секторами та професіями	44
5.1.3 Робочий час	47
5.1.4 Неформальна зайнятість	48
5.1.5 Невідповідність кваліфікації	50
5.1.6 Задоволення від роботи	52
5.2 Безробіття	54
5.2.1 Характеристика безробітних	54
5.2.2 Безробіття у широкому розумінні та зневірена молодь	62
5.3 Неактивна молодь	63
6. Характеристики переходу від навчання до ринку праці	65
6.1 Основні поняття та визначення	65
6.2 Етапи переходу на ринок праці	68
6.2.1 Молодь, яка завершила перехід на ринок праці	70
6.2.2 Молодь у процесі переходу на ринок праці	71
6.2.3 Молодь, яка ще не розпочала перехід на ринок праці	73
6.3 Траєкторії та тривалість переходів на ринок праці	74
7. Висновки та рекомендації	79
7.1 Основи молодіжної політики у сфері зайнятості	79

7.2 Рекомендації	82
Література	85
Додаток I. Основні визначення із статистики ринку праці	86
Додаток II. Дизайн вибірки дослідження SWTS у 2015 році	88
Додаток III. Додаткові статистичні таблиці	91

Таблиці

2.1	Динаміка ВВП та середньомісячної заробітної плати в Україні, 2010–2013	6
2.2	Валова додана вартість основних видів економічної діяльності України (у постійних цінах 2010 року), 2010–2013 (%)	7
2.3	Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами, 2010–2013	8
2.4	Макроекономічні індикатори, 2010–2013	8
2.5	Макроекономічні індикатори, 2010–2014	9
2.6	Розподіл населення України за статтю, віковими групами та типом поселень (станом на 1 січня 2015 року, тис. осіб)	10
2.7	Зайняте населення України віком 15 – 70 років за видами економічної діяльності (1-digit ISIC) у 2013 – 2014 роках, %	14
4.1	Молодь за віковими групами, статтю та місцем проживання	17
4.2	Тип помешкання молоді за віковими групами, статтю та типом поселення	18
4.3	Розподіл молоді за сімейним станом, статтю і типом поселення	19
4.4	Розподіл молоді за віком створення першої сім'ї, статтю і типом поселення	19
4.5	Розподіл молоді, яка має дітей, за віковими групами, статтю та типом поселення	20
4.6	Розподіл молоді за наявністю проблем зі здоров'ям, за віком, статтю та типом поселення	20
4.7	Розподіл молоді за фінансовим станом домогосподарств, віком, статтю та типом поселення	21
4.8	Основні джерела доходів молоді за віком, статтю та проживання типом поселення (перше місце серед інших)	22
4.9	Розподіл молоді, яка зараз навчається, за рівнями освіти, віком, статтю та типом поселення	24
4.10	Розподіл молоді, яка завершила навчання, за найвищим рівнем освіти, яку вони здобули, віком, статтю та типом поселення	27
4.11	Розподіл молоді, яка припинила освіту / навчання, за причинами та статтю	28
4.12	Зміна самооцінки фінансового стану домогосподарств молоддю, яка завершила освіту, приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.	31
4.13	Розподіл молоді за життєвими цілями, віком, статтю та типом поселення	32
4.14	Розподіл молоді за фактом відвідування заходів з професійної орієнтації, віком, статтю та типом поселення	36
5.1	Розподіл молоді за статусами економічної активності	37
5.2	Зайнята молодь за статусом зайнятості	38
5.3	Розподіл молодих найманих працівників за типом та тривалістю контракту	39
5.4	Середньомісячна заробітна плата молодих найманих працівників і	40

	доходи самозайнятих (грн)	
5.5	Частка молодих найманих працівників із середньомісячною заробітною платою вищою або нижчою за середній рівень серед молоді	42
5.6	Розподіл молодих найманих працівників за доступом до соціальних гарантій	43
5.7	Зайнятість молоді за детальними секторами (1-знак ISIC), %	45
5.8	Зайнята молодь за професіями (ISCO-08)	46
5.9	Зайнята молодь за відпрацьованим тижневим робочим часом	48
5.10	Неформальна зайнятість молоді у формальному та неформальному секторах	49
5.11	Розподіл неформально зайнятої молоді за професіями	50
5.12	Основні групи професій за відповідним освітніми рівнями	50
5.13	Частка відповідно та невідповідно кваліфікованих молодих працівників, за основними групами професій (ISCO-08), 2015, %	51
5.14	Розподіл зайнятої молоді за рівнем задоволення від роботи та типом підприємства	52
5.15	Розподіл зайнятої молоді, яка бажає змінити роботу, за причинами	53
5.16	Безробітна молодь за тривалістю пошуку роботи	56
5.17	Безробітна молодь за типом бажаних професій	57
5.18	Безробітна молодь за самооцінкою фінансового стану їх домогосподарств	58
5.19	Розподіл безробітної молоді за перешкодами у знаходженні хорошої роботи	61
5.20	Розподіл зневіреної молоді за причинами відмови від активного пошуку роботи	63
5.21	Розподіл неактивної молоді за віком, статтю та типом поселення	64
6.1	Розподіл молоді за етапами переходу на ринок праці	68
6.2	Розподіл молоді, яка завершила перехід на ринок праці, за підкатегоріями	70
6.3	Тимчасово зайнята та самозайнята молодь за етапами переходу на ринок праці	71
6.4	Розподіл тимчасово і самозайнятої молоді, яка незадоволена своєю роботою, за видами економічної діяльності, %	73
6.5	Розподіл молоді, яка ще не розпочала перехід на ринок праці, за підкатегоріями	74
6.6	Середня тривалість переходів молоді на ринок праці з моменту завершення навчання та середня кількість станів переходу	76
6.7	Середня кількість станів та середня тривалість переходів до поточної сталеної/задовільної роботи залежно від попереднього стану активності	79

Рисунки

2.1	Рівень економічної активності населення України віком 15 – 70 рр. у 2009 – 2014 роках за статтю, %	11
2.2	Розподіл зайнятості, безробіття та економічної неактивності населення України віком 15 – 70 рр. у 2013 та 2014 роках, %	12
2.3	Рівень безробіття населення України віком 15 – 70 років протягом 2010 – 2014 років за статтю та типом поселення, %	12
2.4	Рівень безробіття населення України віком 15 – 70 років у 2010, 2013 та 2014 роках за віковими групами, %	13

2.5	Розподіл населення України віком 15 – 70 років за статусом зайнятості у 2013 та 2014 роках, %	13
4.1	Структура молоді за пріоритетами використання фінансових послуг у 2013 та 2015 роках, %	23
4.2	Молодь, яка навчається, за напрямками підготовки, %	26
4.3	Молодь, яка навчається, за напрямками підготовки професійно-технічної та вищої освіти, %	26
4.4	Розподіл молоді, яка завершила навчання, за напрямками підготовки, %	29
4.5	Розподіл молоді, яка завершила навчання, за напрямками підготовки професійно-технічної та вищої освіти, %	30
4.6	Розподіл молоді за рівнями завершеної освіти та статусом економічної активності	30
4.7	Розподіл молоді, яка завершила навчання, за рівнем освіти та фінансовим станом домогосподарства, %	31
4.8	Думка молоді щодо основних драйверів досягнення нею власної найважливішої мети у житті	34
4.9	Вага основних драйверів досягнення молоддю своєї найважливішої мети у житті	34
4.10	Розподіл молоді за відвідуванням заходів з професійної орієнтації та причинами вибору своєї нинішньої професії	35
4.11	Розподіл молоді за відповідністю обраної професії до бажань та рівнем завершеної освіти	36
5.1	Середньомісячна заробітна плата молодих найманих працівників по відношенню до середнього рівня зарплати найманих працівників по Україні за обраними характеристиками	41
5.2	Зайнятість молоді за укрупненими секторами та статтю	44
5.3	Рівні безробіття молоді у 2013 та 2015 рр.	54
5.4	Безробітна молодь за рівнем завершеної освіти у 2013 та 2015 рр.	55
5.5	Рівень молодіжного безробіття за рівнем завершеної освіти	55
5.6	Розподіл безробітної молоді за кількістю вакансій, на які вона подавала заяви	59
5.7	Розподіл безробітної молоді за кількістю співбесід, які вони відвідали	59
5.8	Розподіл безробітної молоді за оцінкою корисності освіти (професійної підготовки) у працевлаштуванні	60
5.9	Розподіл безробітної молоді за рівнем резервної заробітної плати	62
5.10	Основні джерела доходів неактивної молоді, %	65
6.1	Розподіл молоді за етапами переходу на ринок праці та рівнем доходів домогосподарств	69
6.2	Розподіл молоді у процесі переходу на ринок праці за підкатегоріями	72
6.3	Розподіл молоді, яка перебуває у процесі переходу, за підкатегоріями та рівнем здобутої освіти	72
6.4	Вид активності молодої людини після якої було знайдено першу стабільну та / або задовільну роботу та поточну (для осіб, які завершили перехід)	75
6.5	Середня тривалість переходу на ринок праці з моменту завершення навчання до першої стабільної та/або задовільної роботи в залежності від освітнього рівня та статі (місяців)	77
6.6	Середня тривалість етапів переходу молоді залежно від форми зайнятості, якою завершено перехід	78

Вставки

1.	Визначення молоді	15
2.	Work4Youth: проект МОП у партнерстві з Фондом MasterCard	16

Таблиці додатку

Додаток II

A.1	Розподіл домогосподарств за регіонами України і типами поселень, 2013	88
A.2	Залежність кроку відбору домогосподарств від кількості квартир у будинку	89
A.3	Розрахунок параметрів вибірки домогосподарств	90

Додаток III

A.1.	Рівень освіти населення України віком 15–70 років за статусом економічної активності, 2014 р.	91
A.2.	Рівень зайнятості різних груп населення віком 15–70 у формальному і неформальному секторах економіки, 2014 р.	91
A.3.	Основні джерела доходів молоді (друге за значенням джерело)	92
A.4.	Основні джерела доходів молоді (третє за значенням джерело)	92
A.5.	Розподіл молоді за основними способами покриття поточних витрат (кілька варіантів відповідей)	93
A.6.	Розподіл учнів і студентів за очікуваним найвищим рівнем освіти	93
A.7.	Гіпотетична готовність молоді, що набуває вищу освіту, змінити її на професійно-технічну та причини відповідного рішення	94
A.8.	Розподіл учнів та студентів, які поєднують роботу та навчання, за причинами такого поєднання (кілька варіантів відповідей)	94
A.9.	Розподіл молоді, яка завершила навчання, за освітнім статусом	94
A.10.	Розподіл не студентської молоді, яка поєднувала роботу та навчання, за причинами такого поєднання (кілька варіантів відповідей)	95
A.11.	Рівень освіти молоді у порівнянні з освітою батьків	95
A.12.	Розподіл молоді за основним впливом під час вибору професії	95
A.13.	Молодь, напрям підготовки якої не відповідає її бажанням, за причинами невідповідності, %	96
A.14.	Розподіл молодих найманих працівників за типами підприємств	97
A.15.	Розподіл зайнятої молоді зі строковими контрактами, за причинами такого контракту	97
A.16.	Розподіл молодих самозайнятих працівників за причинами вибору самозайнятості	98
A.17.	Розподіл молодих самозайнятих працівників за джерелами започаткування поточної економічної діяльності	98
A.18.	Розподіл молодих самозайнятих працівників за проблемами ведення бізнесу	98
A.19.	Розподіл молодих самозайнятих працівників за джерелами фінансових ресурсів для покриття поточних витрат (кілька відповідей)	99
A.20.	Занятість за детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)	100
A.21.	Розподіл зайнятої молоді за відпрацьованим протягом тижня часом та детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)	101
A.22.	Розподіл зайнятої молоді за відпрацьованим протягом тижня часом та	102

статусом зайнятості	
A.23. Розподіл зайнятої молоді за бажанням збільшити власний робочий час і методами такого збільшення	102
A.24. Розподіл молоді, яка зайнята неформально, за детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)	103
A.25. Розподіл безробітної молоді (строге визначення) за методами пошуку роботи	103
A.26. Розподіл безробітної молоді (строге визначення) за доступом до послуг Державної служби зайнятості	104
A.27. Розподіл зневіреної молоді за оцінкою майбутніх перспектив і впливу поточного стану на їхню особистість	105
A.28. Розподіл зневіреної молоді за бажаним типом підприємства в майбутній зайнятості	105
A.29. Розподіл молоді за фінансовим станом домогосподарств і стадією переходу	106
A.30. Розподіл молоді за підкатегоріями переходу на ринок праці та віком	106
A.31. Розподіл молоді за підкатегоріями переходу на ринок праці та статтю	108
A.32. Розподіл молоді за підкатегоріями переходу на ринок праці та типом поселення	109
A.33. Розподіл безробітної молоді (у широкому розумінні) за бажаним типом підприємства в майбутній зайнятості, %	110
A.34. Розподіл безробітної молоді з попереднім досвідом роботи за причинами припинення останньої роботи	110
A.35. Кількість проміжних станів переходу молоді до ринку праці залежно від форми зайнятості, за якою цей перехід було завершено	111

Подяки

Реалізація обстеження "Перехід молоді від навчання до стабільної роботи" у 2015 році в Україні стало можливим завдяки спільному фінансуванню з боку "Work4Youth" Міжнародної організації праці та The MasterCard Foundation. Обстеження в Україні було проведено Українським центром соціальних реформ (UCSR), Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, а також громадською організацією "Центр "Соціальний моніторинг"". До складу виконавців на чолі з Еллою Лібановою увійшли Олександр Цимбал, Ольга Балакірева, Тетяна Бондарь, Олег Ярош, Ганна Терещенко, Лариса Лісогор та Ірина Марченко. Сара Елдер, координатор Групи Work4Youth МОП надала методичний матеріал, проникливі коментарі, технічну підтримку та додатковий матеріал до тексту доповіді.

Автори висловлюють вдячність Сергію Савчуку, національному координатору МОП в Україні за неоцінену допомогу в організації проекту в Україні. Ми також вдячні за поради і допомогу у розробці дизайну вибірки Володимиру Соріогло. Особливу подяку висловлюємо Маркові Принчипи, представнику команди МОП, за виняткову технічну і наукову підтримку, а також за цінний внесок на усіх етапах дослідження.

Ми щиро вдячні також працівникам Міністерства соціальної політики України, які надали матеріали для розробки питань анкети, і працівникам Державної служби статистики України за доброзичливі рекомендації та консультативну допомогу. Завдяки цій допомозі отримані відповіді на питання стосовно молодіжної зайнятості зможуть реально вплинути на успішність реформ відповідної національної політики.

І нарешті, МОП хоче відзначити важливу підтримку програми Work4Youth, надану її партнером – The MasterCard Foundation, без якої це вкрай необхідне дослідження не відбулося б взагалі.

1. Огляд та основні висновки

1.1 Огляд

У цьому звіті представлено основні результати другого раунду дослідження «Перехід від навчання до ринку праці (SWTS)», виконаного Українським центром соціальних реформ (UCSR) спільно з Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи Національної академії наук України, а також Центром соціального моніторингу. Перший раунд SWTS в Україні було проведено у 2013 році. Його результати, що містили обґрунтований виклад головних викликів, які постають перед молодими українцями під час виходу на ринок праці у пошуках стабільної та задовільної роботи, були опубліковані Е. Лібановою та ін. авторами доповіді у 2014 році. Ця доповідь постала вагомою підставою для глибоких наукових і політичних зусиль з підвищення обізнаності стосовно проблем молоді, особливу увагу у ній приділено професійній кар'єрі молоді та інтеграції до ринку праці.

Починаючи з липня 2014 року, було організовано три круглих столи, дві представницькі наради експертів, відбулися дві конференції, де обговорено основні результати дослідження і запропоновано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національної політики у сфері зайнятості молоді. У заходах взяли участь члени наукового співтовариства, представники Міністерства соціальної політики України, Державної служби зайнятості України, Міністерства молоді та спорту України, Міністерства освіти і науки України, Федерації профспілок України, Федерації роботодавців України, різних міжнародних організацій тощо. Отримані в результаті цих заходів рекомендації використані у процесі розробки нової концепції молодіжної політики в Україні, удосконаленні національного законодавства, пов'язаного з працевлаштуванням, а також у ході розробки нового трудового кодексу. У зв'язку з цим дослідницький проект міжнародної програми Work4Youth справив позитивний вплив на перетворення знань у корисну дію на благо молодих людей у нашій країні.

У першій доповіді було ідентифіковано численні проблемні сфери, які заважали молодим людям в Україні задовольнити свої прагнення до продуктивної зайнятості у 2013 році. У зв'язку із політичною й економічною кризою, що розгорнулася в країні 2014 року внаслідок анексії Автономної Республіки Крим та організацією війни на Донбасі Російською Федерацією, сталася затримка у розвитку систем, що допомагають молоді у сфері зайнятості. Це, швидше за все, змусить молодих українців активізувати зусилля, спрямовані на подолання все більш нестабільного стану та віднайдення шляхів до бажаного майбутнього. За таких обставин результати другого раунду SWTS набувають надзвичайної актуальності і є важливими для вивчення нових загроз та викликів, що постають перед молоддю у процесі переходу від навчання до ринку праці. У цій доповіді коротко викладено результати, отримані у 2015 році. Її мета – підтвердити актуальні попередні рекомендації та запропонувати нові, що відповідають теперішнім умовам життя країни.

1.2 Структура доповіді

Ця доповідь складається із семи розділів. Розділ 2 характеризує ситуацію на ринку праці в Україні у 2012–2014 рр. і описує вплив загальних змін, які відбулись в Україні 2014 року, на умови розвитку українського ринку праці з акцентом на молодіжному контингенті. Розділ 3 розкриває основні риси методології SWTS. У розділах 4–6 викладено основні результати дослідження, зокрема відомості про загальні характеристики обстеженої молоді та відповідних домогосподарств,

характеристики зайнятості молодих чоловіків та жінок, безробітної молоді та економічно неактивної молоді, а також її шлях на ринок праці. У завершальному розділі 7 наведено результати аналізу чинної національної політики молодіжної зайнятості та провідних структур її регулювання, а також сформульовано основні рекомендації з питань політики зайнятості молоді в умовах економічної кризи і національних реформ, орієнтованих на реалізацію Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

1.3 Основні висновки

Висновки SWTS-2015 показують зусилля, які українська молодь докладає для того, щоб успішно здійснити перехід від навчання до ринку праці. Опитування молоді протягом першого раунду дослідження, який проведено у 2013 році, дозволило виявити недостатній прогрес у подоланні проблем переходу молоді на ринок праці, насамперед через недосконалу координацію між системою освіти та ринком праці, а також розповсюдження хибних моделей вибору молодими людьми майбутньої професії та кваліфікації. У 2015 році помітного прогресу у вирішенні зазначених проблем не відбулося.

Українська молодіжна зайнятість формується у контексті глибинних структурних зрушень в економіці країни, які пов'язані і з трансформацією галузевої структури економіки від домінування промислово-виробничих видів економічної діяльності до сфери послуг. У цьому сенсі попит і пропозиція молоді на ринку праці суттєво відрізняються від професійно-кваліфікаційної та галузевої структури зайнятості попередніх поколінь. Сфера послуг має багато можливостей для забезпечення оплачуваної зайнятості, однак саме в ній дисципліна та культура дотримання вимог трудового права є значно слабкішими, ніж у промислово-виробничих видах економічної діяльності. Негативні зміни у фактичних трудових відносинах у першу чергу позначаються на молодих працівниках, більш уразливих до низького рівня заробітної плати, часткової чи повної деформалізації відносин зайнятості, охоплення тимчасовими контрактами і обмеженням правового захисту.

Аналізування показників молодіжного сегменту ринку праці, отриманих SWTS у 2013 та 2015 роках, показує, що в його межах наслідки поточної економічної, соціальної та політичної кризи в країні виявилися меншими, ніж очікувані. До найгірших наслідків, скоріш за все, треба віднести зафіксоване у 2015 році погіршення умов проживання молоді та зниження доходів домогосподарств. В результаті частина української молоді, яка оцінює матеріальний добробут своїх домогосподарств на середньому у країні рівні зменшилася (до 44,7 %), як і частка тих, хто вважає себе заможними, а частка тих, хто вважає свої доходи нижчими за середній у країні рівні та бідними, збільшилися. Враховуючи те, що дві третини молодих людей живуть із батьками чи іншими родичами, ми можемо припустити, що в умовах погіршення економічної кон'юнктури молоді люди змушені були відтермінувати свою економічну (і особисту) незалежність через обмеженість можливостей заробітку і частково перекласти проблеми неспокійного часу на батьків. Збереження залежності від сім'ї проявляється також і у високій частці молодих людей, які стверджують, що їх основним джерелом доходів були батьки або дружина (40,9 %). При цьому частка осіб, які називають основним джерелом доходу власну заробітну плату або прибуток, є помітно меншою за частку зайнятої молоді (51,7 %), і становить 41,3 %.

Головні життєві цілі молоді України зрідка обумовлюються економічними мотивами: 22,0 % молодих людей вказали, що головна їхня мета – жити комфортно, без зайвої напруги і багатства, а 42,1 % назвали метою забезпечення гідного рівня життя власної сім'ї. Для підлітків (15–19 років), більшість із яких студенти, властива тенденція більшої ідеалізації цілей майбутнього. Серед них значна частка

орієнтовані на майбутню кар'єру. Наприклад, 31,7 % стверджували, що вони прагнуть зробити успішну кар'єру а 8,5 % хотіли б заробити багато грошей. Дослідження показало, що 36,1 % молоді в Україні на момент опитування продовжують навчання, а 61,8 % закінчили його і мають відповідний диплом. Частка молодих людей, які припинили свою освіту до отримання диплому, була незначною – 2 %. Серед молоді, яка навчається, 52,4 % мають вищу освіту, 31,0 % – середню загальну освіту, а професійно-технічну підготовку – тільки 16,8 %.

Вища освіта як і раніше залишається потужним чинником конкурентоспроможності на ринку праці та є найбільш привабливим рівнем освіти для молоді України. Серед зайнятої молоді частка осіб із вищою освітою значно перевищує відповідну частку серед безробітних та економічно неактивної молоді. Професійно-технічну освіту продовжують недооцінювати. Попри те, що у молодому віці шанси працевлаштування, розмір заробітної плати та інші важливі параметри зайнятості на робочих місцях, що вимагають професійно-технічної кваліфікації, часто бувають кращими, ніж умови робочих місць з вищою освітою, переважна більшість молодих людей, які планують завершити вищу освіту (73,2 %), не погодилися б змінити її на професійно-технічну.

Структура освіти за напрямками підготовки залишається незбалансованою із поточними і передбачуваними потребами ринку праці. Зокрема, зберігається тенденція до зростання частки молоді, що отримує підготовку в галузі суспільних наук, бізнесу і права, на фоні скорочення вивчення природничих і технічних наук. Чинників, що визначають вибір рівня та спрямування освіти, багато. Одним з найвагоміших є рівень доходів домогосподарства, де проживає молода особа, – група молоді, де цей дохід вищий, демонструє помітно більшу частку осіб, які закінчили вищі навчальні заклади. Нижчі рівні доходів населення асоціюються з молоддю, яка отримала професійно-технічну і середню загальну освіту. Помітний вплив на вибір професії має профорієнтаційна діяльність освітніх закладів, хоча більшість молодих людей кажуть, що їхній вибір заснований на власній ініціативі, а вплив родини за значенням посідає друге місце. Водночас лише 48 % молодих осіб були охоплені профорієнтаційними послугами, що вказує на потужні резерви покращення пропагандистських зусиль професійної орієнтації в Україні.

Рівень зайнятості населення серед молоді в 2015 році становить 51,7 %, що не набагато нижче, ніж рівень зайнятості українського населення 15–70 років, який у 2014 році становив 56,6 %. Більшість української молоді працює за наймом – 84,9 %, частка самозайнятих дорівнює 8,0 %, а роботодавців – 2,5 %. Низька поширеність самозайнятості різко контрастує зі схильністю молоді до самостійного започаткування власного бізнесу, на що вказала майже третина молоді, яка навчається. Це дає підстави для припущення, що підприємницькі орієнтації багатьох студентів не знаходять підтримки у системі освіти, а також те, що відсутність економічних механізмів підтримки молодіжного підприємництва утримує багатьох із них від переходу до самозайнятості.

Існують значні гендерні відмінності в характеристиках зайнятості молоді. Молодих жінок більше приваблює зайнятість у державному та бюджетному секторах. Чимало молодих жінок працюють як неоплачувані сімейні працівники. Самозайнятість та оплачувана зайнятість у приватному секторі більше поширені серед молодих чоловіків, ніж серед жінок.

Українська молодь зайнята переважно у сфері послуг (67,1 %), причому частіше це молоді жінки, ніж чоловіки (81,6 проти 57,2 %, відповідно). Більшість молодих людей працювали за високими та середніми кваліфікаціями: як професіонали – 22,8 %, працівники сфери торгівлі та послуг – 18,4 %, фахівці – 14,6 %.

Хоча стандартний робочий тиждень в Україні дорівнює 40 годинам, значні частки молодих людей працювали менше та більше цього терміну – відповідно

25,4 та 33,5 %, причому 11,9 % працювали навіть понад 50 годин на тиждень. Більшість молодих людей заявили, що вони добровільно обирають такий обсяг зайнятості. Основні ризики у сфері зайнятості, з якими стикаються молоді працівники, пов'язані із наявністю неоплачуваних годин роботи, високим рівнем деформалізації зайнятості (58,3 % молодих людей повністю або частково працюють на умовах неформальної зайнятості), високою часткою надто освічених молодих працівників (більше, ніж вимагає конкретне робоче місце, – 31,7 %), недотриманням деяких законодавчо встановлених умов зайнятості, порушенням прав молодшої людини на навчальні відпустки, високим рівнем порушень, пов'язаних із безпекою праці та низькою заробітною платою. Дослідження показало, що молоді працівники мають низьку ймовірність отримати зарплату, що дорівнює середній у країні. Взагалі середня заробітна плата серед молодих людей дорівнювала лише 69,2 % від середнього показника у країні.

Результати прибутковості інвестицій в освіту є неоднозначними. Наприклад, молоді люди із середньою загальною освітою мали більший шанс отримати заробітну плату, що відповідає середнім значенням у країні, ніж молоді працівники з вищою освітою. Низька заробітна плата є основною причиною прагнення молодих працівників змінити поточну роботу – 31,5 % із них хотіли б знайти нову.

Важливо відзначити, що молоді люди є недостатньо обізнаними щодо власних прав у царині соціального захисту: 20,2 % молодих людей заявили, що вони не знають, що роботодавці повинні робити внески у Фонд соціального страхування від їхнього імені. Молодим людям не вистачає знань стосовно державних гарантій, зокрема, вони не можуть відрізнити гарантії, які роботодавці забезпечують добровільно, від тих, які їх зобов'язує надавати закон.

В Україні безробіття серед молоді залишається важливою проблемою, хоча її показник (11,6 %) не надто високий порівняно з іншими країнами ЄС та сусідніми країнами. Ризики безробіття розподілені серед різних груп молоді нерівномірно. Рівень безробіття вищий серед підлітків віком 15–19 років (21,3 %), серед молоді у сільській місцевості (14,2 %) та молоді із низьким рівнем освіти (20,7 % серед молоді із середньою загальною освітою та 8,4 % – з вищою).

Пошук роботи в Україні у безробітній молоді не займає багато часу. Три чверті (76,4 %) усіх безробітних активно шукали роботу менше одного року, а 51,6 % – менше, ніж півроку. При цьому більшість безробітних шукали роботу через родичів і друзів (69,7 %). Більше половини безробітної молоді (58,6 %) відхилили хоча б одну пропозицію щодо роботи в минулому. Головною причиною відмови виявилась низька заробітна плата (51,1 % усіх відмов), що ще раз підкреслює неналежну здатність української економіки до створення достатньої кількості якісних робочих місць для молоді. Насправді 27,5 % безробітної молоді вважають головною перешкодою недостатню кількість робочих місць, а ще 19,4 % – низьку заробітну плату на наявних робочих місцях.

У 2015 році частка тих, хто вже завершив перехід на ринок праці, склала 41,3 %, що помітно перевищує 31,3 % тих, хто залишився у стадії переходу і 27,4 % тих, хто перехід на ринок праці ще не почав. Результати опитування показують, що молоді чоловіки мають більше шансів завершити перехід (47,3 %). Серед інших чинників успішного завершення переходу на ринок праці треба відзначити: рівень освіти, рівень доходів населення та тип місцевості проживання. Зокрема, серед молодих людей, які закінчили вищі навчальні заклади, більшість (69,7 %) завершили перехід на ринок праці, а у стані переходу лишилися 29,0 %. Це різко відрізняється від показників успішності переходу на ринок праці молоді із середньою загальною освітою: 46,2 % з них завершили перехід, а 49,1 % залишилися у стані переходу. Понад половина (58,2 %) молодих людей знайшли стабільну або задовільну роботу (що є критерієм завершення переходу на ринок праці) безпосередньо після закінчення навчання (прямий перехід), а третина

(33,5 %) попередньо пройшла стан безробіття. Шлях від навчання до першої стабільної/задовільної роботи займає в середньому 4,9 місяців. Якщо не враховувати молодь, яка здійснила прямий перехід на ринок праці, середня довжина переходу на ринок праці збільшується лише до 7,1 місяців. У обох випадках перехід молодих чоловіків триває менше, ніж перехід молодих жінок: якщо враховувати прямі переходи на ринок праці, то середня тривалість становитиме для молодого чоловіка 3,6 місяців, молодій жінки – 6,6 місяців.

До проблем забезпечення молоді роботою прикуто значну увагу державних і недержавних інституцій, які формують і реалізують відповідну економічну та соціальну політику в умовах кризової ситуації в країні. Уряд бере активну участь у розробці політики щодо сприяння зайнятості молоді, хоча загальні зусилля в реалізації цієї політики зберігають такі риси як фрагментарність та непослідовність. Це обумовлює повільне нарощування позитивних результатів. Реформи в системах освіти і контролю за застосуванням норм трудового права на практиці все ще не дозволяють забезпечити належний захист молодих працівників у сфері зайнятості. Зусиллям усіх акторів у сфері реалізації політики молодіжної зайнятості не вистачає наполегливості, методичності та комплексності. Саме через це залишається актуальним не тільки пошук необхідних ресурсів для запровадження змін, а й створення умов для формування потужних імпульсів їх цільового використання. Водночас, потрібно підкреслити, що необхідні удосконалення у сфері молодіжної зайнятості не повинні бути засновані на штучному прискоренні. Результати SWTS демонструють високий адаптивний потенціал молодих людей та їхніх родин до ризикованих ринкових механізмів. Сьогодні важливо напрацювати зважену систему національного регулювання, яка б дала змогу збалансувати ринкові механізми й інструменти соціального захисту. Це забезпечить не тільки успішне завершення переходу на ринок праці молодих чоловіків і жінок, а й залишить простір для активного пошуку нових продуктивних форм їх економічної та громадянської самореалізації.

2. Макроекономічна ситуація та ринок праці в Україні

2.1 Макроекономічний контекст другого раунду дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці

Другий раунд дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці (2015 рік) проводився у принципово іншій соціально-економічній та політичній ситуації, ніж перший. Рік проведення першого раунду – 2013 – виявився останнім роком періоду післякризового пожвавлення української економіки, яке мало місце у 2010–2013² роках. Рік проведення другого раунду – 2015 – став найважчим роком надзвичайної кризи в історії незалежної України, пов'язаної із агресією Російської Федерації щодо територіальної цілісності та незалежності України. Таким чином, економіка України на час проведення другого раунду функціонувала під впливом декількох трендів: інерції моделі економіки, що набрала сили у 2010–2013 роках, та воєнних реалій 2014–2015 років, ускладнених глобальними тенденціями зниження світових цін на сировинні блага, а також національними реформами в економіці й державному управлінні. У зв'язку з викладеним, зазначені періоди мають розглядатися окремо.

² Мається на увазі глобальна фінансово-економічна криза та її вплив на економіку України у 2008–2009 рр.

Темпи поживавлення української економіки протягом 2010–2012 рр. мали позитивні значення, хоча й демонстрували спадну динаміку. У 2013 році зростання української економіки припинилося (табл. 2.1), оскільки вже у другій половини цього року стали очевидними прорахунки держави у економічній та соціальній політиці, а кінець 2013 р. ознаменувався початком політичної та соціальної кризи в країні.

Таблиця 2.1. Динаміка ВВП та середньомісячної заробітної плати в Україні, 2010–2013

ВВП	2010	2011	2012	2013
ВВП (US\$ млрд за паритетом купівельної спроможності 2005 року)	321,5	338,2	339,3	339,1
ВВП зростання (%)	4,2	5,2	0,3	0,0
ВВП на душу населення (US\$)	7037	7430	7471	7485
Середньомісячна заробітна плата (US\$)	282,2	330,5	378,5	408,5

Джерело: Державна служба статистики України

Структурними чинниками поживавлення української економіки протягом з 2010 року до першої половини 2013 року слугували високі темпи зростання валової доданої вартості (табл. 2.2.) у сільському, лісовому та рибному господарстві (+29,5 %), професійній, науковій та технічній діяльності (+30,9 %); сфері операцій з нерухомістю (+ 16,4 %), а також оптовій та роздрібній торгівлі (+7,4 %), яка хоча й мала не набагато вищі за середні у країні темпи зростання, але складає найбільшу частку в економіці за внеском валової доданої вартості (16,5 % у 2013 році).

Стабілізації зростання економіки країни протягом 2010 – 2013 років завадили:

- збереження низької конкурентоспроможності переробної промисловості, яка у 2010 р. створювала 15 % ВВП, де щорічні темпи падіння валової доданої вартості приблизно дорівнювали 10 %;
- зниження на 21,6 % будівництва, яке у 2010 році створювало 3,7 % ВВП, а у 2013 р. скотилося до 2,7;
- спад діяльності у галузі видобування корисних копалин, а також транспорту й складського господарства, які створювали відповідно 6,7 та 8,7 % ВВП країни, де зростання відбувалось лише у 2011 р., після чого мали місце стагнація та зниження.

В результаті протягом 2010–2013 років відбулися певні зміни у структурі економіки України (табл. 2.2).

Найвпливовіші зрушення були відзначені зменшенням ваги переробної промисловості з 15,0 до 12,8 %; будівництва – з 3,7 до 2,7%; фінансів та страхування – з 6,4 до 6,2%, державного управління й соціального захисту – з 5,2 до 5,0 %. Утрачені вагові позиції були використані сільським, лісовим та рибним господарством, частка яких зросла від 8,4 до 10,3 %; сферою операцій із нерухомістю та сферою професійної, наукової та технічної діяльності, частка кожної з яких зросла на 0,6 в. п., і досягли в структурі економіки відповідно 6,6 та 3,5 %; а також оптовою та роздрібною торгівлею, частка якої зросла з 16,2 до 16,6 %.

Таблиця 2.2. Валова додана вартість основних видів економічної діяльності України (у постійних цінах 2010 року), 2010–2013 (%)

Види економічної діяльності	Питома вага щодо економіки взагалі, %				Відносно попереднього року, %			
	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013	Загальна зміна від 2010 до 2013
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	104,9	100,4	100,5	105,8
Сільське, лісове та рибне господарства	8,4	9,6	9,2	10,3	119,4	96,0	113,0	129,5
Видобуток корисних копалин	6,6	6,9	6,9	6,7	109,3	100,2	96,9	106,1
Переробна промисловість	15,0	14,7	14,3	12,8	103,3	97,7	90,1	90,9
Електроенергія, газ, пар, а також постачання та кондиціонування повітря	3,2	3,2	3,2	3,0	106,0	99,0	96,4	101,2
Постачання води; каналізація, видалення і переробка відходів	0,8	0,8	0,6	0,6	102,3	78,3	95,1	76,2
Будівництво	3,7	3,5	3,1	2,7	98,7	89,9	88,4	78,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	16,2	16,5	16,5	16,5	106,4	100,7	100,2	107,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	8,7	9,4	8,7	8,7	112,8	93,7	100,4	106,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,9	1,0	0,9	0,8	107,4	93,8	94,7	95,4
Інформація та телекомунікації	3,5	3,4	3,6	3,7	104,0	106,4	101,9	112,8
Фінансова та страхова діяльність	6,4	5,7	5,8	6,2	93,0	101,9	107,8	102,2
Операції з нерухомим майном	6,0	5,9	6,3	6,6	102,9	106,0	106,7	116,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,9	2,5	3,2	3,5	92,8	127,7	110,5	130,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,2	1,2	1,3	1,3	104,0	105,1	101,2	110,6
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	5,2	4,9	4,9	5,0	97,7	101,0	101,8	100,5
Освіта	5,6	5,3	5,6	5,7	100,0	105,5	101,6	107,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,0	3,9	4,1	3,9	100,7	105,0	96,5	102,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,6	0,7	0,8	0,9	109,2	125,8	114,2	156,9
Інші види економічної діяльності	0,9	0,9	1,0	1,0	107,8	104,7	101,2	114,2

Джерело: Державна служба статистики України

Пожвавлення глобальної економічної активності після світової кризи 2008 року зумовило поступове зростання української зовнішньої торгівлі протягом 2010–2012 рр. (табл. 2.3). За вказаний період спостерігалось досить значне зростання як експорту товарів та послуг (30,5 %), так і імпорту (38,2 %). Зростання експорту відбувалось переважно за рахунок збільшення експорту продовольчої продукції, тоді як обсяги експорту переробної продукції поступово скорочувалися. Водночас, однією з основних причин зростання обсягу імпорту стало підвищення цін на таку її вагому складову, як імпорт мінеральних продуктів (переважно енергоносіїв).

Протягом 2010–2013 рр. сальдо зовнішньої торгівлі залишалось негативним, сягнувши максимального значення (–9,0 млрд дол. США) у 2012 році. В умовах цілеспрямованого утримання офіційного курсу долару до гривні (табл. 2.3) це призвело до формування дефіциту валютних оборотних коштів у суб'єктів економіки, загостило проблеми повернення експортного ПДВ (податок на додану вартість), збільшило ціну кредитних та інвестиційних ресурсів.

Таблиця 2.3. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами, 2010–2013

Імпорт та експорт	2010	2011	2012	2013
Експорт товарів та послуг (US\$ млрд)	63,2	82,2	82,4	78,2
Імпорт товарів та послуг (US\$ млрд)	66,2	88,8	91,5	84,6
Офіційний обмінний курс гривні на долар США UAH/USD	7,9	8,0	8,0	8,0

Джерело: Державна служба статистики України та Національний банк України

В Україні завжди мав місце досить високий рівень перерозподілу ВВП через зведений державний бюджет. Протягом 2010–2013 рр. він переважно збільшувався (табл. 2.4). Лише у 2013 році його значення на 0,9 в. п. поступилися показнику 2012 року.

З 2011 р. спостерігаються вищі темпи зростання видатків державного бюджету, ніж темпи зростання його доходів. Результатом такої динаміки стало значне (більш ніж у три рази) зростання дефіциту державного бюджету. За таких умов для виконання своїх бюджетних зобов'язань держава інтенсивно залучала зовнішні позики, що призвело до зростання зовнішнього державного боргу, який (за даними Міністерства фінансів України) у 2013 році досягнув 223,0 млрд грн (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Макроекономічні індикатори, 2010–2013

Індикатори	2010	2011	2012	2013
Державні доходи (UAH млрд)	314,5	398,6	445,5	442,8
Державні витрати (UAH млрд)	377,8	416,9	492,5	505,8
Частка доходів зведеного бюджету до ВВП (%)	28,1	29,5	30,5	29,4
Кредитування (UAH млрд)	1,3	4,8	3,9	0,5
Дефіцит (UAH млрд)	64,7	23,1	50,8	63,6
Зовнішній борг (UAH млрд)	181,8	195,8	208,9	223,3

Джерело: Державна служба статистики України та Національний банк України

Розв'язанням соціально-політичної кризи кінця 2013 р. стало позбавлення у січні-лютому 2014 р. державної влади тих сил, що відмовилися у листопаді 2013 р. від руху України до асоціації з ЄС і відповідних суспільних реформ. Цим більшість народу України заявила про ціннісний та практичний вибір взірця ЄС як орієнтирів для майбутнього країни. Саме цей вибір народу України спричинив економічну та збройну агресію Росії, яка звикла розглядати Україну в статусі власної напівколонії. У березні 2014 р. Російською Федерацією було анексовано АР Крим. Протягом березня-травня 2014 р. силами її спецслужб та військових спеціальних операцій було здійснено збройне захоплення влади в окремих районах Донецької та Луганської областей, на підтримку чого з липня 2014 року застосовано й збройні сили Російської Федерації. Це змусило Україну у складний час економічних та соціальних реформ зосередити безпрецедентні для власної історії сили та ресурси на захисті власної незалежності і територіальної цілісності.

Агресія Російської Федерації на Донбасі спричинила великі втрати економіки: руйнування економічної та соціальної інфраструктури в зоні проведення антитерористичної операції (далі АТО), пограбування російськими найманцями та військовими підприємств, банків і приватних володінь, втечі багатьох жителів регіону від військових дій без необхідних засобів існування. Станом на травень 2015 року Міністерством соціальної політики України було зареєстровано 1292 тис. осіб, що були вимушені переїхати до інших регіонів України. Допомога їм та намагання забезпечити їм соціальну інтеграцію стали ще однією статтею непередбачуваних витрат держави.

В результаті агресії РФ Україною було повністю втрачено економічний потенціал АР Крим, який, згідно з даними Державної служби статистики України, у

2013 р. складав 3,0 % ВВП. Також було суттєво підірвано економічний потенціал Донецької та Луганської областей, які відповідно давали 10,8 та 3,6 % ВВП країни. У межах цих регіонів у 2013 р. було сконцентровано 21,7 % обсягів реалізованої промислової продукції України.

Одним із аспектів агресії РФ в Україні став розрив економічних зв'язків між підприємствами України та Росії, втрата для українського підприємництва багатьох ринків збуту у Росії та країнах, що входять разом з нею до Митного союзу. Так, у 2013–2014 рр. експорт в РФ скоротився з 15,1 до 9,8 млрд дол. США, а імпорт – з 23,2 до 12,7 млрд дол. США, за загального скорочення експорту та імпорту на 12,7 та 23,8 млрд дол. США відповідно.

Негативний вплив щодо можливостей економічної стабілізації України в умовах гібридної агресії з боку РФ справило й падіння світових цін на сировину та продукцію низького ступеня переробки, які складали провідні статті українського експорту та були основними джерелами валютного балансу країни. В результаті, за даними Державної служби статистики України, скорочення ВВП у 2014 р. у порівнянні з 2013 склало 6,8 % (табл. 2.5). Значно погіршився інвестиційний клімат. Індекс капітальних інвестицій у 2014 році відносно 2013 склав усього 75,9 %, а індекс прямих іноземних інвестицій – 80,5 (хоча майже дві третини цього скорочення були пов'язані з офшорами та Російською Федерацією). Суттєво скоротилися обсяги експорту з 78,2 (US\$ млрд) у 2013 році до 65,4 у 2014 році та імпорту – з 84,6 (US\$ млрд) у 2013 до 60,8 у 2014 році.

Таблиця 2.5. Макроекономічні індикатори, 2010–2014

Індикатори	2013	2014
Індекс валового внутрішнього продукту у цінах попереднього року (% до попереднього року)	100,0	93,2
Індекс ВВП на душу населення (% до попереднього року)	100,3	93,4
Індекс споживчих цін	101,8	131,6
Реальний наявний дохід населення (% до попереднього року)	106,1	91,6
Індекс капітальних інвестицій (% до попереднього року)	92,1	75,9
Індекс прямих іноземних інвестицій (% до попереднього року)	106,3	80,5
Експорт товарів та послуг (US\$ млрд)	78,2	65,4
Імпорт товарів та послуг (US\$ млрд)	84,6	60,8
Офіційний обмінний курс гривні на долар США UAH/USD	8,0	11,9
Державні доходи (UAH млрд)	442,8	456,1
Державні витрати (UAH млрд)	505,8	523,1
Кредитування (UAH млрд)	0,5	5,0
Дефіцит (UAH млрд)	63,6	72,0
Зовнішній борг (UAH млрд)	223,3	486,0

Джерело: Державна служба статистики України та Національний банк України

Надзвичайні втрати економічної інфраструктури, обсягів виробництва, міжнародної торгівлі та капітальних інвестицій на фоні потреби у форс-мажорних державних витратах на оборону та соціальний сектор обумовили різке падіння позицій гривні відносно долару США з 8 до 11,9 гривень за долар. Це призвело до стрімкого зростання дефлятора ВВП України, який за підсумками 2014 р. був на рівні 47,4 %, а також індексу споживчих цін, який збільшився на 31,6 %. У результаті індекс реального наявного доходу населення у 2014 р. дорівнював 91,6 % відносно попереднього року.

У цих об'єктивних умовах уряд та місцева влада не проявили достатньої активності, послідовності та відповідальності як у проведенні реформ, так і у реалізації поточних завдань соціально-економічної політики. Відсутність системності у діях влади, повільність подолання вад попереднього режиму обумовили неспроможність держави швидко компенсувати зовнішні та внутрішні втрати економіки країни й закласти надійні підвалини її економічного зростання.

2.2 Населення та стан ринку праці в Україні

На початку 2015 р. населення України становило близько 42,8 млн чоловік (без Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, анексованих РФ у березні 2014 року)³. Згідно з попередніми оцінками Державної служби статистики, щільність населення на 1 січня 2015 року залишається найвищою у східних областях: Донецькій (10,0 % від загального населення), Дніпропетровській (7,7 %) та Харківській (6,4 %) і у м. Київ (6,7 %).

Станом на початок 2015 року жінки становлять 53,7 % від загальної чисельності населення. Переважання жінок у структурі населення було особливо значним серед представників старшої вікової групи 70+ (69 % у віковій групі жінок). У той же час, висока частка чоловіків у структурі населення була помітна у віковій групі 25–29 років (51 % серед чоловіків) (табл. 2.6).

Таблиця 2.6. Розподіл населення України за статтю, віковими групами та типом поселень (станом на 1 січня 2015 року, тис. осіб)

	Разом	Жінки	Чоловіки	Міська місцевість	Сільська місцевість
до 1	463,0	224,7	238,4	302,5	160,6
1–4	1895,6	918,8	976,8	1249,8	645,8
5–9	2228,9	1081,7	1147,2	1494,6	734,3
10–14	1861,6	904,4	957,3	1205,4	656,2
15–19	2073,6	1010,0	1063,6	1352,6	721,0
20–24	2740,7	1332,0	1408,6	1828,4	912,3
25–29	3487,2	1709,9	1777,3	2443,6	1043,6
30–34	3496,6	1731,0	1765,6	2629,4	867,2
35–39	3142,2	1587,4	1554,8	2265,1	877,0
40–44	3026,9	1556,4	1470,6	2117,4	909,5
45–49	2791,9	1468,3	1323,6	1907,2	884,6
50–54	3178,2	1724,3	1453,9	2225,4	952,8
55–59	3042,9	1709,9	1333,0	2159,4	883,5
60–64	2654,7	1555,8	1098,9	1915,3	739,3
65–69	1938,7	1190,7	747,9	1387,6	551,1
70+	4737,1	3266,6	1470,5	2950,5	1786,6
Total	42759,7	22971,8	19787,8	29434,3	13325,4

Джерело: Державна служба статистики України.

Серед населення України віком 15–70 років 44,4 % мають вищу освіту, а 23,3 – професійно технічну. Таким чином, більшість відповідного населення – 67,7 % – отримали професію для роботи в економіці. Економічно активне населення віком 15–70 років є більш освіченим, ніж економічно неактивне. Серед них 52,0 % мають вищу освіту, а 26,5 – професійно технічну, тоді як серед економічно неактивного населення відповідні показники дорівнюють 31,7 та 18,1 %. Це обумовлено тим, що більшість економічно неактивного населення складають пенсіонери (53,3 % у 2014 році), а також тим, що ще 21,5 % серед них займають учні та студенти, які ще не

³ Економічна активність населення України у 2014 році: Державна служба статистики України. – Електронний ресурс. – Режим електронного доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

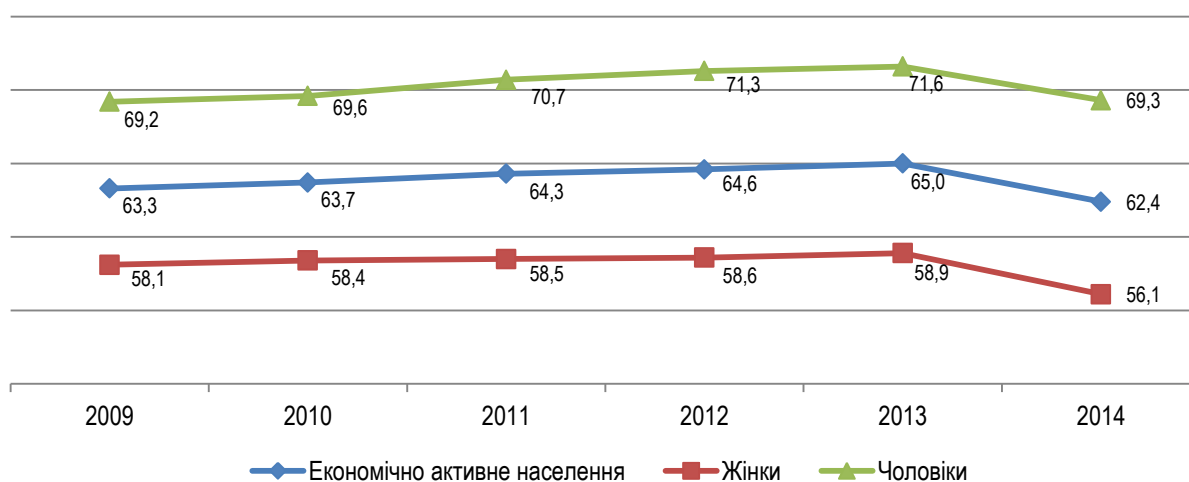
закінчили навчання. Однак, навіть якщо урахувати кінцевий рівень освіти тих, хто сьогодні навчається, можна зробити висновок, що сучасне покоління працівників є більш освіченим, ніж попереднє.

Українські жінки є більш освіченими, ніж чоловіки: серед них частка тих, хто має вищу освіту, складає 49,8 %, а серед чоловіків – із 38,3 %. Серед українських чоловіків більшою, ніж серед жінок є частка тих, хто має професійно-технічну освіту – 29,8 проти 17,5 %. Однак і серед жінок, і серед чоловіків частка осіб з вищою освітою є більшою, ніж частка осіб із професійно-технічною.

Ще більше розрізняються за освітнім рівнем жителі міст та сільської місцевості. Серед містян вищу освіту мають 51,9 %, тоді як серед селян лише 26,4. Не на користь сільських жителів виглядає й співвідношення осіб, що мають повну загальну середню освіту – 36,6 проти 20,6 % у містах, а також освіту нижче базової загальної середньої – відповідно 11,7 проти 5,0 %.

У 2014 р. рівень економічної активності 15–70-річного населення (без жителів тимчасово окупованих території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь) склав 62,4 % (рис. 2.1). Це значення істотно нижче показника 2013 р., який становив 65,0 % і був максимальним за період 2009–2013. Більше того, рівень економічної активності у 2014 р. був навіть нижче 63,3 %, якому він дорівнював у 2009 році – нижній точці кризи зайнятості 2008–2009 рр. Рівень економічної активності чоловіків в 2014 році порівняно з 2013 став трохи меншим – 69,3 і 71,6 % відповідно, і майже досяг значень 2009 року (69,2 %). Активність жінок, яка в 2014 році склала 56,1 %, у порівнянні з тими ж роками знизилася ще більше: у 2013 році вона становила 58,9 %, а в 2009 – 58,1 %. Рівень жіночої активності в Україні є традиційно нижчим за чоловічий, а темпи її зниження в період будь-яких криз вищими. Це обумовлено тим, що жінки в цілому довше навчаються, переважно на них лягає турбота за дітьми в період декретної відпустки і після, а також недостатньою підтримкою працюючих матерів на ринку праці та у сфері отримання соціальних послуг.

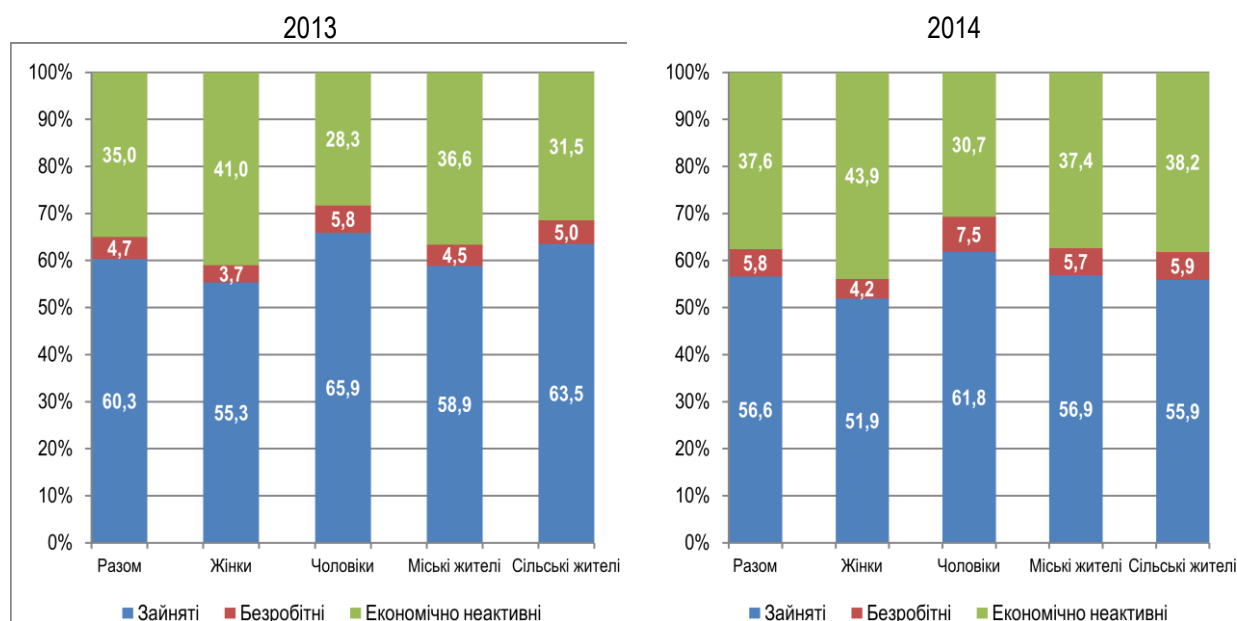
Рисунок 2.1. Рівень економічної активності населення України віком 15 – 70 рр. у 2009 – 2014 роках за статтю, %

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2014.

Розподіл населення віком 15–70 років на ринку праці показав зниження частки зайнятих з 60,3 % у 2013 р. до 56,6 % в 2014 році (рис. 2.2). Зниження зайнятості населення спостерігається в основному в сільській місцевості (зниження з 63,5 до 55,9 %) і серед чоловіків (з 65,9 до 61,8 %).

Рисунок 2.2. Розподіл зайнятості, безробіття та економічної неактивності населення України віком 15 – 70 рр. у 2013 та 2014 роках, %

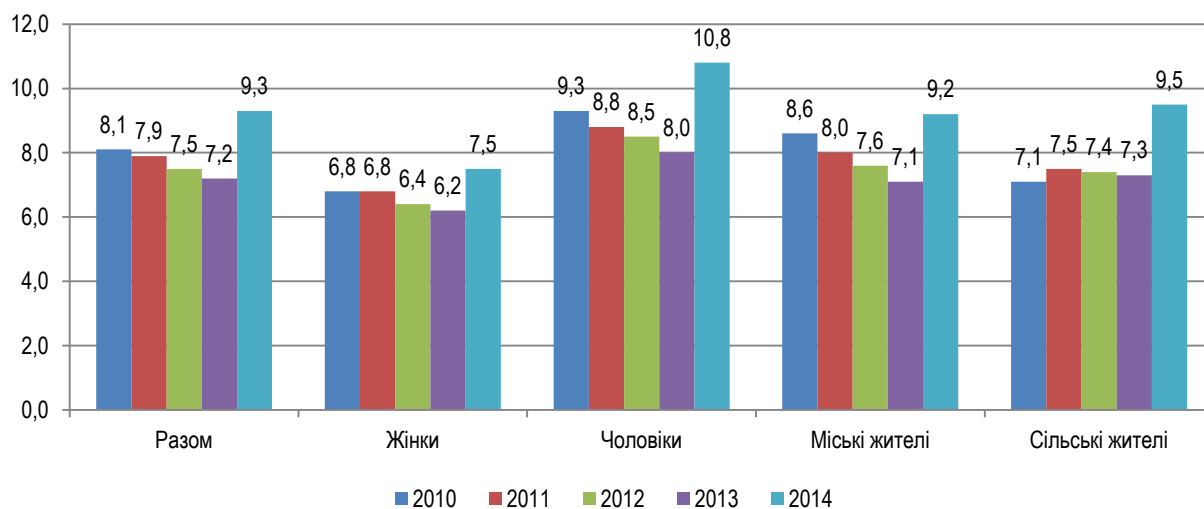

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2014

Частка безробітних загалом у складі всього населення збільшилася з 4,7 % в 2013 році до 5,8 % у 2014. У той же час частка економічно неактивного населення зростає з 35,5 % до 37,6 %. Це зростання було більш помітним серед жінок – від 41,0 % у 2013 році до 43,9 % у 2014 р., а також серед сільських жителів – з 31,5 % у 2013 році до 38,2 % у 2014 році.

Рівень безробіття у 2014 р. виявився найвищим з 2010 року і досягнув 9,3 %. Відносно 2013 року зростання рівня загального безробіття склало 2,1 в. п., чоловічого безробіття – 2,8 в. п., а жіночого – 1,3. У результаті рівень чоловічого безробіття виявився суттєво вищим за жіноче – 10,8 проти 7,5 %. Показник рівня безробіття у містах та сільській місцевості змінилися мало (рис. 2.3): у 2014 році у містах він збільшився на 2,1 в. п., а в сільській місцевості на 2,2.

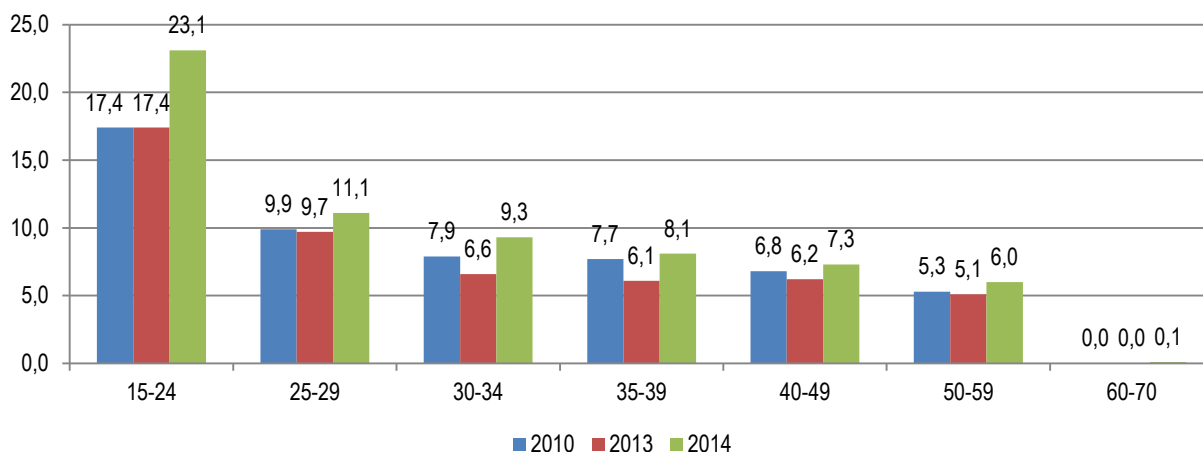
Рисунок 2.3. Рівень безробіття населення України віком 15 – 70 років протягом 2010 – 2014 років за статтю та типом поселення, %

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2014.

Протягом 2010–2014 рр. спостерігалася чітка тенденція: чим старша вікова група, тим нижчий серед неї рівень безробіття. Так, у порівнянні з іншими групами, рівень безробіття серед молодшої вікової групи (15–24 років) завжди був найвищим. У 2014 році порівняно з 2013 безробіття саме серед молоді цієї вікової групи найбільше зросло – з 17,4 до 23,1 % (рис. 2.4).

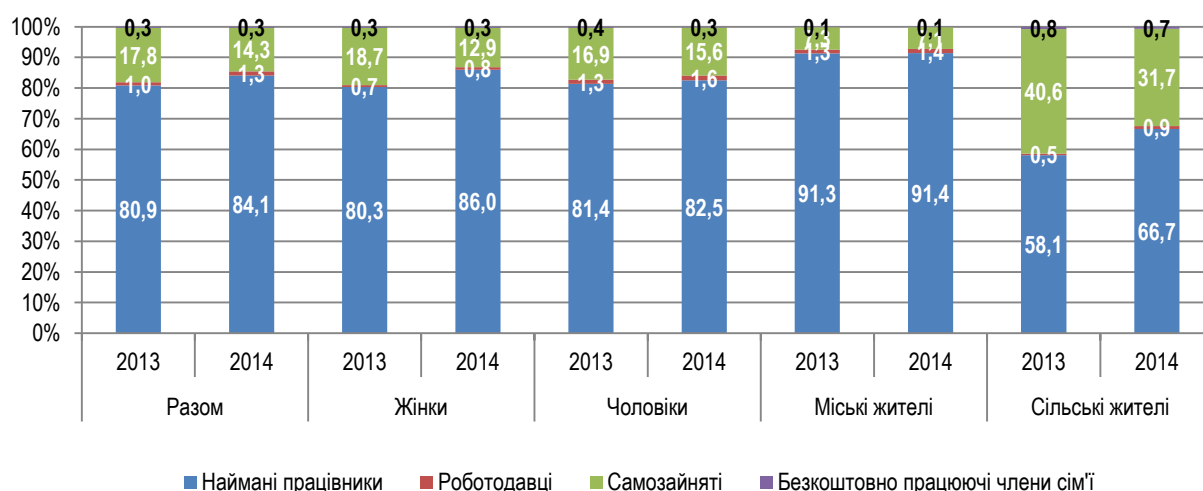
Рисунок 2.4. Рівень безробіття населення України віком 15 – 70 років у 2010, 2013 та 2014 роках за віковими групами, %

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2014.

Розподіл зайнятості за статусом у 2014 році свідчить, що більшість зайнятого населення це наймані працівники (84,1 %), особливо у міських поселеннях (91,4 %), з невеликою різницею за ознакою статі – 86,0 % серед жінок та 82,5 % серед чоловіків (рис. 2.5). Цей показник серед усього населення дещо збільшився у порівнянні з 2013 р.⁴, коли його значення дорівнювало 80,9 %. Основу цього збільшення забезпечило зростання найманої праці серед жінок з 80,3 % у 2013 році до 86,0 % к 2014 та сільських жителів з 58,1 до 66,7% у ці ж роки.

Рисунок 2.5. Розподіл населення України віком 15 – 70 років за статусом зайнятості у 2013 та 2014 роках, %

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2013, 2014.

⁴ Співвідношення «частка найманих працівників» серед жінок, чоловіків та міських і сільських жителів протягом 2009–2013 років була достатньо стійкою. Можна сказати, що висновки порівняння 2013–2014 років мають силу і для порівняння з 2014 роком і з періодом 2009–2013 рр.

У той же час, в 2014 році порівняно з 2013 роком частка самозайнятих зменшилася з 17,8 до 14,3 %, причому зниження було особливо значним у сільській місцевості: з 40,6 до 31,7 %. Самозайнятість серед жінок також різко скоротилася – з 18,7 до 12,9 %.

У 2013 та 2014 рр. галузевий розподіл зайнятості відображає домінування сектора послуг. Найбільшу питому вагу, 21,9 %, утримують працівники оптової та роздрібною торгівлі, а також зайняті ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів (22,1 % у 2013 р.) (табл. 2.7). Сільське господарство і промисловість досі залишалися значущими секторами зайнятості в країні, у 2014 році – відповідно 17,1 та 16,0 %. Однак, зайнятість у промисловості має тривалу тенденцію до скорочення, що безпосередньо не пов'язано з проблемами останньої кризи. Професійна структура зайнятості в 2014 р. демонструє відносно високу частку некваліфікованих працівників (18,3 %), професіоналів (17,1 %), працівників сфери торгівлі та послуг (15,9 %) та кваліфікованих робітників з інструментом (12,8 %).

Таблиця 2.7. Зайняте населення України віком 15 – 70 років за видами економічної діяльності (1-digit ISIC) у 2013 – 2014 роках, %

Види економічної діяльності	2013	2014
Разом	100,0	100,0
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	17,5	17,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	16,4	16,0
Будівництво	4,4	4,1
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	22,1	21,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,0	6,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	1,7	1,7
Інформація та телекомунікації	1,6	1,6
Фінансова та страхова діяльність	1,6	1,6
Операції з нерухомим майном	1,6	1,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,6	2,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,8	1,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	5,0	5,3
Освіта	8,3	8,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6,1	6,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1,2	1,2
Інше	2,2	2,1

Джерело: Державна служба статистики України. Обстеження економічної активності населення України, 2014. ISIC Rev. 4.

Однією з найважливіших характеристик якості зайнятості населення є масштаб поширення неформальної зайнятості, оскільки саме в її межах виникає більшість проблем у трудових відносинах та соціальній захищеності. В Україні неформальна зайнятість має досить великі обсяги. Зокрема, у 2014 році рівень зайнятості населення віком 15–70 років у формальній зайнятості дорівнював 42,4 %, а у неформальній – 14,2 % (Додаток III, табл. А.2). Взагалі серед усього зайнятого населення частка зайнятих неформально дорівнює 25,1 %. У віковій групі 15–24 років рівень неформальної зайнятості є найменшим, у вікових групах від 25 до 49 років він суттєво зростає, а починаючи з 50 років різко знижується. Подібна тенденція є характерною для усіх демографічних груп, окрім жителів сільської місцевості, де зниження рівня неформальної зайнятості після 50 років є не настільки значним.

Узагальнюючи результати аналізу українського макроекономічного контексту та ситуації на ринку праці з точки зору завдань дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці можна сказати, що зовнішні умови для молоді на початку 2015 року були несприятливим. Можна передбачити, що у порівнянні із ситуацією на початку 2013 року, коли було проведено перший раунд даного дослідження, молодим людям у 2015 році складніше знайти роботу та покращити її умови. Разом з тим, було б передчасним оцінювати положення усієї молоді на ринку праці таким, що суттєво погіршилося, адже значна кількість серед них вже мала роботу і події 2014 року вплинули на меншість молоді.

3. Міжнародне дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці (The school-to-work transition survey) в Україні: методологія та цілі

Основним джерелом інформації про ринок праці в Україні є обстеження економічної активності населення України, яке регулярно виконує Державна служба статистики України. Однак застосування виключно їх методологічних підходів до дослідження економічної активності населення не забезпечує достатньо повного уявлення про специфіку становища окремих соціально-демографічних груп на ринку праці, не дає можливості простежити поведінку та шляхи їх переходів між різними станами на ринку праці, а також встановити причини проблем, що виникають у процесі переходів. Дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці (The school-to-work transition survey – скорочено SWTS) допомагає заповнити прогалини в інформації щодо специфіки молодіжного сегменту українського ринку праці. Воно надає унікальну можливість для аналізу конкретних проблем молоді на ринку праці. Науково обґрунтована інформація стосовно ситуації на молодіжному ринку праці в Україні, у тому числі питання щодо історії економічної активності молодих респондентів віком 15–29 років (див. вставку 1), може стати потужним інструментом відповідного моніторингу та напрацювання механізмів впливу політики зайнятості на вирішення проблем молоді. У розроблянні шляхів удосконалення молодіжних програм та різних інструментів політики молодіжної зайнятості постійно зацікавлені Міністерство соціальної політики, Міністерство молоді та спорту, Міністерство освіти і науки, Державна служба зайнятості України.

Дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці може бути корисним для виявлення тих індивідуальних особливостей молодих людей, які ускладнюють їх вихід та закріплення на ринку праці. Це, в свою чергу, відіграє важливу роль у формуванні політики запобігання реалізації факторів ризику молодіжної незайнятості і дозволяє розробити заходи щодо усунення чинників, які негативно впливають на перехід молоді до гідної праці. Також дослідження дає можливість встановити індивідуальну траєкторію переходів молодих чоловіків і жінок між різними станами ринку праці та поза його межами від навчання (або першого виходу на ринок праці) і до віднайдення стабільної або задовільної роботи.

Вставка 1. Визначення молоді

Хоча в більшості випадків молодь визначають як особу віком між 15 і 24, для SWTS і аналогічних досліджень верхня вікова межа становить 29 років. Це обумовлено тим, що деякі молоді люди залишаються в галузі освіти у віці понад 24 роки, і дає можливість отримувати додаткову інформацію стосовно працевлаштування молоді.

Дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці в Україні було виконано під керівництвом Українського центру соціальних реформ (UCSR) із залученням дослідницького центру «Соціальний моніторинг» та експертів Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України.

Після пілотного тестування та тренінгів для супервайзерів та інтерв'юерів опитування проходило протягом 22 дні у період з 23 квітня до 15 травня 2015 року. Молодь віком 15–29 років була обстежена в 25 регіонах України, крім Автономної Республіки Крим: 24 області та місто Київ. Загальний розмір вибірки становив 3202 особи. Фінансова та технічна підтримка дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці була забезпечена головними партнерами програми Work4Youth – Міжнародною організацією праці та Фондом MasterCard (див. вставку 2).

Вставка 2. Work4Youth: проект МОП у партнерстві з Фондом MasterCard

Проект Work4Youth (W4Y) – це партнерство між програмою зайнятості молоді МОП та Фондом MasterCard. Проект має бюджет у 14,6 млн доларів США і функціонував протягом п'яти років (до середини 2016 року). Його мета полягає у «розвитку можливостей забезпечення гідної праці для молодих чоловіків і жінок за допомогою знання і дії». Безпосередня мета партнерства полягає в тому, щоб здобути якомога більше якісної інформації про молодіжний ринок праці у країнах, що розвиваються, з особливим акцентом на вивченні шляхів переходу від навчання до ринку праці. Передбачається, що уряди та соціальні партнери в 34 цільових (АБО: досліджуваних) країнах проекту будуть краще підготовлені для розробки ефективної політики і програм молодіжної зайнятості, якщо будуть озброєні детальною інформацією стосовно таких питань:

- які очікування мають молоді люди щодо шляхів переходу і параметрів майбутньої роботи;
- які очікування мають роботодавці щодо молодих шукачів робочих місць;
- які проблеми заважають узгодженню попиту і пропозиції у молодіжному сегменті ринку праці;
- які стратегії і програми можуть мати реальний вплив.

Цільові напрямлення Work4Youth і країн:

- Азіатсько-Тихоокеанський регіон: Бангладеш, Камбоджа, Непал, Самоа *, В'єтнам *;
- Східна Європа та Центральна Азія: Вірменія, Киргизія *, колишня Югославська Республіка Македонія, Чорногорія **, Республіка Молдова, Сербія **, РФ, Україна;
- Латинська Америка і Карибський басейн: Бразилія *, Колумбія *, Домініканська Республіка **, Сальвадор, Ямайка, Перу *;
- Близький Схід і Північна Африка: Єгипет, Йорданія, Ліван **, окуповані Палестинські території, Туніс *;
- Субсахарська Африка: Бенін, Ліберія, Мадагаскар, Малаві, Конго **, Сьєрра-Леоне **, Об'єднана Республіка Танзанія *, Того, Уганда, Замбія *

* Один раунд тільки в 2012–13; ** один раунд тільки в 2014–15 роках.

У 2015 році методологія SWTS зазнала деяких змін порівняно з першим раундом, 2013 року. Зміни стосувались питань анкети щодо історії економічної активності молодшої людини, особливостей вибору майбутньої професії та впливу на цей процес різних чинників. Було внесено зміни до критеріїв потрапляння до різних станів і результативності переходу молодшої людини до ринку праці. У переглянутій анкеті були посилені місця, визнані слабкими після проведення першого раунду. Передовсім вони були пов'язані з визначенням реальних бар'єрів на шляху молодих людей від школи до роботи. До того ж, на основі зворотного зв'язку із зацікавленими у результатах проекту сторонами, забезпеченого шляхом організації круглих столів, конференцій, нарад експертів та інших комунікаційних заходів, було уточнено і спрощено запитання анкети про особливості зайнятості, безробіття та економічної неактивності молоді. Внесені зміни були такими, що неперешкоджають порівнянню результатів обстеження двох раундів за більшістю показниками. Ті показники, які порівнювати не рекомендується, будуть окремо вказані у тексті або примітках до нього.

Одним із найзначніших поліпшень анкети була зміна її в тій частині, яка тепер дозволяє охарактеризувати досвід виходу на ринок праці усіх молодих людей, незалежно від статусу щодо навчання. В анкеті 2013 р. з'ясовували історію економічної діяльності тільки тих молодих людей, які вже завершили освіту. В анкеті 2015 р. на ці питання відповідали усі респонденти. Крім того, щоб полегшити респондентам самостійне визначення точки початку їх першого виходу на ринок праці або визначення того, яку освіту вважати останньою перед початком

цього переходу, було запропоновано починати формувати перелік активності починаючи з 15 років і до дати проведення обстеження. Це дало можливість не пропустити жодного з видів активності молоді людини протягом усього періоду, досліджуваного під час обстеження.

Більш детальну інформацію щодо методології дослідження наведено у Додатку II.

4. Характеристики дослідженої молоді

4.1 Індивідуальні характеристики молоді та її домогосподарств

Дослідження SWTS у 2015 році в Україні дозволяє коректно оцінити необхідні характеристики 8301423 молодих людей віком 15–29 років. У порівнянні з дослідженням 2013 року їх кількість зменшилась на 1,4 млн осіб. Основними причинами цього стали анексія Російською Федерацією Автономної Республіки Крим (де у 2013 році проживало 494,4 тис. осіб віком 15–29 років), а також потужний потік переміщень та міграції молоді з охоплених збройною агресією Російської Федерації районів Донецької та Луганської областей.

Таблиця 4.1 показує розподіл української молоді в 2015 році за віком, статтю і типом поселення. У порівнянні з обстеженням 2013 року на 4,6 відсоткових пункти зросла частка молоді старшої вікової групи 25–29 років, вона склала у 2015 році 42,0 %. Зазначене зростання спричинило чимало змін досліджуваних характеристик молоді, що необхідно мати на увазі при співставленні результатів дослідження у 2013 та 2015 році.

Ще однією відмінністю між двома раундами дослідження є збільшення частки молоді, яка проживає в сільській місцевості (до 32,2 % у 2015 році). Розподіл за статтю залишається майже незмінним – частка чоловіків серед молоді дещо вища, ніж частка жінок. Як і у 2013 році, більшість молоді у 2015 році проживає у тих населених пунктах, де народилася – 79,7 %. Причому більшість із них (81,2 %) ніколи не залишали більше ніж на 6 місяців поселення, де вони були народжені.

Таблиця 4.1. Молодь за віковими групами, статтю та місцем проживання

Показники		2015		приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.
		Осіб	%	
Вік	15–19	2073596	25,0	–2,0
	20–24	2740663	33,0	–2,5
	25–29	3487164	42,0	4,6
Стать	Жінки	4051924	48,8	–0,2
	Чоловіки	4249499	51,2	0,2
Тип населеного пункту	Обласний центр	2869210	34,6	0,0
	Інше місто	2755372	33,2	–2,3
	Село	2676841	32,2	2,2
Разом		8301423	100,0	

Примітка: тут і надалі в. п. – відсоткові пункти.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

У 2015 році понад 90 % молоді, незалежно від статі, віку та типу поселення, жили у помешканнях (квартирах або будинках), які належать їм або їхнім близьким (табл. 4.2). Очікувано, що власні квартири домінують у містах, а власні будинки – у

сільській місцевості. Майже 8 % молоді проживали в орендованих квартирах (5,5 %) та гуртожитках (2,2 %). Попри низькі значення показників використання молоддю орендованого житла й гуртожитків, саме ці процеси є найбільш цікавими для аналізу проблем транзиту на ринок праці. Зокрема, доцільно зважати на те, що навіть у обласних центрах, де сконцентровано значну частину навчальних закладів, частка молоді, яка проживає в орендованих помешканнях та гуртожитках, залишається низькою – 11,9 %. Не виключено, що саме недорозвиненість пропозиції доступного орендного житла є перешкодою для молоді, яка бажає жити самостійно. У більшості молодих людей, навіть у віковій групі 25–29 років, відсутні економічні ресурси для того, щоб мати змогу залишити батьківський дім.

Таблиця 4.2. Тип помешкання молоді за віковими групами, статтю та типом поселення

Тип помешкання		Разом	Вік			Стать		Тип поселення		
			15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село
Проживають у будинку (власному, батьків, родичів)	осіб	3872526	1036885	1312610	1523031	1848828	2023698	458170	1090391	2323965
	%	46,6	50,0	47,9	43,7	45,6	47,6	16,0	39,6	86,8
Проживають у квартирі (власній, батьків, родичів)	осіб	3767596	908970	1200895	1657731	1876678	1890918	2065430	1452650	249516
	%	45,4	43,8	43,8	47,5	46,3	44,5	72,0	52,7	9,3
Проживають в орендованій квартирі / будинку	осіб	454951	53211	158161	243578	216407	238543	233874	170474	50603
	%	5,5	2,6	5,8	7,0	5,3	5,6	8,2	6,2	1,9
Проживають у гуртожитку	осіб	180180	65903	62913	51365	100622	79558	106226	34058	39896
	%	2,2	3,2	2,3	1,5	2,5	1,9	3,7	1,2	1,5
Інше	осіб	26170	8627	6085	11458	9389	16781	5509	7800	12861
	%	0,3	0,4	0,2	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,5
Разом	осіб	8301423	2073596	2740664	3487165	4051924	4249498	2869210	2755373	2676842
	%	100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в.п.										
Проживають у будинку (власному, батьків, родичів)		0,4	0,4	1,3	0,5	0,4	0,6	-3,7	2,9	-1,2
Проживають у квартирі (власній, батьків, родичів)		0,1	-1,9	-0,5	1,4	-0,1	0,3	4,4	-0,8	-0,6
Проживають в орендованій квартирі/ будинку		-1,0	-0,2	-1,0	-1,8	-1,2	-0,9	-1,0	-1,7	0,2
Проживають у гуртожитку		1,0	1,3	1,2	0,6	1,4	0,5	1,6	0,0	1,2
Інше		-0,5	0,4	-1,0	-0,7	-0,5	-0,5	-1,3	-0,4	0,4

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Понад третини всієї молоді (35,2 %) у 2015 році перебували у шлюбі, що на 4,7 відсоткових пункти більше, ніж було виявлено у першому раунді дослідження у 2013 році (табл. 4.3). У 2015 році 59,5 % молоді ніколи не перебували у шлюбі, були зарученими 1,9 %, розлучених або тих, що проживали окремо (від дружини або чоловіка) – 3,3 %, та овдовілих 0,2 %. Збільшення частки сімейної молоді у другому раунді опитування може бути наслідком зростання частки молоді старших вікових груп у 2015 році. Оскільки молоді жінки раніше за чоловіків вступають до шлюбу, серед них значно більшою є частка одружених (42,5 і 28,2 % відповідно) та розлучених (4,5 і 2,1 % відповідно). Треба зазначити, що зростання питомої ваги молоді, яка перебуває у шлюбі, не призвело до зростання випадків розлучень. З 2013 року зафіксовано навіть зменшення цього показника з 3,6 до 3,3 % у 2015 році.

Таблиця 4.3. Розподіл молоді за сімейним станом, статтю і типом поселення

Сімейний стан		Стать		Тип поселення			Разом
		Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи не перебували у шлюбі	осіб	2055285	2880488	1770500	1589498	1575775	4935773
	%	50,7	67,8	61,7	57,7	58,9	59,5
Заручений / заручена	осіб	80733	78322	52185	58946	47925	159056
	%	2,0	1,8	1,8	2,1	1,8	1,9
Одружений / заміжня (офіційно чи ні)	осіб	1721636	1200009	978908	1000985	941752	2921645
	%	42,5	28,2	34,1	36,3	35,2	35,2
Розлучений / проживаю окремо від чоловіка / дружини	осіб	180410	89549	60138	102954	106867	269959
	%	4,5	2,1	2,1	3,7	4,0	3,3
Вдівець / вдова	осіб	13860	1130	7479	2989	4522	14990
	%	0,3	0,0	0,3	0,1	0,2	0,2
Разом	осіб	4051924	4249498	2869210	2755372	2676841	8301423
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в.п.							
Ніколи не перебували у шлюбі		-4,6	-2,7	-3,7	-2,7	-4,7	-3,7
Заручений / заручена		-1,5	-0,2	-1,1	-0,4	-0,9	-0,8
Одружений / заміжня (офіційно чи ні)		6,5	3,1	5,7	4	4,5	4,7
Розлучений / проживаю окремо від чоловіка / дружини		-0,4	-0,2	-1,1	-0,9	1,2	-0,3
Вдівець / вдова		0,0	0,0	0,2	0,0	-0,1	0,1

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Серед молоді, яка має власні сім'ї, більшість вступили до шлюбу у віці 20–24 роки (60,9 %), ще 20,2 % – у 15–19 років і 18,9 % – у 25–29 років (табл. 4.4). Молоді жінки виходять заміж раніше, ніж одружуються чоловіки: 29,2 % молодих жінок вийшли заміж у 15–19 років, водночас у цьому віці одружується лише 6,9 % молодих чоловіків. Причиною таких відмінностей є збереження традиції щодо того, що чоловік має бути старшим за дружину та бажано з більшими матеріальними можливостями для підтримки добробуту нової родини.

Таблиця 4.4. Розподіл молоді за віком створення першої сім'ї, та статтю і типом поселення

Тип поселення	Стать	Вік створення першої сім'ї (%)			Разом	
		15–19	20–24	25–29	осіб	%
	Жінки	24,3	64,6	11,1	626403	100,0
	Чоловіки	4,9	69,8	25,3	393729	100,0
	Разом	16,8	66,6	16,6	1020132	100,0
Інше місто	Жінки	27,1	60,2	12,7	646561	100,0
	Чоловіки	7,1	61,6	31,3	436101	100,0
	Разом	19,0	60,8	20,2	1082662	100,0
Село	Жінки	36,8	51,9	11,3	589382	100,0
	Чоловіки	8,7	59,9	31,4	427238	100,0
	Разом	25,0	55,3	19,7	1016620	100,0
Разом	Жінки	29,2	59,1	11,7	1862346	100,0
	Чоловіки	6,9	63,6	29,5	1257068	100,0
	Разом	20,2	60,9	18,9	3119414	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Крім того, зберігається й традиція більш ранніх шлюбів у сільській місцевості – 25 % сільської молоді створює першу сім'ю у 15–19 років, тоді як серед жителів обласних центрів аналогічний показник складає 16,8 %. Ще яскравішою ця

відмінність є серед жінок – між сільською місцевістю та обласним місцями вона досягає 12,5 відсоткових пункти.

Для кращого розуміння особливостей поведінки молоді на ринку праці врахування наявності дітей є важливим. Для молодих жінок наявність дітей часто стає причиною економічної неактивності, а для чоловіків – причиною припинення навчання з метою заробити гроші, або одночасного навчання та роботи тощо. У 2015 році майже третина молоді (30,3 %) мала дітей. Більшість серед них мала одну дитину – 74,3 %, двох дітей – 22,9 %, більше двох дітей – 2,8 %. У порівнянні з попереднім раундом дослідження частка молоді, яка має дітей, дещо зросла (табл. 4.5) Це обумовлено двома причинами. По-перше, зростанням у складі молоді частки вікової групи 25–29 років (42,0 % у 2015 році проти 37,6 % у 2013). По-друге, збільшенням у складі згаданої вікової групи питомої ваги молоді, яка має дітей (з 51,3 % у 2013 році до 54,8 % у 2015 році).

Таблиця 4.5. Розподіл молоді, яка має дітей, за віковими групами, статтю та типом поселення

Показники		2015	
		осіб	%
Вік	15–19	26081	1,3
	20–24	578576	21,1
	25–29	1909341	54,8
Стать	Жінки	1578420	39,0
	Чоловіки	935578	22,0
Тип поселення	Обласний центр	788563	27,5
	Інше місто	865278	31,4
	Село	860157	32,1
Разом		2513998	30,3

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

За оцінками самої молоді, загальний рівень її здоров'я є високим. На наявність проблем зі здоров'ям вказали лише 3,3 % молодих людей (табл. 4.6). Серед груп молоді, яка найбільше скаржиться на власне здоров'я, варто виділити осіб віком 20–24 роки та жителів міських поселень – не обласних центрів – по 4,4 % у кожній групі.

Таблиця 4.6. Розподіл молоді за наявністю проблем зі здоров'ям за віком, статтю та типом поселення

Показники		Не мають жодних проблем зі здоров'ям		Мають проблеми зі здоров'ям, які не дозволяють працювати		Разом	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
Вік	15–19	2029419	97,9	44177	2,1	2073596	100,0
	20–24	2620965	95,6	119698	4,4	2740663	100,0
	25–29	3373381	96,7	113783	3,3	3487164	100,0
Стать	Жінки	3910400	96,5	141524	3,5	4051924	100,0
	Чоловіки	4113364	96,8	136135	3,2	4249499	100,0
Тип поселення	Обласний центр	2810910	98,0	58300	2,0	2869210	100,0
	Інше місто	2634282	95,6	121090	4,4	2755372	100,0
	Село	2578573	96,3	98268	3,7	2676841	100,0
Разом		8023765	96,7	277658	3,3	8301423	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

4.2 Доходи і джерела фінансової підтримки домогосподарств

У процесі дослідження молоді було запропоновано оцінити рівень доходів їхніх домогосподарств відповідно до порівняльної шкали (від заможних до бідних). У 2015 році 4,1 % молоді оцінили фінансовий стан своїх домогосподарств як заможний або доволі заможний. У порівнянні з попереднім раундом опитування частка таких домогосподарств скоротилась на 1,6 відсоткові пункти (табл. 4.7). Частка молоді, яка оцінювала фінансовий стан своїх домогосподарств як «бідні», за аналогічний період зросла до 9,7 %. Молодь у сільській місцевості частіше називає себе бідною, ніж молодь у містах.

Таблиця 4.7. Розподіл молоді за фінансовим станом домогосподарств, віком, статтю та типом поселення

Фінансовий стан домогосподарства		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Заможне	осіб	10986	10237	5563	19001	7786	9820	3108	13859	26787
	%	0,5	0,4	0,2	0,5	0,2	0,3	0,1	0,5	0,3
Доволі заможне	осіб	108184	103823	105047	150467	166587	105028	123168	88858	317054
	%	5,2	3,8	3,0	3,7	3,9	3,7	4,5	3,3	3,8
Приблизно на середньому рівні по країні	осіб	1008226	1206936	1495097	1820287	1889972	1372084	1154984	1183190	3710258
	%	48,6	44,0	42,9	44,9	44,5	47,8	41,9	44,2	44,7
Не бідне, але нижче середнього рівня по країні	осіб	780937	1127261	1515996	1648683	1775510	1149066	1191083	1084045	3424194
	%	37,7	41,1	43,5	40,7	41,8	40,0	43,2	40,5	41,2
Бідне	осіб	164685	278567	361558	407850	396960	221106	277990	305714	804810
	%	7,9	10,2	10,4	10,1	9,3	7,7	10,1	11,4	9,7
Відмова від відповіді	осіб	579	13838	3903	5636	12684	12106	5040	1174	18320
	%	0,0	0,5	0,1	0,1	0,3	0,4	0,2	0,0	0,2
Разом	осіб	2073597	2740662	3487164	4051924	4249499	2869210	2755373	2676840	8301423
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Заможне		-0,3	-0,4	-0,9	-0,7	-0,5	-0,2	-0,8	-1,0	-0,6
Доволі заможне		0,3	-1,1	-1,6	-0,6	-1,3	-2,9	0,7	-0,5	-1,0
Приблизно на середньому рівні по країні		2,4	-2,5	-3,0	-0,3	-2,7	-2,7	-4,9	3,6	-1,5
Не бідне, але нижче середнього рівня по країні		-2,9	0,2	3,6	-0,9	2,5	2,3	4,0	-4,5	0,8
Бідне		0,4	3,3	2,0	2,4	1,7	3,0	0,8	2,3	2,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Молодь віком 15–19 років, жінки та жителі обласних центрів частіше за інших оцінювали фінансовий стан своїх домогосподарств як середній. Варто вказати, що молодь переоцінює фінансовий стан своїх домогосподарств (у порівнянні із оцінками, які надає населення України загалом). Наприклад, у 2014 році при проведенні щоквартального дослідження умов життя домогосподарств Державною службою статистики практично не виявлено заможних домогосподарств⁵. Ще 0,8 % відносили себе до середнього класу, 28,5 % вважали свій стан не бідним, але нижчим від середнього. А найбільшою групою були 70,7 % домогосподарств, які оцінювали свій фінансовий стан як бідний. Найбільш імовірною причиною такої невідповідності у самооцінці фінансового стану

⁵ Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств у січні 2015 року) // Статистичний збірник. – Електронний ресурс. – Режим доступу – ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2015/zb/06/zb_sdrd_14.zip

домогосподарств молоддю крім природного оптимізму є те, що значна частина молодих людей проживає з батьками та за їхні кошти.

В якості основного джерела доходів найбільша частка молоді (41,3 %) вказала зарплату (табл. 4.8). Разом з тим, значна частина молоді покладається на допомогу сім'ї та близьких родичів (27,9 %) і ще 13,0 % респондентів назвали основним джерелом доходів зарплату свого чоловіка або дружини. З віком фінансова незалежність молоді від батьківських домогосподарств стає все більш очевидною: якщо 64,0 % підлітків (15–19 років) спирались на фінансову підтримку батьків, то серед молоді віком 25–29 років відповідний показник склав 8,2 %. Натомість із віком помітно зростає вагомість доходів іншого члена сім'ї – від 4,6 % у віці 15–19 років до 19,4 % у віці 25–29 років. Відбувається це переважно за рахунок молодих жінок, серед яких відповідний показник має найвищі значення порівняно із іншими демографічними групами (24,0 %).

Таблиця 4.8. Основні джерела доходів молоді за віком, статтю та типом поселення (перше місце серед інших)

Основні ресурси матеріального забезпечення		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Заробітна плата	осіб	190383	1145145	2088141	1275596	2148074	1271421	1082356	1069893	3423670
	%	9,2	41,8	59,9	31,5	50,7	44,4	39,4	40,0	41,3
Підприємницький дохід	осіб	57859	68097	100846	73342	153460	63870	70837	92095	226802
	%	2,8	2,5	2,9	1,8	3,6	2,2	2,6	3,4	2,7
Випадкові доходи	осіб	50414	92933	146077	88753	200670	81919	70405	137099	289423
	%	2,4	3,4	4,2	2,2	4,7	2,9	2,6	5,1	3,5
Стипендія	осіб	274722	237988	18415	275470	255654	196483	176804	157837	531124
	%	13,3	8,7	0,5	6,8	6,0	6,9	6,4	5,9	6,4
Допомога батьків, інших родичів	осіб	1320582	703641	285321	1068248	1241296	798497	757810	753237	2309544
	%	64,0	25,7	8,2	26,4	29,3	27,9	27,6	28,2	27,9
Заробітна плата чоловіка / дружини, співмешканця	осіб	95013	308961	674715	970653	108036	366429	414810	297451	1078690
	%	4,6	11,3	19,4	24,0	2,5	12,8	15,1	11,1	13,0
Доходи від власності, банківських рахунків, цінних паперів	осіб	0	8478	18605	8673	18410	7038	16184	3860	27082
	%	0,0	0,3	0,5	0,2	0,4	0,2	0,6	0,1	0,3
Соціальні виплати держави	осіб	60949	166588	151720	286423	92834	65584	156803	156869	379256
	%	3,0	6,1	4,4	7,1	2,2	2,3	5,7	5,9	4,6
Інше	осіб	14827	7839	0	1633	21033	14644	884	7137	22665
	%	0,7	0,3	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,3	0,3
Разом	осіб	2064749	2739670	3483840	4048791	4239467	2865885	2746893	2675478	8288256
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

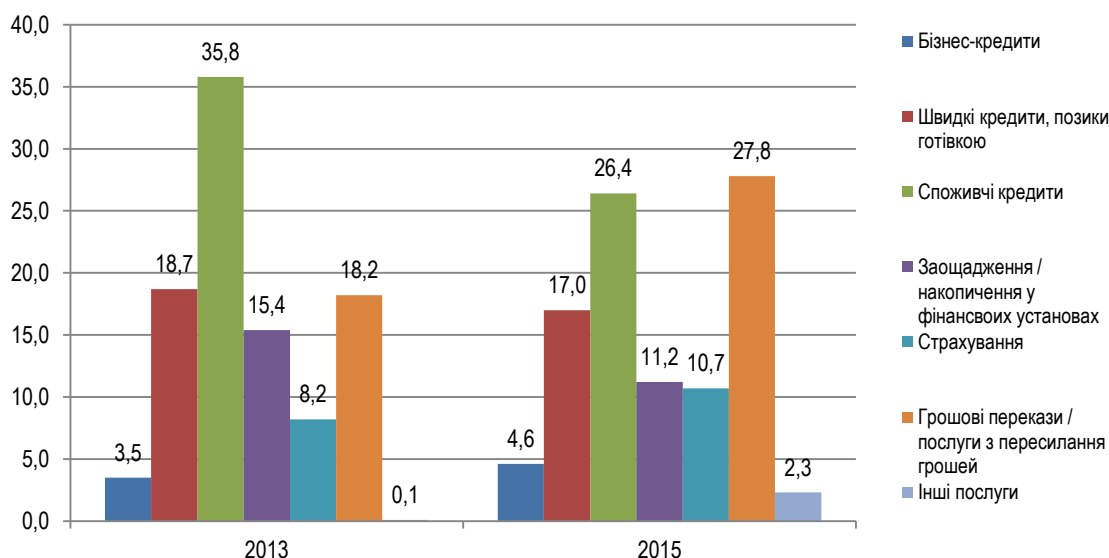
Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Частина молоді залежить від фінансової підтримки з боку інституціональних джерел: стипендії та соціальна допомога від держави (6,4 і 4,6 % відповідно). Для цих джерел характерною тенденцією є зворотна залежність від віку: чим вище вік, тим менше вага стипендій та державної допомоги. Соціальні виплати порівняно більше розповсюджені серед жінок (7,1 %). Переважно це обумовлено наданням державної допомоги у зв'язку з народженням дитини. Сільська молодь та жителі звичайних міст частіше ніж мешканці обласних центрів вказують, що соціальні виплати держави є вагомим джерелом їх матеріального забезпечення. Питома вага підприємницьких доходів залишається досить низькою. Лише 2,7 % молоді вказали, що підприємницький дохід є основними джерелом їх матеріального забезпечення. Цей показник поступається за вагою випадковим доходам, що зазначили 3,5 % респондентів. Це може свідчити як про низьку підприємницьку активність серед молоді, так і про невисокий рівень доходів молодих підприємців.

Становить інтерес також відповідь респондентів на питання про друге і третє за вагою джерела доходів. Серед других за значенням джерел доходів найбільш вагомими були допомога батьків та інших родичів (40,3 %), випадкові доходи (15,6 %), соціальні виплати держави (14,0 %), а також зарплати іншого члена сім'ї (11,7 %) (Додаток III, таблиця А.3). Рейтинг третіх за значенням джерел доходів молоді має такий вигляд: допомога батьків та інших родичів – 32,2 %, випадкові доходи – 30,2 %, соціальні виплати держави – 17,2 %, а також зарплати іншого члена сім'ї – 6,2 % (Додаток III, таблиця А.4). Підприємницький дохід і за другим і за третім значеннями не відіграє суттєвої ролі у матеріальному забезпеченні молоді (3,0% та 1,3% відповідно). Таким чином, якщо оцінювати вагу різних джерел доходів взагалі, а не тільки ті, що стоять на першому місці, можна сказати, що має місце значна залежність молоді від підтримки близького оточення та інституційного середовища. Ця залежність відіграє потужну роль і під час формування молоддю рішень щодо вибору професії та роботи.

Українська молодь мало користується фінансовими послугами. У 2015 році частка молоді, яка не користується фінансовими послугами склала 82,9 % проти 76,7 % у 2013 році. Причиною такого зменшення стало як зростання вимог та ціни фінансових послуг, так і ризики їхнього використання. У період між першим і другим раундом дослідження зазнала помітних змін і структура молодіжних пріоритетів щодо фінансових послуг (рис. 4.1). Частка молоді, яка використовувала споживчі кредити, скоротилась з 35,8 до 26,4 %, власні заощадження – з 15,4 до 11,2 %, водночас грошові перекази від третіх осіб зросли з 18,2 до 27,8 %, а страхові виплати – з 8,2 до 10,7 %. Скоріш за все, зниження поточних доходів та поява нових швидких ризиків (затримки зарплат, звільнення, інфляція тощо) зумовили зростання зацікавленості у страхуванні. В цих умовах ми схильні оцінювати невелике зростання бізнес-кредитів з 3,5 до 4,6 % як випадкове та таке, ще не варто розглядати як тенденцію.

Рисунок 4.1 Структура молоді за пріоритетами використання фінансових послуг у 2013 та 2015 роках, %

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

У 68,0 % випадків банки були основним джерелом фінансових послуг, які використовувала молодь. Іншими важливими джерелами були кредити від батьків і родичів (38,4 %), система грошових переказів (19,5 %) та кредити, отримані від друзі або знайомих (16,9 %). Оцінюючи вагу різних джерел фінансових послуг потрібно звернути увагу на зростання у 2015 році частки грошових переказів, які роблять неінституціональні «треті особи». В умовах погіршення соціально-

економічної ситуації порівняно із 2013 роком це джерело стає все більш важливим джерелом фінансових послуг.

Для покриття поточних витрат більшість молоді (67,1 %) вдається до економії на витратах (наприклад, на харчування, житло, охорону здоров'я, освіту) (Додаток III таблиця А.5). Ще 43,7 % молодих людей використовували для цього власні заощадження, 26,4 % – позичали гроші у друзів, знайомих або неофіційних кредиторів, а 25,8 % – додатково працювали.

4.3 Освітній рівень

На момент опитування навчалось 36,1 % української молоді, 61,8 % завершили освіту та мають відповідний документ. Частка молоді, яка припинила навчання до його офіційного завершення складає близько 2 %.

Більшість молоді здобуває вищу освіту – 52,4 %, навчалися у загальноосвітніх школах – 31,0 %, і лише 16,8 % – у професійно-технічних навчальних закладах (табл. 4.9).

Таблиця 4.9. Розподіл молоді, яка зараз навчається, за рівнями освіти, яку вони здобувають, віком, статтю та типом поселення

Рівень освіти		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Початкова	осіб	0	1710	0	1710	0	1710	0	0	1710
	%	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1
Базова середня	осіб.	244912	0	0	101278	143634	68958	82069	93885	244912
	%	12,9	0,0	0,0	6,9	9,4	6,2	8,4	10,4	8,2
Повна середня	осіб.	679940	0	0	370956	308983	195474	214734	269732	679940
	%	35,9	0,0	0,0	25,2	20,3	17,5	22,0	29,8	22,7
Професійно-технічна (на базі 9 та 11 класів)	осіб	408205	77387	17635	202888	300339	160123	190759	152345	503227
	%	21,5	8,0	12,6	13,8	19,7	14,3	19,6	16,8	16,8
Вища (разом)	осіб	562455	885875	122341	797960	772711	693229	486918	390524	1570671
	%	29,8	91,9	87,4	54,1	50,6	61,9	49,9	43,0	52,4
в тому числі										
вища у ВНЗ I–II рівнів акредитації	осіб	211512	117336	8059	169897	167010	170417	84800	81690	336907
	%	11,2	12,2	5,8	11,5	10,9	15,2	8,7	9,0	11,2
вища у ВНЗ III–IV рівнів акредитації	осіб.	346270	727315	86113	591009	568690	482772	377599	299327	1159698
	%	18,3	75,4	61,5	40,1	37,3	43,1	38,7	33,0	38,7
післядипломна освіта	осіб.	0	31673	8927	25116	15483	19676	20923	0	40599
	%	0,0	3,3	6,4	1,7	1,0	1,8	2,1	0,0	1,4
аспірантура, докторантура	осіб.	1771	7763	16673	5740	20468	14947	3596	7665	26208
	%	0,1	0,8	11,9	0,4	1,3	1,3	0,4	0,8	0,9
професійні курси, тренінги тощо	осіб.	2902	1788	2569	6198	1060	5417	0	1842	7259
	%	0,2	0,2	1,8	0,4	0,1	0,5	0,0	0,2	0,2
Разом	осіб.	1895512	964972	139976	1474792	1525667	1119494	974480	906486	3000460
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Відповідає очікуванням те, що серед молоді віком 15–19 років більшість здобуває середню освіту, тоді як серед молоді старше 20 років висока питома вага молодих людей, які отримують вищу освіту. Серед основних гендерних відмінностей треба відмітити, що жінок, які здобувають вищу освіту, більше, ніж чоловіків (54,1 % проти 50,6 %), тоді як серед чоловіків вищою є частка тих, хто навчається у професійно-технічних навчальних закладах (відповідно 19,7 % проти 13,8 %). Жителі обласних центрів порівняно частіше здобувають вищу освіту ніж молодь, яка проживає в інших типах поселень. Це підтверджує факт більшої доступності вищої освіти для жителів обласних міст у порівнянні із будь-якими іншими типами поселень.

Серед учнів та студентів 81,0 % отримують освіту на основі щоденного відвідування. Основними джерелами фінансування освіти є кошти державного бюджету (65,7 %) та підтримка з боку батьків або родичів (25,7 %).

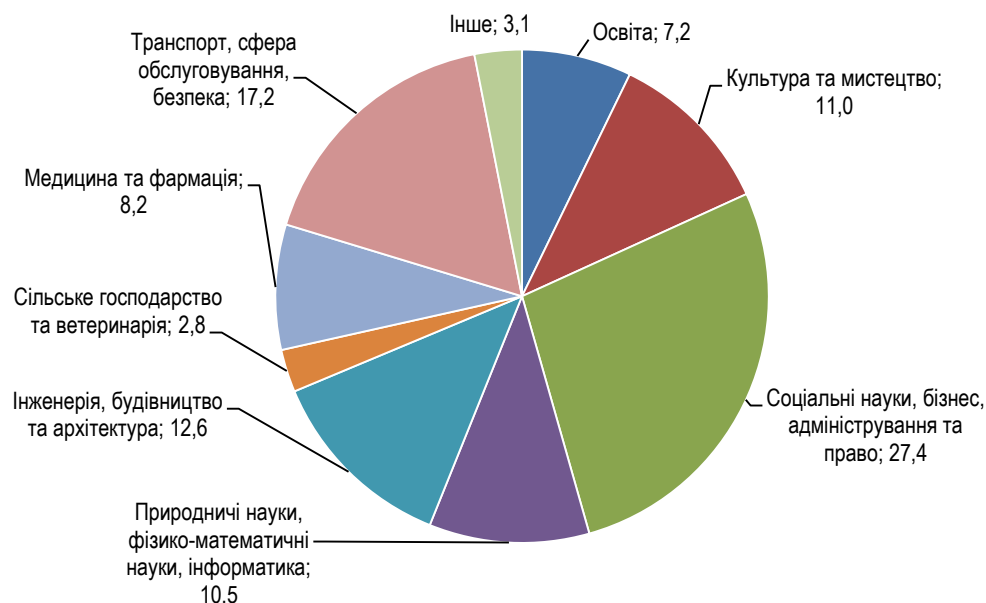
Попит на професійно-технічну освіту серед молоді залишається низьким. Так, серед нинішніх учнів шкіл у майбутньому планують отримати професійно-технічну освіту лише 13,7 %, тоді як на здобуття вищої освіти налаштовані 84,6 % молодих людей (Додаток III, табл. А.6). Небажання отримувати професійно-технічну освіту є цілком впевненим. Серед молоді, що планує отримати вищу освіту, 73,2 % не погодилися б отримати професійно-технічну освіту навіть якщо це забезпечить більшу зарплату та стабільність (Додаток III, табл. А.7)⁶. На питання щодо причини відмови від професійно-технічної освіти майже половина із них (48,2 %) відповіли, що для їх подальшої роботи необхідна вища освіта, а 42,5 % вважають, що вища освіта підвищить їхні заробітки в майбутньому. Вплив на вибір рівня освіти сторонніх осіб є помітно меншим. Майже чверть (25,2 %) молоді відмовляються від професійно-технічної освіти з причин її низького соціального статусу, тоді як лише 14,7 % – з причини несхвального ставлення родини. Таким чином, підвищити попит молоді на професійно-технічну освіту є досить складним завданням, що в умовах постійного зниження її частки серед випускників загрожує кризою забезпеченості потреб економіки у кваліфікованих робітниках.

У 2015 році серед студентської молоді найбільш поширеним був напрям підготовки «Соціальні науки, бізнес, адміністрування і право». За цими напрямом підготовку проходили 27,4 % студентів (рис. 4.2).

Співвідношення молодіжних переваг щодо напрямів підготовки у вищій та професійно-технічній освіті значною мірою визначає майбутню збалансованість професійної структури молодих працівників. Оцінка з цих міркувань співвідношення зазначених напрямів підготовки свідчить про значну різницю між ними серед студентів вищих та професійно-технічних навчальних закладів (рис. 4.3). Так, серед молоді, яка здобуває вищу освіту, найбільш популярними напрямками є «Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право» за якими навчається 33,1 % всіх студентів. В той же час, найбільша частка молоді, яка отримує професійно-технічну освіту (43,1 %), навчається за напрямками «Транспорт, сфера обслуговування, безпека».

⁶ Результати обстеження 2015 р. показують зниження привабливості професійної освіти в порівнянні з 2013 р. (–12,8 процентних пункти).

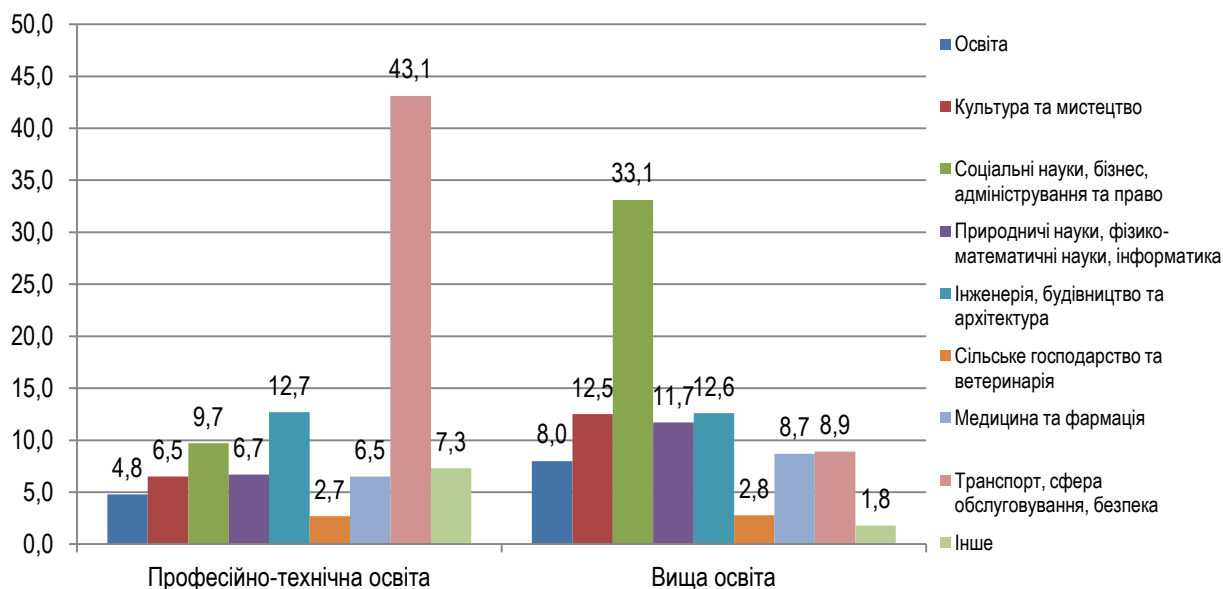
Рисунок 4.2. Молодь, яка навчається, за напрямками підготовки, %

Примітка: «**Культура та мистецтво**» включає культуру та мистецтво (театр, кіно, хореографія, музика, дизайн, фото), гуманітарні науки (філософія, історія, богослов'я), філологію; «**Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право**» включає соціально-політичні науки (соціологія, психологія, політологія), журналістику та інформацію, право, економіку та підприємництво, менеджмент і адміністрування, державне управління, соціальне забезпечення; «**Природничі науки, фізико-математичні науки, інформатика**» включає природничі науки (хімія, біологія, геологія, географія, метеорологія, екологія), фізико-математичні науки, інформатику та системний аналіз (в тому числі статистику).

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Рисунок 4.3 Молодь, яка навчається, за напрямками підготовки професійно-технічної та вищої освіти, %

Примітка: вища освіта включає навчання у ВНЗ I–II рівнів акредитації, у ВНЗ III–IV рівнів акредитації, післядипломну освіту, аспірантуру й докторантуру, професійну підготовку на підприємстві, стажування, професійні курси, тренінги; професійно-технічна освіта включає навчання у ПТНЗ на базі 9 та 11 класів.

«**Культура та мистецтво**» включає культуру та мистецтво (театр, кіно, хореографія, музика, дизайн, фото), гуманітарні науки (філософія, історія, богослов'я), філологію; «**Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право**» включає соціально-політичні науки (соціологія, психологія, політологія), журналістику та інформацію, право, економіку та підприємництво, менеджмент і адміністрування, державне управління, соціальне забезпечення; «**Природничі науки, фізико-математичні науки, інформатика**» включає природничі науки (хімія, біологія, геологія, географія, метеорологія, екологія), фізико-математичні науки, інформатику та системний аналіз (в тому числі статистику).

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Як свідчать дані опитування обох раундів дослідження SWTS, практично не змінилась частка молоді, яка поєднує роботу та навчання – у 2013 вона складала 27,9 %, а у 2015 році – 27,7 %. Переважна більшість молоді, яка поєднує роботу і навчання, є студентами вищих навчальних закладів – 69,5 %. Основним мотивом поєднання роботи і навчання для 77,8 % молодих осіб є отримання додаткового доходу. Суттєво меншою є частка прихильників отримання досвіду роботи та покращення резюме для роботодавця (23,1 %). Помітна кількість молоді (20,2 %) зазначає, що поєднання освіти та роботи було необхідним для допомоги сім'ї (Додаток III, табл. А.8). Загалом, ситуацію поєднання роботи і навчання студентами на власний розсуд складно оцінити однозначно. З одного боку, робота під час навчання підвищує ризик зниження якості освіти. З іншого, молодь має можливість закріплювати на практиці отримані знання, а в деяких випадках робота є єдиною можливістю здобути кошти для продовження навчання. Можливо, нові реформи в освіті повинні включати механізми, що сприятимуть полегшенню поєднання освіти та роботи і надаватимуть допомогу молоді, для якої робота під час навчання є єдиним способом забезпечення продовження навчання.

Серед молоді, яка не навчається (в тому числі ті, хто отримав диплом – завершили навчання, а також ті, хто припинив навчання), переважають особи з вищою освітою (58,7 %) (табл. 4.10).

Таблиця 4.10 Розподіл молоді, яка завершила навчання, за найвищим рівнем освіти, яку вони здобули, віком, статтю та типом поселення

Рівень завершеної освіти		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Початкова	осіб	0	4014	1229	3575	1667	4014	0	1229	5243
	%	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1
Базова середня	осіб	14099	23425	49035	28590	57969	8999	14814	62746	86559
	%	7,9	1,3	1,5	1,1	2,1	0,5	0,8	3,5	1,6
Повна середня	осіб	54956	246480	208982	227369	283049	143487	167022	199910	510419
	%	30,9	13,9	6,2	8,8	10,4	8,2	9,4	11,3	9,6
Професійно-технічна (на базі 9 та 11 класів)	осіб	88985	615861	882540	613428	973957	482804	568204	536378	1587386
	%	50,0	34,7	26,4	23,8	35,8	27,6	31,9	30,3	29,9
Вища (разом)	осіб	20046	885910	2205403	1704168	1407189	1110413	1030853	970092	3111358
	%	11,3	49,9	65,9	66,1	51,7	63,5	57,9	54,8	58,7
в тому числі										
неповна вища (молодший спеціаліст – диплом ВНЗ I–II рівнів акредитації)	осіб	15511	221042	411645	321929	326269	172893	202997	272307	648197
	%	8,7	12,4	12,3	12,5	12,0	9,9	11,4	15,4	12,2
базова вища (бакалавр)	осіб	4535	125676	278108	210623	197695	134933	159211	114174	408318
	%	2,5	7,1	8,3	8,2	7,3	7,7	8,9	6,4	7,7
повна вища (спеціаліст, магістр – диплом ВНЗ III–IV рівнів акредитації)	осіб	0	527299	1460608	1127279	860628	767715	658760	561433	1987908
	%	0,0	29,7	43,6	43,7	31,6	43,9	37,0	31,7	37,5
післядипломна (друга вища освіта, курси післядипломної освіти)	осіб	0	11893	32149	33151	10891	17094	9885	17063	44042
	%	0,0	0,7	1,0	1,3	0,4	1,0	0,6	1,0	0,8
аспірантура, докторантура	осіб	0	0	22893	11186	11706	17778	0	5115	22893
	%	0,0	0,0	0,7	0,4	0,4	1,0	0,0	0,3	0,4
Разом	осіб	178086	1775690	3347189	2577130	2723831	1749717	1780893	1770355	5300965
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Серед молоді, яка завершила навчання, зафіксовано вищу частку осіб з професійно-технічною освітою порівняно із нинішніми учнями та студентами (29,9 % проти 16,8 % відповідно). Як і у випадку з молоддю, яка навчається, серед молоді, яка завершила навчання, спостерігається більша частка жінок та жителів обласних центрів з вищою освітою.

Серед осіб, які завершили навчання, найбільшу частку складає молодь з вищою освітою (59,8 %) та професійно-технічною освітою на базі 9-ти та 11-ти класів (30,4 %). Частка молоді з початковою та базовою середньою освітою є найменшою (Додаток III табл. А.9).

Викликає занепокоєння наявність молоді, яка припинила навчання до отримання диплому, хоча її частка мала і знизилась протягом 2013–2015 рр. з 2,4 % до 2,0 %. Більшість молоді, яка припинила навчання до його формального завершення, зупинилися на повній загальній середній освіті – 51,3 %. Головною причиною припинення навчання для чоловіків була відсутність мотивації до навчання (28,5 %), а ще 22,8 % – хотіли почати працювати (табл. 4.11). Що стосується припинення навчання жінками, то 27,3 % із них припинили навчання з економічних причин. Окрім того, жінки частіше ніж чоловіки припиняють освіту через створення власної сім'ї (вступу до шлюбу) (10,5 % проти 5,5 % відповідно). Необхідно вказати, що у 2013 р. ця причина зумовила припинення навчання до його формального завершення для 31,3 % жінок.

Таблиця 4.11 Розподіл молоді, яка припинила освіту / навчання, за причинами та статтю

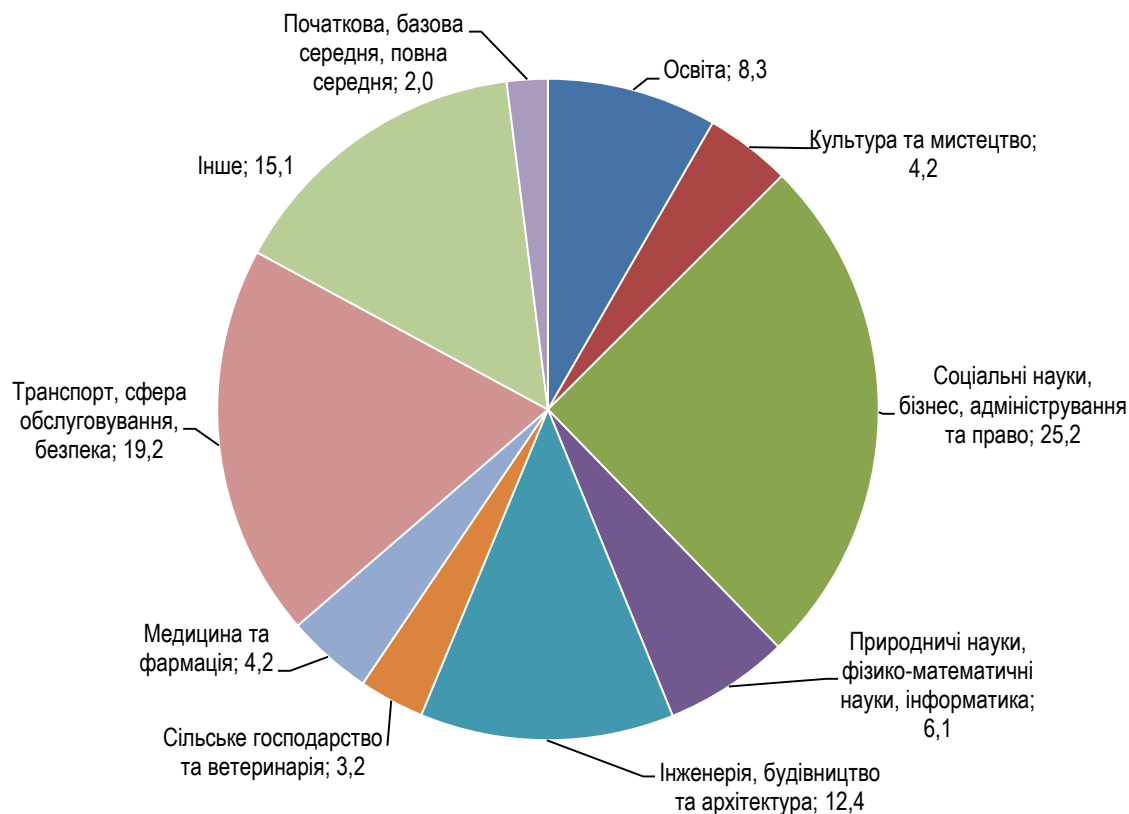
Стать		Причини					Інше	Разом
		Не склав(ла) іспити	Не зацікавлений(а) в освіті / навчанні	Хотів(ла) почати працювати	Створення власної сім'ї / укладання шлюбу	З економічних причин (не міг (не могла) собі дозволити)		
Жінки	осіб	3503	9144	7585	7701	19979	25280	73192
	%	4,8	12,5	10,4	10,5	27,3	34,5	100,0
Чоловіки	осіб	3927	27532	22011	5268	19997	17778	96513
	%	4,1	28,5	22,8	5,5	20,7	18,4	100,0
Разом	осіб	7430	36676	29596	12969	39976	43058	169705
	%	4,4	21,6	17,4	7,6	23,6	25,4	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в.п.								
Жінки		-1,1	4,2	-4,1	-20,8	-2,5	24,2	
Чоловіки		-10,7	5,1	-7,3	2,1	-1,0	11,8	
разом		-6,2	5,3	-5,3	-9,0	-2,0	17,1	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Молодь, яка покинула навчання, потребує особливої уваги національної політики, оскільки, дані дослідження свідчать, що такі молоді люди мають нижчі шанси завершити транзит від навчання до роботи та знайти хорошу роботу з високою зарплатою, ніж молодь, яка завершила навчання.

Серед молоді, яка завершила навчання, 25,2 % отримали освіту за напрямками «Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право» (рис. 4.4). Ще 19,2 % отримали освіту за напрямками «Транспорт, сфера обслуговування, безпека». Заслужовує на увагу той факт, що 2,0 % молоді, яка завершила навчання, вийшли на ринок праці маючи початкову, базову або повну середню освіту.

Рисунок 4.4 Розподіл молоді, яка завершила навчання, за напрямками підготовки, %

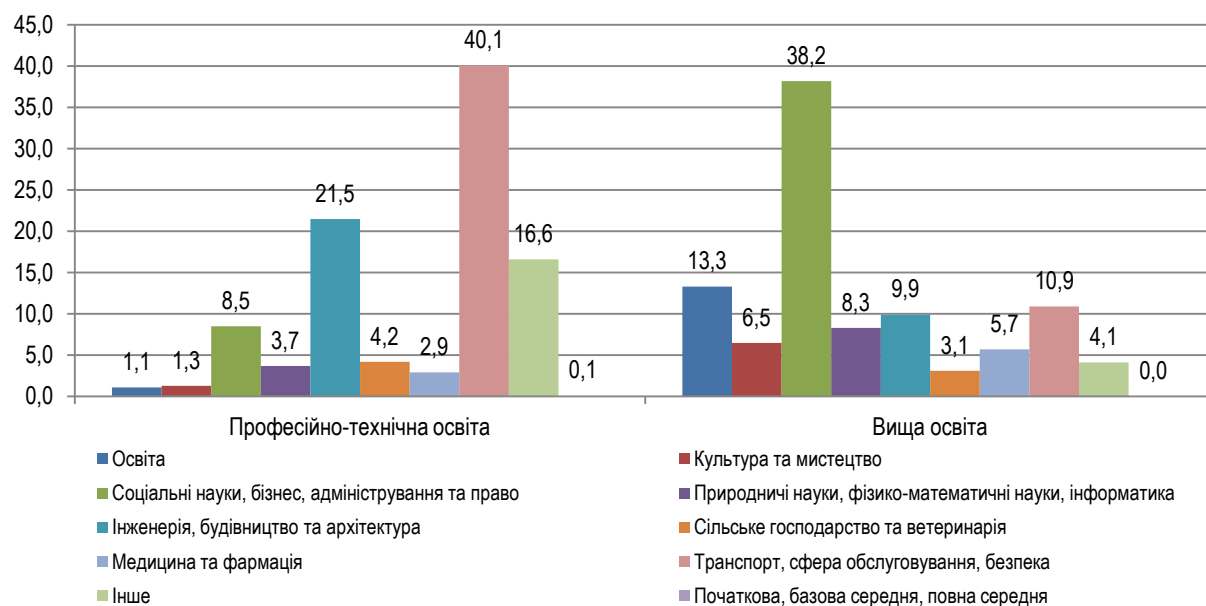
Примітка: «Культура та мистецтво» включає культуру та мистецтво (театр, кіно, хореографія, музика, дизайн, фото), гуманітарні науки (філософія, історія, богослов'я), філологію; «Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право» включає соціально-політичні науки (соціологія, психологія, політологія), журналістику та інформацію, право, економіку та підприємництво, менеджмент і адміністрування, державне управління, соціальне забезпечення; «Природничі науки, фізико-математичні науки, інформатика» включає природничі науки (хімія, біологія, геологія, географія, метеорологія, екологія), фізико-математичні науки, інформатику та системний аналіз (в тому числі статистику).

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Серед молоді, яка завершила навчання у професійно-технічних закладах та молоді, яка закінчила ВНЗ, так само, як і серед молоді, яка ще вчиться, спостерігається суттєвий дисбаланс за напрямками підготовки. Так, серед молоді, яка завершила навчання у професійно-технічних навчальних закладах, найбільш популярними напрямками підготовки були: «Транспорт, сфера обслуговування, безпека» та «Інженерія, будівництво та архітектура», за якими отримали освіту 40,1 та 21,5 % молодих людей (рис. 4.5). Водночас, молодь, яка завершила освіту у вищих навчальних закладах, надавала перевагу напрямам «Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право» та «Освіта» (38,2 % та 13,3 % відповідно).

Серед молоді, яка завершила навчання, у порівнянні з нинішніми учнями та студентами спостерігається вища частка тих, хто поєднував роботу та навчання (30,3 %). У порівнянні з 2013 роком даний показник зменшився на 3,2 відсоткових пункти. Однак вагомість мотивів такого поєднання залишилась майже без змін: 73,1 % намагались заробити грошей, 25,1 % бажали отримати досвід або ж покращити власне резюме, 22,2 % хотіли допомогти сім'ї (Додаток III, табл. А. 10).

Рисунок 4.5 Розподіл молоді, яка завершила навчання, за напрямками підготовки професійно-технічної та вищої освіти, %

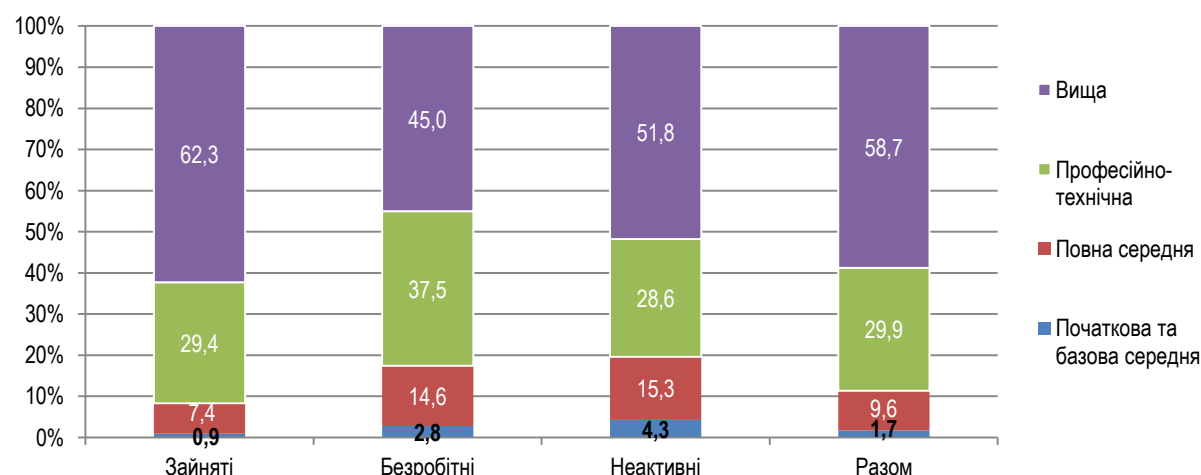
Примітка: «вища освіта» включає неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» включає професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

«Культура та мистецтво» включає культуру та мистецтво (театр, кіно, хореографія, музика, дизайн, фото), гуманітарні науки (філософія, історія, богослов'я), філологію; «Соціальні науки, бізнес, адміністрування та право» включає соціально-політичні науки (соціологія, психологія, політологія), журналістику та інформацію, право, економіку та підприємництво, менеджмент і адміністрування, державне управління, соціальне забезпечення; «Природничі науки, фізико-математичні науки, інформатика» включає природничі науки (хімія, біологія, геологія, географія, метеорологія, екологія), фізико-математичні науки, інформатику та системний аналіз (в тому числі статистику).

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Результати обох раундів дослідження підтверджують, що отримання вищої освіти певною мірою захищає молодь від безробіття. У 2015 р. частка молоді із вищою освітою серед безробітних була меншою, ніж серед зайнятих (відповідно 45,0 та 62,6 %) (рис. 4.6). У 2013 р. відповідні значення склали 43,6 та 63,6 %. Чим нижчим є рівень освіти, тим вище ризик потрапити до лав безробітних або економічно неактивних.

Рисунок 4.6 Розподіл молоді за рівнями завершеної освіти та статусом економічної активності

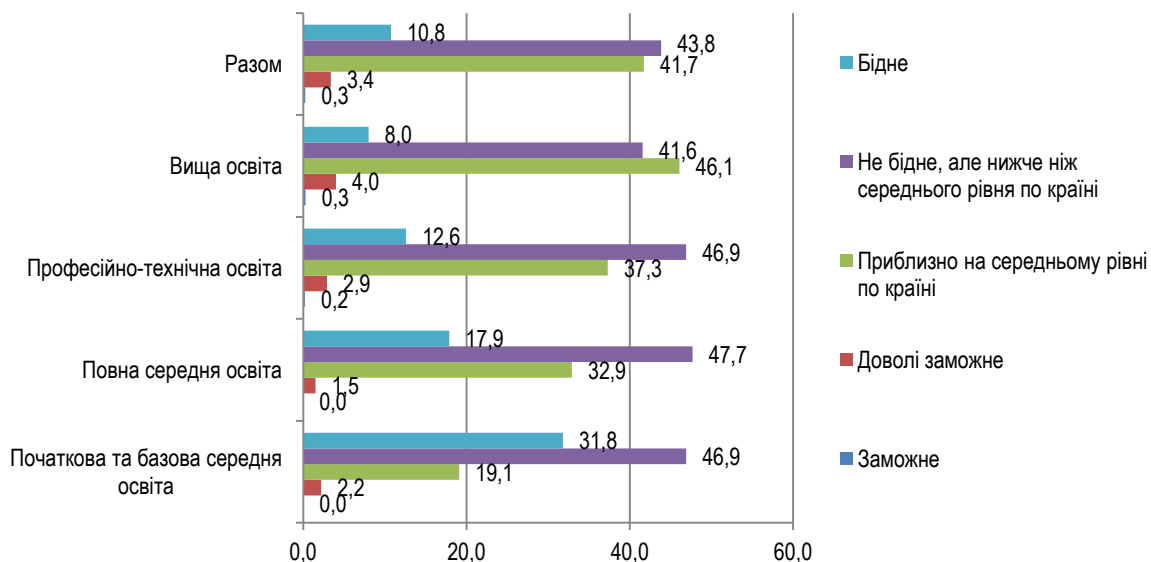

Примітка: «вища освіта» включає неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» включає професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Можливість отримання освіти значною мірою залежить від допомоги родичів та друзів, а також їх фінансового стану. Існує залежність, що у більш заможних домогосподарствах частка молоді з вищою освітою більша, а з професійно-технічною та середньою – менша (рис. 4.7).

Рисунок 4.7 Розподіл молоді, яка завершила навчання, за рівнем освіти та фінансовим станом домогосподарства, %

Примітка: «вища освіта» включає неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» включає професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У 2015 році у порівнянні з 2013 р. зросла частка молоді, яка визначає матеріальний стан власного домогосподарства як бідний. Це спричинило певне зростання частки молоді усіх рівнів освіти із бідних домогосподарств. Однак, різке зростання частки молоді із бідних домогосподарств (+29,3 %) відбулося у середовищі молоді, що закінчила навчатися на початковому та базовому середньому рівні освіти (табл. 4.12). Особливо різке зростання зафіксовано серед молоді, яка має початкову та базову середню освіту – з 2,6 % у 2013 році до 31,8 % у 2015 році. Це дає підстави зробити висновок про те, що в Україні зростає залежність між фінансовим станом домогосподарств та можливістю отримання освіти більш високого рівня.

Таблиця 4.12 Зміна самооцінки фінансового стану домогосподарств молоддю, яка завершила освіту, приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.

Рівні завершеної освіти	Фінансовий стан домогосподарства				
	Заможне	Доволі заможне	Приблизно на середньому рівні по країні	Не бідне, але нижче від середнього рівня по країні	Бідне
Початкова та базова середня	0,0	2,2	-17,8	-13,7	29,3
Повна середня	-1,1	-0,7	-3,4	3,0	2,2
Професійно-технічна	-0,4	1,0	-0,5	-2,6	2,5
Вища	-0,6	-1,2	-2,7	3,3	1,3
Разом	-0,6	-0,4	-2,3	1,2	2,1

Примітка: «вища освіта» включає неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» включає професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Рівень освіти батьків є ще одним чинником, що впливає на вибір молоддю бажаного рівня освіти. Серед молодих людей, які закінчили навчання, рівень освіти дещо більше відповідає рівню освіти матері ніж батька (відповідно 62,3 проти 60,6 %). Однак, у порівнянні із батьком 31 % молодих осіб вищий рівень освіти, тоді як у порівнянні із матір'ю – 26,5 % (Додаток III, табл. А.11). Найвища еквівалентність між рівнем освіти батьків і молоді має місце щодо загальної середньої освіти (79,3 % відносно батька та 82,7 % відносно матері) та професійно-технічного рівня освіти (81,1 % відносно батька та 78,4 % відносно матері). Приріст освітнього рівня відбувся переважно за рахунок перевищення молоддю батьків за вищою освітою, причому здебільшого це стосується перевищення батька (46,6 %), а не матері 41,7 %.

4.4 Життєві цілі

Загалом, цілі молоді не є економічно амбітними: 22,0 % молодих людей зазначили, що їхня головна мета у житті – жити комфортно, без зайвого напруження і багатства, а 42,1 % заявили, що їхня основна мета полягає в тому, щоб забезпечити гідний рівень життя для своєї сім'ї (табл. 4.13).

Таблиця 4.13 Розподіл молоді за життєвими цілями, віком, статтю та типом поселення

Показники		Найважливіша мета у житті							Разом
		Зробити професійну кар'єру, досягнувши найвищих ступенів професіоналізму	Мати дуже багато грошей	Зробити внесок у покращення життя громади	Жити комфортно, без зайвого напруження та надмірного багатства	Забезпечити гідний рівень життя родині	Не можу сформулювати чітко	Інше	
Вік									
15–19	осіб	644442	172387	113784	396893	588295	93977	23838	2033616
	%	31,7	8,5	5,6	19,5	28,9	4,6	1,2	100,0
	приріст	0,6	–4,2	–0,1	3,7	0,5	–1,2	0,7	
20–24	осіб	488672	254643	116770	630607	1035750	140697	34560	2701699
	%	18,1	9,4	4,3	23,3	38,3	5,2	1,3	100,0
	приріст	–5,3	0,4	–0,7	6,7	–1,8	0,2	0,5	
25–29	осіб	347245	255964	87151	769895	1813685	113185	41257	3428382
	%	10,1	7,5	2,5	22,5	52,9	3,3	1,2	100,0
	приріст	–1,4	0,3	–0,6	1,5	0,8	–1,2	0,6	
Стать									
Жінки	осіб	748082	178214	181751	1033311	1603409	182791	67979	3995537
	%	18,7	4,5	4,5	25,9	40,1	4,6	1,7	100,0
	приріст	–3,8	–1,5	–0,7	5,3	1,0	–1,2	0,8	
Чоловіки	осіб	732277	504779	135954	764084	1834321	165069	31676	4168160
	%	17,6	12,1	3,3	18,3	44,0	4,0	0,8	100,0
	приріст	–2,0	–0,5	–0,6	2,7	0,3	–0,4	0,4	
Тип поселення									
Обласний центр	осіб	503159	184147	131760	570226	1194602	179101	33178	2796173
	%	18,0	6,6	4,7	20,4	42,7	6,4	1,2	100,0
	приріст	–5,2	–3,4	0,2	2,2	2,8	2,5	1,0	
Інше місто	осіб	517705	309711	99150	595665	1041836	91821	54402	2710290
	%	19,1	11,4	3,7	22,0	38,4	3,4	2,0	100,0
	приріст	–0,4	1,2	–0,7	4,8	–3,9	–2,4	1,4	
Село	осіб	459496	189135	86794	631505	1201291	76937	12074	2657232
	%	17,3	7,1	3,3	23,8	45,2	2,9	0,5	100,0
	приріст	–2,9	–0,3	–1,4	4,9	3,1	–2,5	–0,7	
Разом	осіб	1480360	682993	317704	1797396	3437729	347859	99654	8163695
	%	18,1	8,4	3,9	22,0	42,1	4,3	1,2	100,0
	приріст	–2,9	–0,9	–0,6	4,0	0,6	–0,8	0,6	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

У порівнянні з 2013 р. частка молодих людей із неамбітними цілями і прагматичними цінностями зросла, особливо за першою метою – жити комфортно. Ситуація в різних вікових групах є різною. Підлітки (віком 15–19 років), більшість із яких зараз навчається, частіше вказують на ідеалістичні цілі, пов'язані з подальшим розвитком їхньої кар'єри – наприклад, 31,7 % заявили, що вони прагнуть зробити професійну кар'єру, а 8,5 % хотіли б заробити багато грошей. Цікаво те, що серед старшої вікової групи (25–29 років), більшість представників якої вже почали власну кар'єру, частіше вказують, що головною їхньою метою є забезпечення гідного рівня життя родини (52,9 %). Лише 10,1 % і 7,5 % молоді старшої вікової групи, відповідно, визначили головними життєвими цілями зробити професійну кар'єру та мати дуже багато грошей.

Вагомою причиною вікових розбіжностей щодо цілей трудового життя є набуття практичного досвіду працевлаштування та зайнятості. Молоді люди стикаючись зі складностями та бар'єрами на шляху до гідного робочого місця, поступово змінюють своє ставлення до найважливішої мети у житті на більш прагматичне. Ще однією причиною поширення менш амбітних цілей із віком є поступове зниження впливу та підтримки молоді особи з боку сім'ї та близького оточення. Самостійне життя молоді людини, і ще більшою мірою молоді родини, робить цілі більш прагматичними та обережними. Необхідно звернути увагу на помітно високу частку осіб, які чітко не визначились зі своєю найголовнішою метою у житті. Найбільша частка молоді, яка не може чітко сформулювати свої прагнення, зафіксована серед молоді віком 20–24 роки (5,2 %) та жителів обласних центрів (6,4 %).

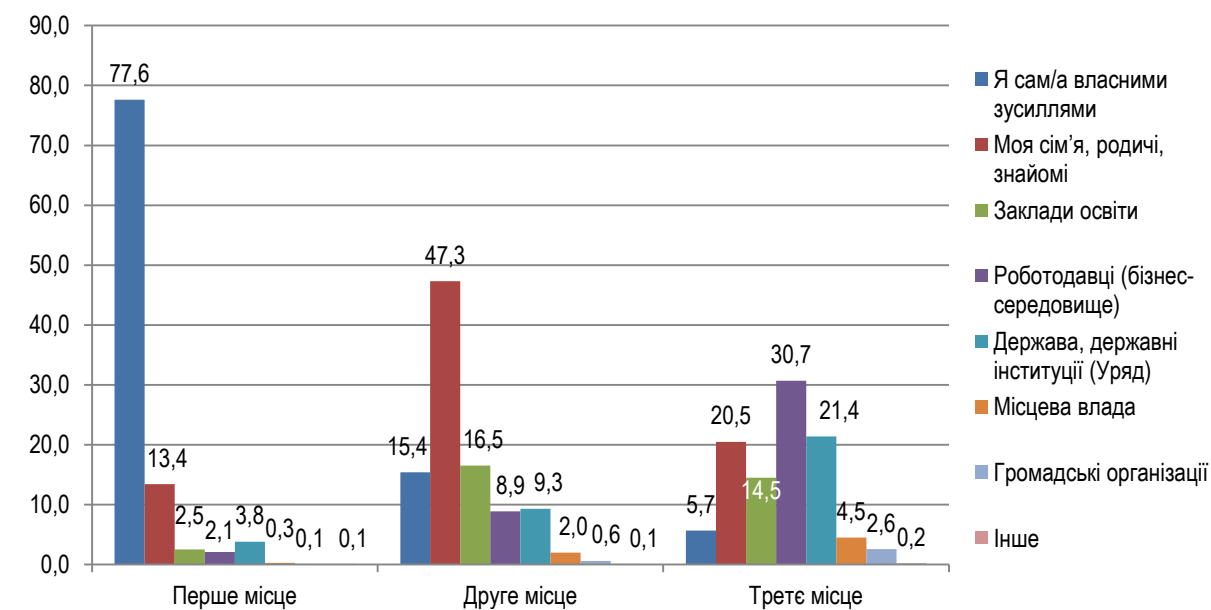
За зростання загального рівня патріотизму, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні, припущення щодо зростання частки молоді, яка б хотіла зробити внесок у життя суспільства, не справдилися. У 2015 році лише 3,9 % молодих людей визначають найголовнішою метою у житті необхідність власного внеску у покращення життя громади, що на 0,6 в. п. менше, ніж у 2013 році.

У досягненні своєї мети молоді найбільше покладається на власні сили. Про це повідомили 77,6 % респондентів, які поставили цей чинник на перше місце (15,4 % молоді визначили його другим за значенням і 5,7 % - третім; 269,3 умовних балів загалом⁷) (рис. 4.8 та 4.9). Цей чинник є визначальним для всіх без винятку життєвих цілей, вікових груп, статей та типів поселень.

Вплив сім'ї, родичів та близьких знайомих був ідентифікований як другий за вагою фактор успіху досягнення життєвих цілей молоддю. На перше місце його поставили 13,4 % молоді, 47,3 % та 20,5 % оцінили його як друге та третє значення відповідно (155,3 умовні бали). Всі соціально-демографічні групи молоді були практично однотайні у даному твердженні. Третє місце з несуттєвими розбіжностями розділили заклади освіти (55 умовних балів), поведінка роботодавців та умови бізнес-середовища (54,8 умовних балів) та можливості органів державної влади (51,4 умовних балів). Заслужують на увагу винятково низькі рейтинги місцевої влади та громадських організацій (9,4 та 4,1 умовних бали відповідно). Реформи, започатковані в країні, передбачають збільшення повноважень та активності місцевої влади та громадських організацій. Отримані дані вказують на чималі резерви розвитку їхнього впливу на процеси досягнення молоддю своїх найважливіших цілей. На сьогодні цей сукупний вплив оцінюється у розмірі 13,5 балів.

⁷ Бали розраховували так: було визначено, що вага першого місця дорівнює 3, вага другого – 2, а вага третього – 1. Частка молоді, що обрала те або інше місце для чинника реалізації мети, врахована як кількість голосів. Бал розраховано як доданок множень ваги чинника та кількості голосів, якими його обрано на відповідній позиції.

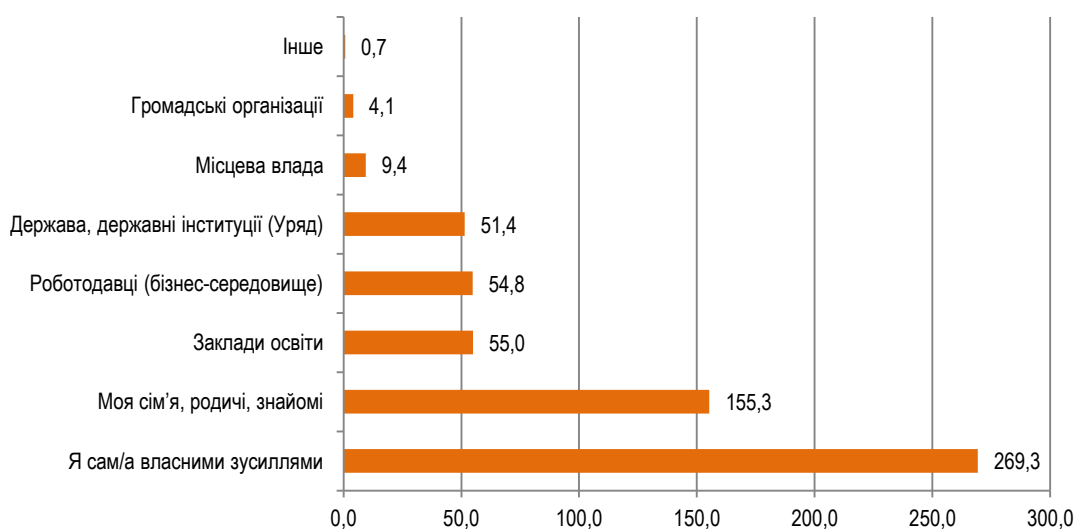
Рисунок 4.8 Думка молоді щодо основних драйверів досягнення нею власної найважливішої мети у житті

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Загалом можна сказати, що молодь у порівнянні з результатами дослідження 2013 р, демонструє більшу впевненість у собі та меншу залежність від третіх осіб у досягненні поставлених життєвих цілей.

Рисунок 4.9 Вага основних драйверів досягнення молоддю своєї найважливішої мети у житті, умовних балів

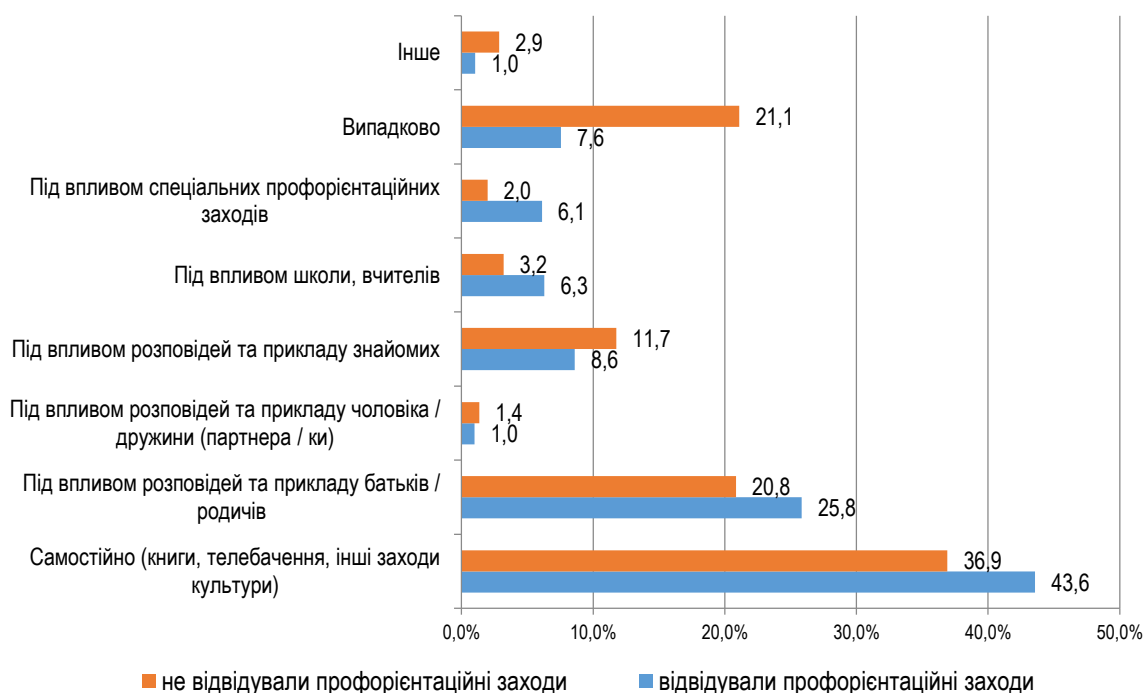
Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

4.5 Вибір професії

Профорієнтаційні заходи помітно зменшують випадковість професійного вибору молоді людини. Так, серед осіб, які брали участь у профорієнтаційних заходах, частка молоді, які здійснила вибір професії випадково, є на порядок

меншою порівняно із молоддю, яка не була охоплена такими заходами, – відповідно 7,6 та 21,1 % (рис. 4.10).

Рисунок 4. 10 Розподіл молоді за відвідуванням заходів з професійної орієнтації та причинами вибору своєї нинішньої професії

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У 2015 р. до анкети дослідження були додано питання, які визначають яким чином молодь обирає професії. Результати демонструють, що трохи менше половини молодих людей (48,7 %) відвідували профорієнтаційні заходи, а найбільш активними відвідувачами таких заходів була молодь віком 15–19 років, жінки та жителі сільських поселень (табл. 4.14). Той факт, що більшу зацікавленість у профорієнтації виявили демографічні групи, які є, як правило, найбільш вразливими на ринку праці, ймовірно свідчить про деякі обнадійливі тенденції. Однак, виходячи з фактичних можливостей держави щодо охоплення профорієнтаційними заходами усіх учнів загальноосвітніх шкіл, а також вимог державних програмних документів⁸, виявлений рівень охоплення профорієнтаційними послугами (48,7 %) необхідно визнати недостатнім.

Загалом для 80,3 % молоді обрана професія відповідає бажанням (рис. 4.11). Найвищий рівень задоволення обраною професією виявили нинішні учні та студенти (89,7 %). Молодь, яка припинила навчання до його формального завершення, частіше вказує на невідповідність бажаної та обраної професії (58,3 %). Основними причинами цього були труднощі у пошуках роботи (28,7 %), випадковий вибір професії (20,0 %) та низький рівень заробітної плати (19,4 %) (Додаток III, табл. А.13).

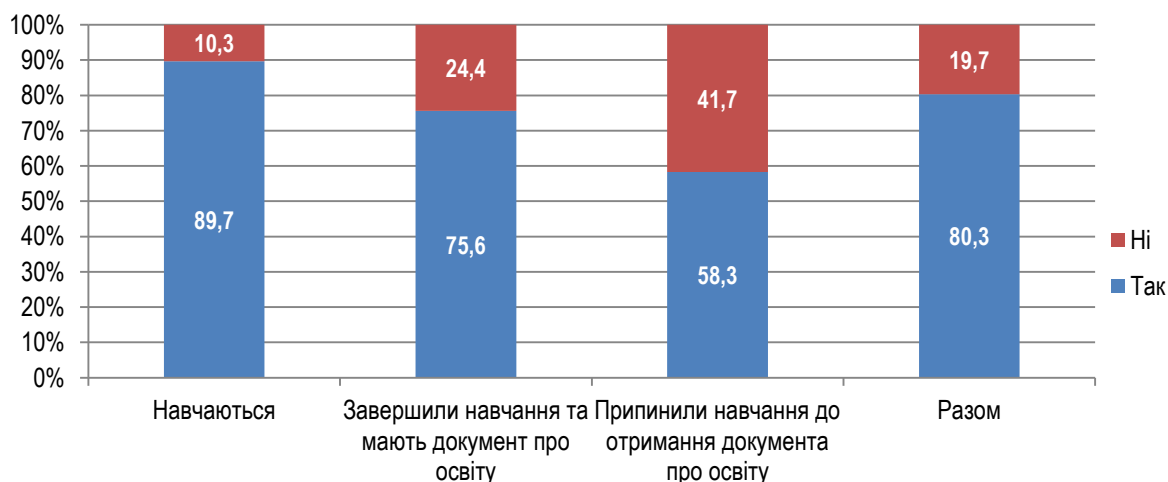
⁸ Електронний ресурс – Режим доступу - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>

Таблиця 4.14 Розподіл молоді за фактом відвідування заходів з професійної орієнтації, віком, статтю та типом поселення

Показники			Відвідування заходів, де надавали інформацію про різні професії, проводили профорієнтаційні тести		Разом
			Так	Ні	
Вік	15–19	осіб	1139279	934317	2073596
		%	54,9	45,1	100,0
	20–24	осіб	1384996	1355667	2740663
		%	50,5	49,5	100,0
	25–29	осіб	1517552	1969612	3487164
		%	43,5	56,5	100,0
Стать	Жінки	осіб	2106549	1945375	4051924
		%	52,0	48,0	100,0
	Чоловіки	осіб	1935277	2314222	4249499
		%	45,5	54,5	100,0
	Обласний центр	осіб	1218421	1650789	2869210
		%	42,5	57,5	100,0
Тип поселення	Інше місто	осіб	1394214	1361159	2755373
		%	50,6	49,4	100,0
	Село	осіб	1429192	1247649	2676841
		%	53,4	46,6	100,0
	Разом	осіб	4041827	4259597	8301424
		%	48,7	51,3	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Рисунок 4.11 Розподіл молоді за відповідністю обраної професії до бажань та рівнем завершеної освіти

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У 2015 р. переважна більшість молоді вважає, що обрала професію (нинішню або в майбутньому) завдяки власному вибору (40,1 % молодих українців, з яких 43,6 % пройшли профорієнтаційні заходи та 36,9 %, які їх не відвідували) (рис. 4.10 і Додаток III, табл. А.12). Водночас, вплив сім'ї та друзів залишається вагомим: 34,7 % молодих людей вказали, що сім'я та друзі вплинули на їх професійний вибір⁹. Це значно перевищує вплив інституційного середовища, а саме діяльності шкіл та спеціальних профорієнтаційних інституцій (8,7 %).

⁹ Розраховується як кумулятивний вплив батьків / родичів, дружини / чоловіка, друзів.

5. Економічна активність молоді

5.1 Характеристики зайнятої молоді

У 2015 р. порівняно із 2013 р. помітно змінилася структура економічної активності молоді. Частка зайнятої молоді зросла з 45,4 до 51,7 %, а безробітних та економічно неактивних зменшилася відповідно з 9,0 до 6,8 та з 45,6 до 41,5 % (табл. 5.1).

Таблиця 5.1. Розподіл молоді за статусами економічної активності

Показники			Статус економічної активності			Разом
			Зайняті	Безробітні	Неактивні	
Вік	15–19	осіб	277526	75030	1721040	2073596
		%	13,4	3,6	83,0	100,0
	20–24	осіб	1425984	263325	1051354	2740663
		%	52,0	9,6	38,4	100,0
	25–29	осіб	2591081	223780	672303	3487164
		%	74,3	6,4	19,3	100,0
Стать	Жінки	осіб	1740890	239095	2071939	4051924
		%	43,0	5,9	51,1	100,0
	Чоловіки	осіб	2553702	323039	1372758	4249499
		%	60,1	7,6	32,3	100,0
	Обласний центр	осіб	1485912	157148	1226150	2869210
		%	51,8	5,5	42,7	100,0
Тип поселення	Інше місто	осіб	1415633	173959	1165780	2755372
		%	51,4	6,3	42,3	100,0
	Село	осіб	1393047	231027	1052767	2676841
		%	52,0	8,6	39,3	100,0
	Разом	осіб	4294592	562134	3444697	8301423
		%	51,7	6,8	41,5	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.						
Вік	15–19		4,0	–2,2	–1,8	
	20–24		6,8	–2,3	–4,5	
	25–29		2,8	–2,2	–0,6	
Стать	Жінки		3,0	–1,7	–1,4	
	Чоловіки		9,5	–2,9	–6,6	
Тип поселення	Обласний центр		5,9	–3,5	–2,3	
	Інше місто		3,0	–2,0	–1,1	
	Село		10,8	–1,4	–9,6	
Разом			6,3	–2,2	–4,1	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Одними з головних причин таких змін стало збільшення в складі молоді питомої ваги осіб віком 25–29 років. Молодь старшої вікової групи серед досліджуваної молоді (25–29 років) очевидно має вищий рівень зайнятості, ніж інші вікові групи. Частка зайнятих у цій віковій групі склала 74,3 % проти 52,0 % у віковій групі 20–24 та 13,4 % – у віковій групі 15–19 років. Крім того, не можна виключати вплив на формування зайнятості такої «захисної реакції» як зниження вимог до привабливості робочого місця, обумовлене погіршенням соціально-економічного становища в країні. Це змусило значну кількість молодих людей вийти на ринок праці, щоб компенсувати падіння купівельної спроможності домогосподарств, або триматися за наявні робочі місця попри можливе невдоволення умовами. Вказані чинники найбільше вплинули на поведінку саме

чоловіків, рівень зайнятості серед яких за два роки збільшився на 9,5 в. п. У результаті рівень зайнятості серед чоловіків, порівняно із жінками, став ще більшим, ніж у 2013 році (60,1 % та 43,0 % відповідно).

5.1.1 Статус зайнятості

В Україні 84,9 % молодих зайнятих є найманими працівниками (табл. 5.2). Частка самозайнятої молоді, таким чином, є дуже низькою та охоплює: 2,5 % роботодавців, 8,0 % самозайнятих працівників і 3,0 % тих, хто працює на неоплачуваній роботі в сімейному бізнесі. Чоловіки у порівнянні з жінками частіше є самозайнятими працівниками і роботодавцями, а серед жінок більшою є частка працівників на неоплачуваній роботі в сімейному бізнесі. Розподіл молодих працівників за статусом зайнятості за два роки змінився незначно.

Таблиця 5.2. Зайнята молодь за статусом зайнятості

Показники		Статус зайнятості						Разом
		Найманий працівник	Роботодавець (дає роботу одному або більше працівникам)	Самозайнятий працівник (на якого не працюють інші особи)	Член виробничого кооперативу	Неоплачувана робота в сімейному бізнесі	Інше	
Вік	15–19	осіб 164090 % 59,1	1060 0,4	41381 14,9	0 0,0	63232 22,8	7763 2,8	277526 100,0
	20–24	осіб 1223768 % 85,8	23614 1,7	114599 8,0	4295 0,3	32273 2,3	27436 1,9	1425985 100,0
	25–29	осіб 2258623 % 87,2	84581 3,3	186227 7,2	5769 0,2	31833 1,2	24049 0,9	2591082 100,0
	Жінки	осіб 1501262 % 86,2	26074 1,5	95140 5,5	2916 0,2	79075 4,5	36423 2,1	1740890 100,0
Стать	Чоловіки	осіб 2145220 % 84,0	83181 3,3	247067 9,7	7147 0,3	48262 1,9	22824 0,9	2553701 100,0
	Обласний центр	осіб 1331531 % 89,6	37752 2,5	73325 4,9	5630 0,4	15320 1,0	22354 1,5	1485912 100,0
Тип поселення	Інше місто	осіб 1176279 % 83,1	56460 4,0	114961 8,1	2916 0,2	50404 3,6	14613 1,0	1415633 100,0
	Село	осіб 1138672 % 81,7	15043 1,1	153921 11,0	1517 0,1	61613 4,4	22280 1,6	1393046 100,0
	Разом	осіб 3646482 % 84,9	109255 2,5	342207 8,0	10063 0,2	127337 3,0	59247 1,4	4294591 100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в.п.								
Вік	15–19	–9,4	–0,7	9,9	0,0	–1,8	1,9	
	20–24	–1,6	0,4	1,3	–0,1	–1,1	1,2	
	25–29	1,5	–1,0	–0,4	0,0	0,0	–0,2	
Стать	Жінки	–2,4	–0,8	0,7	0,2	0,8	1,4	
	Чоловіки	1,1	–0,4	0,8	–0,2	–1,1	–0,3	
Тип поселення	Обласний центр	3,6	–1,6	–3,0	0,0	–0,4	1,3	
	Інше місто	–4,2	1,4	0,8	0,0	1,5	0,6	
	Село	0,0	–1,3	5,2	–0,1	–2,9	–1,0	
Разом		–0,5	–0,5	0,9	–0,1	–0,3	0,5	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Лише 10,5 % зайнятої молоді є самозайнятими, з них 8,0 % припадає на самозайнятих осіб та 2,5 % – на роботодавців. Статус самозайнятої особи (на яку не працюють інші особи) є поширеним серед молодших вікових груп (максимум припадає на групу 15–19 років із значенням на рівні 14,9 %), чоловіків (9,7 %) та жителів сільських поселень (11,0 %). Статус роботодавців є більш поширеним серед молоді віком 25–29 років (3,3%), чоловіків (3,3%) і жителів інших міст (4,0%). Неоплачувана зайнятість у сімейному бізнесі переважно поширена серед наймолодшої вікової групи (22,8 %), що чітко відрізняється від такого показника

серед молоді віком 20–24 роки (2,3 %) та серед молоді віком 25–29 років (1,2 %). Порівняно високою частка таких зайнятих є також серед жінок (4,5 %) і сільської молоді (4,4 %).

Половина (50,7 %) найманих молодих осіб були зайняті на приватних підприємствах, 39,7 % – у державному секторі (з них 22,8 % в бюджетних установах та організаціях і 16,9 % на державних підприємствах) (Додаток III, табл. А.14). Такий розподіл є схожим до відповідної структури зайнятого населення працездатного віку (15–70 років) в Україні.

Більшість молодих найманих працівників зайняті на умовах письмового контракту (81,2%). У цьому випадку письмовим контрактом вважаємо як письмовий договір, так і запис у трудовій книжці (77,1 %), а також письмовий цивільно-правовий або господарський договір про виконання робіт чи надання послуг (4,1 %) (табл. 5.3). Жінки в якості найманих працівників мають більше шансів бути зайнятими за письмовим контрактом, ніж чоловіки (84,3 % проти 79,0 %). Ймовірність письмового договору збільшується також і з віком (до 85,7% серед найманих працівників віком 25–29 років). Підлітки (15–19 років) мають значно менше шансів письмового оформлення зайнятості – серед представників даної групи за письмовим контрактом працювало 43,3 %.

Таблиця 5.3. Розподіл молодих найманих працівників за типом та тривалістю контракту

Показники		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Тип контракту										
Письмовий трудовий договір та/або запис у трудовій книжці	осіб	63247	867474	1879702	1216617	1593806	1032631	900880	876912	2810423
	%	38,5	70,9	83,2	81,0	74,3	77,6	76,6	77,0	77,1
Письмовий цивільно-правовий/господарський договір про виконання робіт чи надання послуг	осіб	7834	85321	55750	49133	99772	38889	64788	45228	148905
	%	4,8	7,0	2,5	3,3	4,7	2,9	5,5	4,0	4,1
Усна домовленість (без офіційного оформлення)	осіб	93009	270974	323172	235512	451642	260011	210611	216532	687154
	%	56,7	22,1	14,3	15,7	21,1	19,5	17,9	19,0	18,8
Разом	осіб	164090	1223769	2258624	1501262	2145220	1331531	1176279	1138672	3646482
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Тривалість контракту										
Необмежений термін	осіб	153727	1139371	2133139	1423531	2002705	1238394	1096412	1091431	3426237
	%	93,7	93,1	94,4	94,8	93,4	93,0	93,2	95,9	94,0
Обмежений термін	осіб	10363	84397	125484	77730	142514	93137	79867	47241	220245
	%	6,3	6,9	5,6	5,2	6,6	7,0	6,8	4,1	6,0
Разом	осіб	164090	1223768	2258623	1501261	2145219	1331531	1176279	1138672	3646482
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Переважна більшість молодих найманих працівників (94,0%) мали безстроковий контракт. Серед небагатьох випадків строкових контрактів більшість (59,6 %) були укладені на період понад 12 місяців. Строкові контракти були досить характерними для молоді віком 15–19 років, серед яких строковий договір на термін до 12 місяців мали 86,2 % осіб.

Дослідження виявило, що найбільш вагомою причиною укладання строкового договору є виконання особливих (конкретних) послуг або завдань, на що вказали 24,8 % респондентів, з більш високою питомою вагою даної причини серед чоловіків (37,7 %) та молоді віком 25–29 років (35,5 %) (Додаток III, табл. А.15). Для жінок найбільш типовою причиною укладання строкового договору було заміщення відсутнього працівника (33,8 %). Цю причину частіше вказують жителів звичайних міст (не регіональних центрів) (23,5 %), сільська молодь (29,6 %), а також особи віком 20–24 роки (27, 0%). Що ж стосується молоді віком 15–19 років, то для більшості її представників (66,3 %) строковий договір укладали на період навчання на робочому місці або ж стажування.

Табл. 5.4 демонструє середню заробітну плату найманих працівників і доходи самозайнятої молоді. Середня заробітна плата молодого найманого працівника становить 2767 грн. Загалом, молоді чоловіки заробляють більше, ніж молоді жінки (відповідно 3087 та 2343 грн). Самозайняті чоловіки також заробляють більше, ніж відповідна категорія жіночої статі (3876 і 1396 грн відповідно). Інший важливий встановлений в результаті дослідження факт – той, що самозайнята молодь має щомісячний дохід вищий, ніж заробітна плата найманих працівників. У молодих найманих працівників і самозайнятих осіб спостерігається неоднозначна залежність середньомісячного заробітку (доходу) від рівня завершеної освіти. В обох випадках виявляється, що найвищі заробітки у молодіжному сегменті українського ринку праці мають молоді працівники з повною загальною та професійно-технічною освітою. Цей факт заслуговує на використання в програмах стимулювання залучення додаткових студентів до ПТНЗ за умови відповідних піар-заходів та реклами.

Таблиця 5.4. Середньомісячна заробітна плата молодих найманих працівників і доходи самозайнятих, грн.

Показники		Наймані працівники		Самозайняті	
		Середньомісячна заробітна плата, грн	Відхилення від середньої заробітної плати молоді (%)	Середньомісячний дохід, грн	Відхилення від середнього доходу молоді (%)
Вік	15–19	2558	–7,6	669	–78,9
	20–24	2662	–3,8	3126	–1,2
	25–29	2838	2,6	3558	12,4
Стать	Жінки	2343	–15,3	1396	–55,9
	Чоловіки	3087	11,6	3876	22,5
	Обласний центр	3108	12,3	3801	20,1
Тип поселення	Інше місто	2820	1,9	3725	17,7
	Село	2364	–14,6	2188	–30,9
	Початкова та базова середня	2507	–9,4		
Рівень завершеної освіти	Повна середня	2939	6,2	4314	36,3
	Професійно-технічна	2852	3,1	3802	20,1
	Вища	2736	–1,1	3141	–0,7
Разом		2767		3165	

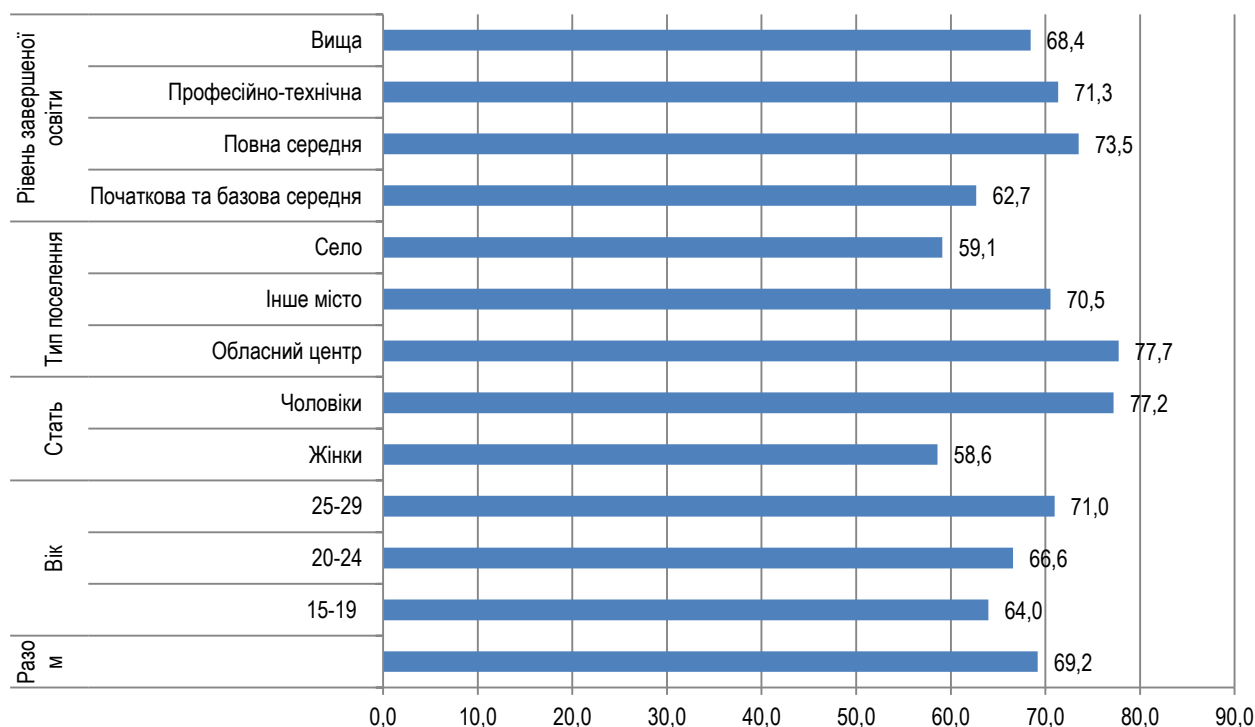
Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» охоплює професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

При порівнянні середньої заробітної плати в країні загалом із заробітками молоді було виявлено, що молодь заробляє менше, ніж середньостатистичний (за віком) працівник економіки України. Середня заробітна плата серед молоді

складала 69,2 % відносно середнього рівня офіційної заробітної плати в країні (рис. 5.1) ¹⁰. Більш високу заробітну плату мають наймані працівники віком 25–29 років, чоловіки та жителі обласних центрів, (дорівнює 71,0 %, 77,2 % та 77,7 % середньої зарплати по країні відповідно). Схоже, що інвестиції в освіту молоді з точки зору віддачі у вигляді заробітної плати, не дають швидкого ефекту: у найманих працівників із повною загальною середньою освітою заробітна плата дорівнює 73,5 % середньої заробітної плати в країні, тоді як відповідний показник серед молоді з вищою освітою складає лише 68,4 %.

Рисунок 5.1. Середньомісячна заробітна плата молодих найманих працівників по відношенню до середнього рівня зарплати найманих працівників по Україні за обраними характеристиками

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Дослідження виявило, що для оплати праці молодих найманих працівників характерною є нерівність: 59,7 % із них отримували зарплату нижчу за середню заробітну плату серед молоді взагалі (таблиця 5.5). Ще виразнішою нерівність оплати праці виглядає серед жінок. Серед них нижче за середню заробітну плату серед усіх жінок отримували 73,6 %. Аналогічно наймені працівники в сільській місцевості отримують значно нижчу заробітну плату, ніж жителі міст: 70,2 % найманих працівників у сільській місцевості отримують заробітну плату нижчу за середню, в той час як відповідне значення для міських жителів склало 52,8 %.

¹⁰ В якості середньої заробітної плати була обрана середня заробітна плата найманих працівників по підприємствах, що мають статус юридичної особи, та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб. У квітні 2015 року розмір середньої заробітної плати склав 3998 грн.

Загальний гендерний диференціал склав 24,1 % на користь заробітної плати чоловіків¹¹.

Таблиця 5.5. Частка молодих найманих працівників із середньомісячною заробітною платою вищою або нижчою за середній рівень серед молоді

Відношення до заробітної плати найманих працівників (2766,64 грн)	Вік			Стать		Тип поселення		Разом
	15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Місто	Село	
Більше або дорівнює середній	39,8	37,1	43,9	26,4	52,8	47,2	29,8	40,3
Менше середньої	60,2	62,9	56,1	73,6	47,2	52,8	70,2	59,7
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Кризові процеси 2014–2015 років в Україні обумовили більшу волатильність зайнятості у приватному секторі порівняно із державним. Хоча приватний сектор пропонує вищу заробітну плату та можливості стрімкої кар'єри, зайнятість у державному секторі є стабільнішою. Питома вага молодих найманих працівників приватних підприємств скоротилася з 67,9 % у 2013 р. до 60,3 % у 2015 р., натомість частка працівників і службовців державного сектора зросла з 28,6 % до 39,7 %. Зазначена тенденція була характерною для усіх соціально-демографічних груп молоді, за винятком осіб віком 15–19 років (Додаток III, табл. А.14).

Важливою характеристикою якості зайнятості молодих осіб є доступність соціальних гарантій на робочому місці. Серед них найбільш доступними для молодих найманих працівників є щорічна оплачувана відпустка (72,9 %), оплачувана відпустка через хворобу (66,5 %), преміювання (59,5 %), заходи з безпеки праці (51,1 %) та оплачувана відпустка у зв'язку з народженням і доглядом за дитиною (50,0 %) (табл. 5.6). Помітне поширення вказаних соціальних благ зумовлено тим, що вони є законодавчо гарантованими. Водночас гарантії, які не є обов'язковими згідно законодавства, поширені значно менше: медичне страхування (27,2 %) забезпечення транспортом або ж компенсація транспортних витрат (22,3 %), забезпечення харчування (16,9 %). Найменш поширеними елементами соціального захисту є гарантії, які роботодавці надають добровільно: можливість користуватися закладами або послугами із догляду за дітьми (13,4 %) та додаткове недержавне пенсійне страхування (12,6 %). Це дає підстави зробити висновок про значні резерви для розширення рівня соціальної захищеності молодих найманих працівників та активізації соціального діалогу. Дослідження виявило відсутність значних гендерних відмінностей у доступності благ соціального захисту на робочому місці. Деякі відмінності спостерігаються у більшій доступності чоловіків до службового транспорту (компенсації транспортних витрат), більшого поширення оплати за понаднормову роботу та компенсацію за підвищений рівень безпеки праці. Із свого боку, молоді жінки частіше користуються відпустками, пов'язаними з вагітністю та пологами або ж доглядом за дитиною, навчальними відпустками (проходять освітні або навчальні курси), оплачуваними лікарняними, та мають більший доступ до закладів або ж послуг догляду за дітьми.

Залучення до економічної діяльності молоді на умовах самозайнятості лише частково обумовлюється прагненням економічної незалежності і супроводжується іншими проблемами. У той час як у 2013 року 37,2 % молодих самозайнятих осіб вказали, що їхній вибір зумовлений прагненням до незалежності, у 2015 році цей мотив був характерним лише для 17,9 % самозайнятої молоді (Додаток III, табл.

¹¹ Гендерний диференціал у оплаті праці розраховували як середньомісячну заробітну плату чоловіків мінус середньомісячна зарплата жінок, поділена на розмір зарплати чоловіків та помножено на 100. Незважені середні значення.

А.16). Вагомішими мотивами самозайнятості у 2015 році молоді були: фінансовий – «більш високий рівень доходів» (30,3 %) та компенсаційний – «неможливість знайти іншу оплачувану роботу» (26,6 %). Роботу на умовах самозайнятості частіше обирають чоловіки, частка їх складає 74,1 %. Для них головною причиною такого вибору є вищий рівень доходів та неможливість знайти оплачувану роботу (33,5 % та 29,6 % відповідно). Молоді жінки частіше обрали самозайнятість заради більшої незалежності (25,7 %) та більш високого рівня доходів (21,4 %). Лише 18,2 % жінок вказали на те, що обрали самозайнятість через неможливість знайти оплачувану роботу.

Таблиця 5.6. Розподіл молодих найманих працівників за доступом до соціальних гарантій

Вид соціальних гарантій	Період	Жінки			Чоловіки			Разом		
		Так	Ні	Не знаю	Так	Ні	Не знаю	Так	Ні	Не знаю
Транспорт або компенсація транспортних витрат	2015, %	13,9	83,4	2,6	28,2	68,8	3,0	22,3	74,8	2,8
	приріст	-1,8	1,7	0,1	3,2	-4,1	0,9	1,5	-2,1	0,5
Харчування або компенсація витрат на харчування	2015, %	16,7	81,5	1,8	17,1	81,6	1,3	16,9	81,6	1,5
	приріст	3,9	-3,1	-0,8	1,2	-0,1	-1,1	2,4	-1,4	-1,0
Щорічна оплачувана відпустка	2015, %	75,8	21,8	2,3	70,9	28,4	0,7	72,9	25,7	1,4
	приріст	4,3	-3,4	-0,8	10,9	-7,4	-3,5	7,7	-5,4	-2,3
Оплачуваний лікарняний	2015, %	69,6	28,2	2,2	64,3	34,0	1,7	66,5	31,6	1,9
	приріст	-1,4	2,9	-1,5	1,3	1,4	-2,7	-0,1	2,3	-2,2
Додаткове недержавне пенсійне страхування	2015, %	11,2	78,0	10,7	13,6	73,8	12,6	12,6	75,5	11,8
	приріст	-1,1	7,1	-6,0	-1,0	3,2	-2,3	-1,0	4,8	-3,9
Вихідна допомога / допомога при звільненні	2015, %	36,5	45,2	18,3	35,0	49,3	15,7	35,6	47,6	16,8
	приріст	-0,8	-0,5	1,3	-1,4	1,8	-0,4	-1,1	0,9	0,2
Оплата понаднормової роботи	2015, %	42,0	54,1	3,9	52,9	44,9	2,2	48,4	48,7	2,9
	приріст	4,7	-2,6	-2,1	3,7	-1,8	-1,9	4,5	-2,4	-2,1
Медичне страхування	2015, %	25,9	65,4	8,7	28,2	64,4	7,5	27,2	64,8	8,0
	приріст	1,7	0,5	-2,3	0,3	2,5	-2,8	1,0	1,6	-2,6
Премія / винагороди за високі результати	2015, %	57,4	37,1	5,6	61,0	34,7	4,3	59,5	35,7	4,8
	приріст	3,7	-3,7	0,0	4,9	-4,8	-0,2	4,5	-4,3	-0,2
Підприємство здійснювало внески на обов'язкове державне соціальне страхування – Єдиний соціальний внесок	2015, %	52,2	29,3	18,5	48,0	30,7	21,3	49,7	30,1	20,2
	приріст	1,4	-6,4	5,0	-0,2	-8,1	8,3	0,4	-7,2	6,9
Освітні або навчальні курси (освітні відпустки)	2015, %	41,9	48,4	9,7	29,8	61,5	8,7	34,8	56,1	9,1
	приріст	1,5	-2,6	1,1	5,4	-4,3	-1,0	3,2	-3,1	-0,1
Безпека праці / захисні засоби або захисний спецодяг	2015, %	46,4	49,3	4,3	54,3	42,2	3,5	51,1	45,1	3,8
	приріст	8,5	-5,9	-2,6	2,0	-1,0	-1,0	5,2	-3,4	-1,8
Заклади або послуги догляду за дітьми	2015, %	16,5	73,6	9,9	11,3	77,2	11,5	13,4	75,8	10,8
	приріст	-5,3	8,2	-2,9	0,6	5,1	-5,7	-2,3	6,7	-4,4
Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами / батьківством	2015, %	66,3	28,8	4,9	38,6	46,5	14,9	50,0	39,2	10,8
	приріст	-0,4	3,6	-3,2	6,1	-0,3	-5,8	2,2	2,1	-4,3

Примітка: приріст 2015 р. до 2013 р., в.п.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

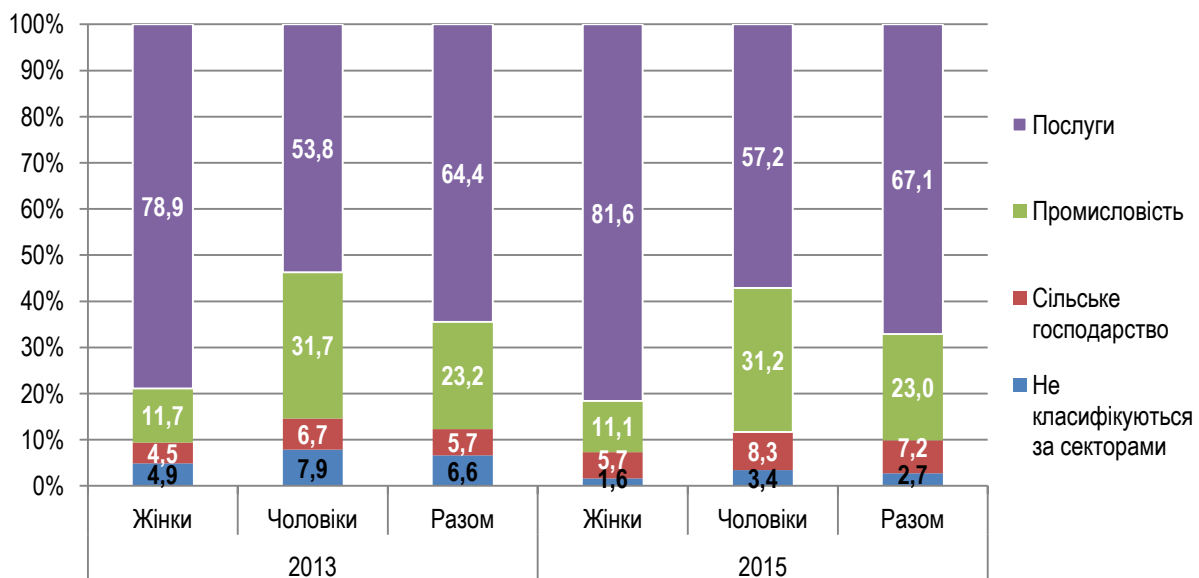
Трохи більше третини (36,8 %) молодих самозайнятих вказали, що вони не потребували додаткових коштів для започаткування власної господарської діяльності. Одна третина (32,9 %) використовували для започаткування бізнесу власні заощадження та 27,7 % звернулись по допомогу до сім'ї або друзів. Лише незначний відсоток молоді одержали кредит від мікрофінансових установ, банків чи державних установ (2,6 %) (Додаток III, табл. А.17).

Головною проблемою ведення бізнесу молоді самозайняті назвали конкуренцію на ринку (35,0 % у 2015 році в порівнянні з 47,0 % у 2013 році) (Додаток III, табл. А.18). Недостатність фінансових ресурсів стала впливовішою причиною у 2015 р. (29,9 %) порівняно із 2013 р. (20,7 %). Серйозною проблемою у 2015 році залишалася й нестача оборотних коштів. Лише третина (31,0 %) молодих самозайнятих вказали, що гроші на такі витрати їм взагалі не були потрібні. На необхідність покриття поточних виробничих витрат за рахунок власних заощаджень вказали 45,2 % самозайнятих осіб, 27,4 % використовували гроші, отримані від сім'ї або друзів, 7,3 % – банківські кредити, а 4,6 % беруть кредити у клієнтів, посередників і постачальників (Додаток III, табл. А.19).

5.1.2 Зайнятість за секторами та професіями

Між 2013 та 2015 роками галузевий розподіл зайнятості молоді в Україні зазнав незначних змін. У 2015 році, як і раніше, переважна частина молоді була зайнята у третинному секторі (67,1 %). Особливо це стосується жінок, серед яких відповідний показник дорівнює 81,6 %) (рис. 5.2). Для чоловіків сфера послуг також залишається основним сегментом зайнятості, хоча і у значно меншому обсязі (57,2 %), ніж для жінок. Крім того, саме серед чоловіків майже третина (31,2 %) працюють у промисловому секторі і 8,3 % у сільському господарстві. Відповідні значення серед молодих жінок складала 11,1 % та 5,7 %.

Рисунок 5.2. Зайнятість молоді за укрупненими секторами та статтю

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Розподіл молоді відносно видів економічної діяльності характеризується зосередженням у державних та соціальних послугах (21,1 %), оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів (19,5 %) та у промисловості (16,0 %) (табл. 5.7 і більш детальна розбивка – Додаток III, табл. А.20). У порівнянні з обстеженням 2013 року частка зайнятої молоді в державних і

соціальних послугах зросла на 2,3 в. п., а частка зайнятих у оптовій та роздрібній торгівлі і промисловості зросли майже на 1 в. п. відповідно в кожній.

Таблиця 5.7. Зайнятість молоді за детальними секторами (1-знак ISIC), %

Сектор	Вік			Стать		Тип поселення			Разом
	15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Сільське господарство, лісництво та рибальство	27,0	8,5	4,4	5,7	8,3	1,4	6,5	14,2	7,2
Промисловість	6,3	13,4	18,4	10,0	20,0	15,5	21,0	11,4	16,0
Будівництво	7,0	6,1	7,6	1,0	11,1	7,4	6,8	7,0	7,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автомобілів та мотоциклів	23,2	18,6	19,6	19,7	19,4	23,4	19,7	15,1	19,5
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	4,0	7,1	6,1	2,8	8,7	6,0	7,0	5,9	6,3
Послуги комерційного сектору	14,6	16,9	12,7	17,4	12,0	15,8	13,1	13,6	14,2
Державні та соціальні послуги	4,7	19,0	24,1	32,7	13,2	20,5	19,3	23,7	21,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2,9	2,9	1,6	3,4	1,3	2,5	1,5	2,4	2,1
Інші послуги та діяльність домашніх господарств	6,0	4,4	3,3	5,6	2,6	4,1	3,8	3,5	3,8
Відсутня відповідь	4,3	3,1	2,2	1,6	3,4	3,5	1,3	3,2	2,7
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.									
Сільське господарство, лісництво та рибальство	0,6	3,2	0,7	1,5	1,7	0,6	2,2	0,7	1,7
Промисловість	0,3	-0,3	1,6	-0,1	1,1	0,1	3,5	-0,2	0,8
Будівництво	0,4	-0,4	-0,4	0,0	-1,0	-0,5	-0,7	0,4	-0,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автомобілів та мотоциклів	7,8	-2,0	1,9	-1,3	2,5	3,2	-0,9	1,2	0,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,4	0,3	-0,7	-0,2	-0,6	-0,3	0,4	-1,0	-0,3
Послуги комерційного сектору	-2,7	-1,6	-3,3	-1,0	-3,8	-5,9	-2,0	0,2	-2,7
Державні та соціальні послуги	-8,3	0,9	4,3	2,6	3,0	3,2	-0,7	4,6	2,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2,9	1,4	0,6	1,2	0,9	1,6	0,4	0,7	1,0
Інші послуги та діяльність домашніх господарств	3,0	1,4	-0,4	0,4	0,5	-0,9	0,6	1,8	0,4
Відсутня відповідь	-4,4	-2,9	-4,2	-3,1	-4,3	-1,1	-3,0	-8,5	-3,7

Примітка: «Промисловість» охоплює добувну промисловість і розроблення кар'єрів, переробну промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізацію, поводження з відходами; «Послуги комерційного сектору» – тимчасове розміщування й організація харчування, інформацію та телекомунікації, фінансову та страхову діяльність, операції з нерухомим майном, професійну, наукову та технічну діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; «Державні та соціальні послуги» – державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування, освіту, охорону здоров'я та надання соціальної допомоги.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Молоді жінки зайняті в чотирьох основних секторах економічної діяльності: державні та соціальні послуги (32,7 %), оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (19,7 %), послуги комерційного сектору (17,4 %) і промисловості (10,0 %). Профіль зайнятості молодих чоловіків дещо відрізняється від жіночого. На першому місці – промисловість (20,0 %), далі

розташована оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (19,4 %) та будівництво (11,1 %).

Більшість молоді працює за професіями з середньою та високою кваліфікацією: професіонали (22,8 %), працівники сфери торгівлі та послуг (18,4 %), фахівці (14,6 %) (табл. 5.8).

Таблиця 5.8. Зайнята молодь за професіями (ISCO-08)

Професії		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	осіб	2016	50860	91857	40208	104525	64240	73526	6966	144732
	%	0,8	3,6	3,6	2,3	4,2	4,4	5,3	0,5	3,4
Професіонали	осіб	23345	293103	643038	522221	437265	361124	279585	318777	959486
	%	9,2	20,9	25,2	30,3	17,6	24,7	20,2	23,6	22,8
Фахівці	осіб	23782	230059	359148	336141	276847	247841	185372	179775	612988
	%	9,4	16,4	14,1	19,5	11,2	16,9	13,4	13,3	14,6
Технічні службовці	осіб	0	67774	170357	182365	55766	87407	67157	83567	238131
	%	0,0	4,8	6,7	10,6	2,2	6,0	4,8	6,2	5,7
Працівники сфери торгівлі та послуг	осіб	73317	300318	399501	405634	367502	277975	245054	250107	773136
	%	29,0	21,4	15,7	23,5	14,8	19,0	17,7	18,5	18,4
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	осіб	47587	53782	39334	55669	85034	7046	37806	95850	140702
	%	18,8	3,8	1,5	3,2	3,4	0,5	2,7	7,1	3,3
Кваліфіковані робітники з інструментом	осіб	17692	179657	277855	55457	419746	151846	191704	131654	475204
	%	7,0	12,8	10,9	3,2	16,9	10,4	13,8	9,7	11,3
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	осіб	14966	118065	309845	31940	410937	126145	158812	157919	442876
	%	5,9	8,4	12,2	1,9	16,6	8,6	11,5	11,7	10,5
Найпростіші професії	осіб	50514	109439	256218	94403	321768	140267	146950	128954	416171
	%	19,9	7,8	10,1	5,5	13,0	9,6	10,6	9,5	9,9
Разом	осіб	253219	1403057	2547153	1724038	2479390	1463891	1385966	1353569	4203426
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)		-1,3	-3,6	-5,7	-6,3	-3,6	-5,7	-2,6	-5,5	-4,7
Професіонали		-4,1	-1,1	-1,4	-6,2	2,6	-4,3	-1,8	2,2	-1,4
Фахівці		-0,6	8,7	4,8	10,7	2,4	7,6	3,9	6,3	5,8
Технічні службовці		-5,3	-1,2	3,0	3,6	-0,6	0,6	1,5	0,7	1,1
Працівники сфери торгівлі та послуг		4,4	-0,8	-1,3	-2,3	0,5	-0,2	-2,6	0,5	-0,9
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства		7,2	1,6	0,3	1,6	0,9	0,3	1,4	1,2	1,2
Кваліфіковані робітники з інструментом		-6,3	-3,6	-5,7	-1,6	-8,1	-4,0	-4,9	-5,8	-5,0
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин		5,0	0,8	1,6	-0,2	2,3	0,8	1,0	3,2	1,5
Найпростіші професії		1,1	-0,9	4,4	0,7	3,5	4,9	4,0	-2,9	2,4

Джерело: SWTS–Ukraine, 2013 та 2015 років.

У порівнянні з 2013 р. частка професіоналів і працівників сфери торгівлі та послуг відповідно скоротилась на 1,4 та 0,9 в. п., а питома вага фахівців зросла на 5,8 в. п.. Ще 21,8 % молоді працює за такими професійно-кваліфікаційними: кваліфіковані робітники з інструментом (11,3 %), робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання

устаткування та машин (10,5 %). Зміни у порівнянні з 2013 р. включають: скорочення на 5 в. п. частки кваліфікованих робітників з інструментом, збільшення на 1,5 в. п. частки робітників з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин, зниження на 4,7 в. п. частки молодих законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) і збільшення на 2,4 в. п. частки молоді з найпростішими професіями.

У розподілі зайнятої молоді за професійними групами спостерігаються значні відмінності між статтями. Найбільш поширеними серед жінок є професіонали (30,3 %) та фахівці (19,5 %), аналогічні показники для чоловіків складають 17,6 та 11,2 % відповідно. Серед молодих чоловіків має місце досить висока частка кваліфікованих робітників з інструментом (16,9 % проти 3,2 % серед жінок), робітників з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (16,6 і 1,9 % відповідно), а також зайнятих найпростішими професіями (13,0 і 5,5 % відповідно).

5.1.3 Робочий час

Законодавство України встановлює тривалість робочого тижня у 40 годин¹². Згідно з офіційними статистичними даними, цей час відпрацьовує 67,7 % всього зайнятого населення¹³, що суттєво перевищує цей показник серед молоді (29,1 %). Разом з тим, частка молоді, яка працювала більше ніж 40 годин на досліджуваному тижні (33,5 %), суттєво перевищує частку молоді, яка працювала менше 40 годин – 25,4 %. Порівняння розподілу молоді за відпрацьованим часом у 2013 та 2015 роках засвідчує цікавий факт. Відбулося скорочення частки молоді, тривалість робочого тижня якої наближується до нормативної (як у менший бік – 30–39 годин так і у більший – від 40 до 49 годин), але збільшилися частки молоді із найменшою та найбільшою тривалістю (менше 10 годин та більше 60 годин) (табл. 5.9).

Частка молоді, яка працює неповний робочий день, тобто менше 30 годин на тиждень становила 16,0 %, (серед жінок – 18,5 %, а серед чоловіків – 14,3 %). Підлітки (15–19 років), які, швидше за все, поєднують роботу та навчання, мали найвищу частку зайнятих неповний робочий день (33,3 %). Частка молоді, яка працює надмірно (понад 50 годин на тиждень), перевищує 23,0 %. Частою є надмірна тривалість робочого тижня молоді, зайнятої в операціях з нерухомим майном (49,4 %), тимчасовому розмішуванні й організації харчування (37,2 %), будівництві (35,5 %) (Додаток III, табл. А.21). Найвищий відсоток молодих людей, які працюють неповний робочий день (менше 30 годин на тиждень), спостерігається в секторах освіти (45,0 %), мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (40,9 %) і діяльності домашніх господарств (38,3 %). У секторі інформації і телекомунікації, а також мистецтва, спорту, розваг та відпочинку 14,4 і 13,3 % молодих робітників, відповідно, працювали менше 10 годин на тиждень.

Роботодавці відпрацьовують більше часу, ніж наймані працівники: 51,7 % з них працювали понад 50 годин на тиждень (Додаток III, табл. А.22). Більше чверті молоді, задіяної в неоплачуваній роботі у сімейному бізнесі, та самозайнятих працівників працювали менше 30 годин на тиждень (26,6 та 26,5 % відповідно). Загалом молодь не бажає збільшувати тривалість свого робочого тижня, навіть за умови оплати додаткових годин. На це вказали 82,5 % молодих працівників

¹² Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page2>

¹³ Економічна активність населення України 2014: Стат. збірник /Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2015/zb/07/zb_ean_2014.zip

(Додаток III, табл. А.23). А серед тих, хто згодився б на таке підвищення, 64,7 % хотіли б збільшити кількість робочих годин на своїй нинішній роботі.

Таблиця 5.9. Зайнята молодь за відпрацьованим тижневим робочим часом

Показники			Відпрацьовані години								Відсутня відповідь	Разом
			Не працював останній тиждень	Менше 10	10–19	20–29	30–39	40–49	50–59	Більше 60		
Вік	15–19	осіб	27350	39238	24761	28456	26426	49105	9229	18327	54634	277526
		%	9,9	14,1	8,9	10,3	9,5	17,7	3,3	6,6	19,7	100,0
	20–24	осіб	58286	79007	70851	94674	144023	522897	168670	172733	114844	1425984
		%	4,1	5,5	5,0	6,6	10,1	36,7	11,8	12,1	8,1	100,0
	25–29	осіб	122460	63459	114113	173407	232341	1128520	299178	319680	137922	2591081
		%	4,7	2,4	4,4	6,7	9,0	43,6	11,5	12,3	5,3	100,0
Стать	Жіноча	осіб	143813	67018	84153	170656	186640	704688	147993	112592	123339	1740890
		%	8,3	3,8	4,8	9,8	10,7	40,5	8,5	6,5	7,1	100,0
	Чоловіча	осіб	64283	114686	125573	125881	216149	995835	329084	398148	184062	2553702
		%	2,5	4,5	4,9	4,9	8,5	39,0	12,9	15,6	7,2	100,0
	Обласний центр	осіб	57102	50265	62322	96367	157756	679257	161980	135103	85761	1485912
		%	3,8	3,4	4,2	6,5	10,6	45,7	10,9	9,1	5,8	100,0
Тип поселення	Інше місто	осіб	87795	49495	61761	88777	143734	524439	182281	202514	74836	1415633
		%	6,2	3,5	4,4	6,3	10,2	37,0	12,9	14,3	5,3	100,0
	Село	осіб	63200	81943	85643	111393	101300	496826	132816	173123	146803	1393047
		%	4,5	5,9	6,1	8,0	7,3	35,7	9,5	12,4	10,5	100,0
	Разом	осіб	208096	181704	209726	296537	402789	1700522	477077	510740	307401	4294592
		%	4,8	4,2	4,9	6,9	9,4	39,6	11,1	11,9	7,2	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.												
Вік	15–19		–1,9	11,5	–1,1	–4,3	0,6	–6,8	–1,9	2,1	1,8	
	20–24		–4,5	4,0	1,2	–0,1	–0,8	–2,6	1,6	2,9	–1,8	
	25–29		–4,2	0,8	1,8	3,6	0,2	0,1	–0,3	4,5	–6,4	
Стать	Жінки		–2,9	2,3	0,8	4,1	0,9	–2,7	–0,7	1,6	–3,3	
	Чоловіки		–4,8	2,7	1,9	0,4	–0,8	–0,2	0,6	5,0	–4,9	
Тип поселення	Обласний центр		–4,9	2,1	1,5	0,2	0,1	2,0	–1,4	2,6	–2,2	
	Інше місто		–1,8	1,8	0,8	3,3	0,2	–5,1	2,9	4,3	–6,3	
	Село		–6,1	3,7	1,9	1,6	–0,3	0,1	–0,9	4,8	–5,0	
Разом			–4,1	2,6	1,4	1,9	–0,1	–1,3	0,2	3,8	–4,2	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

5.1.4 Неформальна зайнятість

Неформальна зайнятість залишається значною проблемою для України. У цьому дослідженні, відповідно до основних принципів Міжнародної конференції статистиків праці (МКСП), для вимірювання неформальної зайнятості застосовано суворіші критерії, ніж ті, що використовує Державна служба статистики України¹⁴.

¹⁴ Неформальна зайнятість вимірюється відповідно до керівних принципів, рекомендованих 17 Міжнародною конференцією статистиків праці (МКСП, 2003). Вона охоплює такі підкатегорії працівників: (а) наймані працівники на «неформальних» робочих місцях, тобто робочих місцях без права соціального забезпечення, оплачуваної щорічної відпустки і оплачуваного лікарняного; (б) наймані працівники на незареєстрованих підприємствах з кількістю зайнятих менше п'яти співробітників; (с) самозайняті

Тому отриманий в результаті дослідження рівень неформальної зайнятості серед молоді суттєво перевищує офіційні дані Державної служби статистики України¹⁵. Однак, враховуючи більшу вразливість молоді у сфері зайнятості, що підкреслено нами у цьому звіті, вважаємо застосування суворих критеріїв неформальності для молоді цілком виправданим.

За час між двома обстеженнями частка неформально зайнятої молоді практично не змінилась. У 2015 р. рівень неформальної зайнятості склав 58,3 % проти 55,3 % у 2013 році. У неформальній зайнятості найбільше задіяні молоді люди віком 15–19 років (87,1 %), чоловіки (58,9 %) та жителі сільських поселень (60,9 %) (табл. 5.10). Четверо з п'яти неформально зайнятих молодих людей (79,5 %) працюють у формальному секторі. У багатьох випадках згадана неформальність спричинена тим, що молоді люди не отримують повного пакету законодавчо визначених соціальних гарантій, не повністю обізнані щодо своїх прав та фактичного стану оформлення на робочому місці. Це свідчить про високу розповсюдженість неповного дотримання вимог чинного законодавства щодо соціального захисту навіть офіційними роботодавцями та зловживання ними легковажним ставленням молоді до тонкощів трудових відносин.

Таблиця 5.10. Неформальна зайнятість молоді у формальному та неформальному секторах

Показники		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Неформальна зайнятість молоді	осіб	241650	852517	1408858	997867	1505158	849995	805142	847888	2503025
	%	87,1	59,8	54,4	57,3	58,9	57,2	56,9	60,9	58,3
в тому числі:										
неформальна зайнятість у формальному секторі	осіб	113953	675655	1174107	770219	1193496	707589	622457	633669	1963715
	%	47,4	80,5	84,5	78,8	80,0	83,9	78,5	76,1	79,5
зайнятість у неформальному секторі	осіб	126225	163806	215704	207645	298090	136075	170728	198932	505735
	%	52,6	19,5	15,5	21,2	20,0	16,1	21,5	23,9	20,5

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У 12 із 20 ключових видів економічної діяльності кількість неформально зайнятої молоді перевищує кількість працевлаштованої офіційно. За винятком діяльності домашніх господарств найбільших масштабів неформальна зайнятість набула у сільському, лісовому та рибному господарствах (75,2 %), будівництві (70,7 %), інформації й телекомунікації (70,4 %), а також в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автомобілів та мотоциклів (70,3 %) (Додаток III, табл. А.24). У розрізі професій найвищою є частка неформально зайнятої молоді у групі молодих кваліфікованих робітників сільського та лісового господарства, риборозведення і рибальства – 82,9 %. Наступною за часткою неформальності є професійно-кваліфікаційна група найпростіших професій – 69,8 %. Майже не відстають від них неформально зайняті працівники сфери торгівлі та послуг – 69,2 % та кваліфіковані робітники з інструментами – 67,1 % (табл. 5.11). Таким чином, результати дослідження демонструють, що найбільш поширена неформальна зайнятість у сфері робіт з переважанням фізичної праці.

працівники на незареєстрованих підприємствах з кількістю зайнятих менше п'яти співробітників; (d) роботодавці на незареєстрованих підприємствах з кількістю зайнятих менше п'яти співробітників; (e) працівники на неоплачуваній роботі в сімейному бізнесі.

¹⁵ За даними Держслужби статистики України, у 2014 р. рівень неформальної зайнятості населення України віком 15–70 років становив 25,1 %, а серед молоді віком 15–29 років – 28,3 %..

Таблиця 5.11. Розподіл неформально зайнятої молоді за професіями

Професії	Зайнятість					
	Формальна		Неформальна		Разом	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	86653	59,9	58079	40,1	144732	100,0
Професіонали	523132	54,6	434312	45,4	957444	100,0
Фахівці	283650	46,3	329338	53,7	612988	100,0
Технічні службовці	107759	45,3	130371	54,7	238130	100,0
Працівники сфери торгівлі та послуг	237839	30,8	535296	69,2	773135	100,0
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	23008	17,1	111775	82,9	134783	100,0
Кваліфіковані робітники з інструментом	154995	32,9	316789	67,1	471784	100,0
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	201451	45,5	241426	54,5	442877	100,0
Найпростіші професії	125570	30,2	290602	69,8	416172	100,0
Відсутня відповідь	36128	39,6	55035	60,4	91163	100,0
Разом	1780185	41,7	2503023	58,3	4283208	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

5.1.5 Невідповідність кваліфікації

Оцінку невідповідності рівня кваліфікації роботи, що виконує особа, та її рівня освіти можна здійснити за допомогою категорій кваліфікаційних характеристик груп професій, що містяться у Міжнародному стандарті класифікації професій (International Standard Classification of Occupations – ISCO) (далі – Класифікатор). ISCO-08 містить розподіл основних професійних груп (перший знак Класифікатора) за рівнем освіти відповідно до Міжнародного стандарту класифікації освіти (International Standard Classification of Education – ISCED) ¹⁶. Даний розподіл наведено у табл. 5.12.

Таблиця 5.12. Основні групи професій за відповідним освітніми рівнями

Групи професій за ISCO	Розширені професійні групи	Освітній рівень
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	Висококваліфіковані працівники не ручної праці	Вища (ISCED 5–6)
Професіонали		
Фахівці		
Технічні службовці	Низькокваліфіковані працівники не ручної праці	Середня (ISCED 3–4)
Працівники сфери торгівлі та послуг		
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарства, риборозведення та рибальства		
Кваліфіковані робітники з інструментом	Кваліфіковані працівники ручної праці	Початкова (ISCED 1–2)
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин		
Найпростіші професії		

Джерело: ILO Global Employment Trends 2013, table 3.

¹⁶ Для отримання додаткової інформації про застосування ISCO-підходу разом з іншими методами вимірювання невідповідностей рівнів кваліфікації див. Quintini (2011).

Працівники професійних груп, які мають відповідний рівень освіти, вважаються такими, рівень кваліфікації яких відповідає поточному робочому місцю. Ті, які мають рівень освіти вищий, ніж того потребує робоче місце, вважаються надмірно кваліфікованими, а ті, хто мають нижчий за необхідний рівень освіти, – недостатньо кваліфікованими.

На підставі дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці у 2015 р. встановлено, що 62,8 % молодих робітників за професіями мали відповідний рівень освіти та кваліфікації. Питома вага молодих працівників, які мали надмірну кваліфікацію (31,7 %) принципово перевищує питому вагу недостатньо кваліфікованої молоді (5,5 %) (табл. 5.13). Найвищий рівень надмірної освіти є характерним для молоді, що виконує роботу з найпростіших професій (96,7 %). Причому 40,2 % молодих людей, зайнятих за найпростішими професіями, має диплом про вищу освіту. Далі за зменшенням ваги надмірності освіти розташовуються групи технічних службовців (71,8 %), фахівців (48,7 %) та працівників сфери торгівлі та послуг (32,1 %).

Таблиця 5.13. Частка відповідно та невідповідно кваліфікованих молодих працівників, за основними групами професій (ISCO-08), 2015 (%)

Основні групи професій (ISCO-08)	Надмірна кваліфікація	Недостатня кваліфікація	Відповідна кваліфікація
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	0,0	26,4	73,6
Професіонали	0,0	13,4	86,6
Фахівці	48,7	7,6	43,7
Технічні службовці	71,8	0,4	27,8
Працівники сфери торгівлі та послуг	32,1	1,5	66,4
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	16,5	2,1	81,3
Кваліфіковані робітники з інструментом	18,6	1,0	80,4
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	24,1	0,0	75,9
Найпростіші професії	96,7	0,0	3,3
Разом	31,7	5,5	62,8

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

В Україні високий показник надмірної кваліфікації молоді є свідченням одночасно невідповідності траєкторії розвитку економіки запитам молоді, а також недостатньої ефективності механізмів професійної орієнтації молоді та функціонування системи професійної освіти (як технічної так і вищої). Сформовані у молоді мотиваційні настанови щодо переваг вищої освіти у порівнянні із професійно-технічною розглядалось раніше у розділі 4.3 Тому варто додати, що висока пропозиція молоді з вищою освітою призводить зниження вартості освіченої праці, а також до завищених вимог з боку роботодавців. Останні припускають, що претенденти на робочі місця з вищою освітою будуть демонструвати відповідно вищі креативні, культурні та соціальні рівні компетенції попри обмеженість їх застосування на робочому місці та неналежну оплачуваність. Негативним наслідком цього є виштовхування на роботи нижчих кваліфікаційних щаблів працівників, рівень кваліфікації яких відповідав вимогам робочих місць, зайнятих особами із вищою освітою. Це продовжує далі ланцюг невідповідності кваліфікаційного рівня робочого місця і працівника.

5.1.6 Задоволення від роботи

Українська молодь, незважаючи на наявність ряду ознак низької якості власної зайнятості, як і раніше (у 2013 р.) залишається переважно задоволеною своєю роботою. У 2015 р. 17,8 % молодих працівників зазначили, що вони були дуже задоволені своєю роботою, а ще 67,2 % були в основному задоволені (табл. 5.14). У 2013 р. відповідна частка задоволених своєю зайнятістю була нижчою і становила 78,3 % (дуже і частково задоволені працівників разом). На високий рівень задоволення своєю роботою вказала молодь, яка працює на підприємствах та установах державного сектору (85,9 та 93,2 % відповідно). На противагу цьому погіршення ділової активності та зниження фінансової стабільності у недержавному секторі зумовило досить високий рівень незадоволення роботою молоді у міжнародних організаціях (37,4 %), недержавних / неприбуткових громадських організаціях (21,0 %), приватних домогосподарствах (20,7 %) та приватних підприємствах (16,7 %).

Таблиця 5.14. Розподіл зайнятої молоді за рівнем задоволення від роботи та типом підприємства

Тип підприємства		Рівень задоволення від роботи				Разом
		Дуже задоволені	Скоріше задоволені	Скоріше незадоволені	Дуже незадоволені	
Бюджетна організація / установа	осіб	157649	625191	52371	5528	840739
	%	18,8	74,4	6,2	0,7	100,0
Державне підприємство	осіб	115210	420168	78996	9321	623695
	%	18,5	67,4	12,7	1,5	100,0
Недержавна / неприбуткова громадська організація	осіб	17868	79551	24396	1458	123273
	%	14,5	64,5	19,8	1,2	100,0
Приватне підприємство / фермерське господарство	осіб	373966	1525662	343606	37845	2281079
	%	16,4	66,9	15,1	1,6	100,0
Приватне домогосподарство	осіб	50094	160007	38853	15836	264790
	%	18,9	60,4	14,7	6,0	100,0
Посольство, міжнародна організація	осіб	3457	2638	3654	0	9749
	%	35,5	27,1	37,4	0,0	100,0
Інше	осіб	40346	45693	23595	0	109634
	%	36,8	41,7	21,5	0,0	100,0
Разом	осіб	758590	2858910	565471	69988	4252959
	%	17,8	67,2	13,3	1,6	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Незважаючи на досить високі значення рівня задоволення від роботи, майже третина молоді (31,6 %) хотіла б її змінити (табл. 5.15). У порівнянні з 2013 р. цей показник зріс на 3,8 в. п. Основною причиною зміни нинішньої роботи молоді працівники називають, перш за все, бажання збільшення оплати праці (44,1 %). Іншими важливими причинами були тимчасовий характер нинішньої зайнятості (21,0 %) та бажання якісніше й вигідніше використовувати набуті знання та уміння (15,0 %). Подібна структура причин бажання змінити роботу є характерною для усіх соціально-демографічних груп окрім молоді віком 15–19 років, які основною причиною бажання змін вказують тимчасовий характер роботи (53,5 %), і лише потім – бажання мати вищу оплату праці (31,3 %).

Таблиця 5.15. Розподіл зайнятої молоді, яка бажає змінити роботу, за причинами

Причини зміни роботи	Вік			Стать		Тип поселення			Разом
	15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Кількість молоді, яка хоче змінити свою нинішню роботу, осіб	87374	493329	776049	525120	831632	420529	494603	441620	1356752
Частка у відповідній групі, %	31,5	34,6	30,0	30,2	32,6	28,3	34,9	31,7	31,6
Причини (%)									
Нинішня робота є тимчасовою	53,5	22,1	16,6	20,7	21,2	22,7	17,9	22,8	21,0
Страх втратити нинішню роботу	1,5	5,4	6,8	5,3	6,3	8,2	6,2	3,5	5,9
Щоб працювати більше часу з оплатою за нинішньою ставкою	0,0	3,2	3,2	2,3	3,4	0,9	5,5	2,2	3,0
Щоб мати більшу оплату за годину	31,3	40,8	47,6	44,3	43,9	44,7	46,4	40,9	44,1
Щоб працювати менше часу зі зменшенням оплати	0,0	0,5	1,1	0,2	1,2	0,0	2,1	0,2	0,8
Щоб краще використовувати свою кваліфікацію /навички	8,5	18,7	13,5	16,8	13,9	11,9	11,5	22,1	15,0
Щоб мати зручніший графік та витратити менше часу на поїздки	2,2	3,0	5,9	5,6	4,0	7,4	3,6	2,9	4,6
Щоб покращити умови праці	2,9	6,2	5,5	4,7	6,1	4,3	6,9	5,3	5,6
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.									
Частка у відповідній групі	–3,0	1,7	5,8	2,2	4,9	2,4	6,3	2,5	3,8
Причини (в. п.)									
Нинішня робота є тимчасовою	6,6	–1,3	2,5	1,1	0,5	0,7	2,8	–2,6	0,7
Страх втратити нинішню роботу	–1,2	3,4	0,1	2,2	0,8	2,7	–0,1	2,6	1,4
Щоб працювати більше часу з оплатою за нинішньою ставкою	0,0	0,7	0,3	–0,7	1,2	–3,0	2,2	2,2	0,5
Щоб мати більшу оплату за годину	13,2	4,2	3,0	4,3	4,9	–1,7	8,9	6,8	4,7
Щоб працювати менше часу зі зменшенням оплати	0,0	0,5	0,2	–0,3	0,8	0,0	0,9	0,2	0,3
Щоб краще використовувати свою кваліфікацію /навички	–9,6	–4,6	–4,7	–4,9	–5,4	–2,8	–10,1	–2,9	–5,3
Щоб мати зручніший графік та витратити менше часу на поїздки	2,2	–2,3	1,8	–0,2	0,9	1,7	–0,9	0,5	0,3
Щоб покращити умови праці	–11,3	–0,8	–3,0	–1,6	–3,7	2,4	–3,8	–7,0	–2,7

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

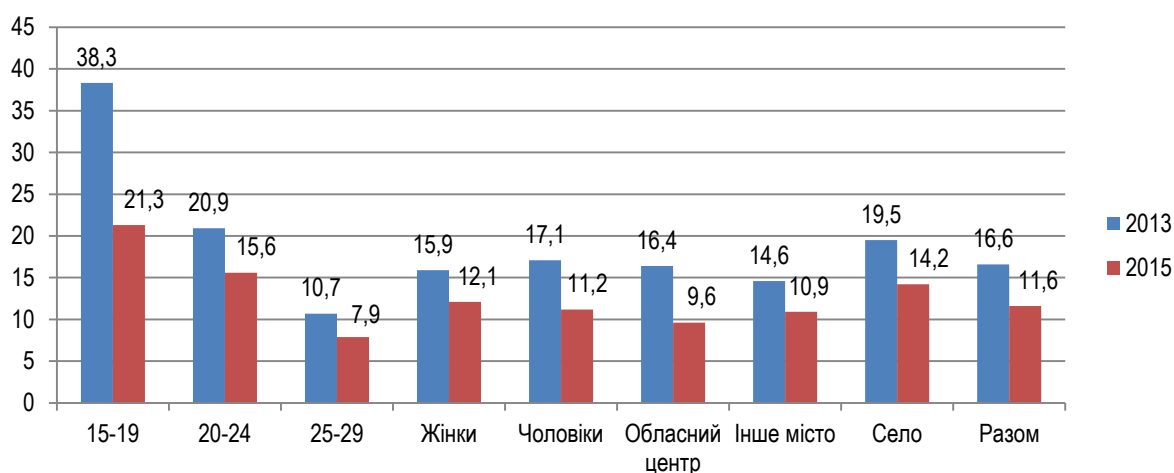
5.2 Безробіття

5.2.1 Характеристика безробітних

Безробітною є особа, яка не працювала жодної години протягом контрольного тижня, активно шукала роботу або намагалась відкрити власну справу та була готова стати до роботи на цьому ж тижні (див. Додаток I, в якому наведено визначення). Рівень безробіття, який визначається як питома вага безробітної молоді серед усієї економічно активної молоді, склав у 2015 р. 11,6 % проти 16,6 % у 2013 році (рис. 5.3)¹⁷. З урахуванням погіршення економічної кон'юнктури в економіці України та на ринку праці між двома опитуваннями, зниження рівня безробіття важко пов'язати з «реальним» поліпшенням для молоді умов працевлаштування. Причинами, що обумовили зниження показника, були збільшення у складі молоді старшої вікової групи, а також відносне зниження вимог до робочого місця з боку працівників і претендентів.

У 2013 р. рівень безробіття серед чоловіків був вищим, ніж аналогічний показник серед жінок, а у 2015 р. зафіксовано зворотній результат – рівень безробіття жінок склав 12,1 % проти 11,2 % серед чоловіків. Молодь у сільській місцевості та підлітки віком 15–19 років стикаються з вищим ризиком безробіття.

Рисунок 5.3. Рівні безробіття молоді у 2013 та 2015 рр.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

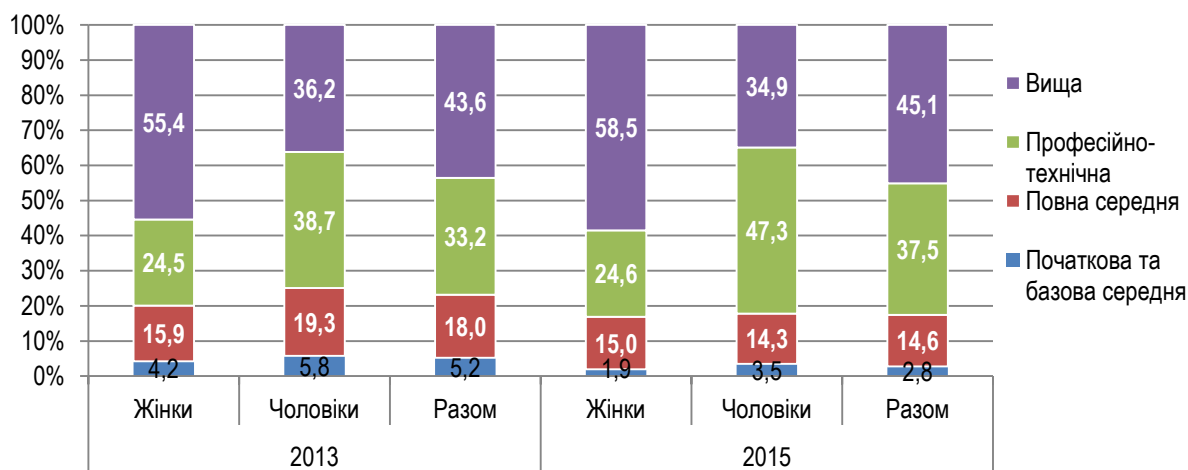
Рівень безробіття молоді, яка проживає в сільській місцевості, є помітно вищим, ніж серед молоді, що проживає у регіональних центрах (відповідно 14,2 проти 9,6 %). Основними причинами цього може бути не лише обмежена пропозиція робочих місць у сільській місцевості, а й вплив повільного початку сезону основних робіт у селах (Додаток III, табл. А.34). До того ж у сільській місцевості, на відміну від міст, значну частину безробітних складають молоді люди, які сподіваються почати власний бізнес, бар'єри входження до якого у сільській місцевості нижчі, їх легше подолати, ніж у видах економічної діяльності, притаманних містам.

Безробітна молодь, як і молодь загалом, має досить високий рівень освіти: 82,6 % безробітних мають або вищу освіту (45,1 %) або професійно-технічну (37,5 %), тоді як лише 17,4 % мають повну середню освіту та нижче (рис 5.4).

¹⁷ Рівні 2013 р. дещо відрізняються від представлених у першій національній доповіді внаслідок виключення показників АР Крим, виконаного з метою кращої зіставності з рівнями 2015 р.

Порівняння з аналогічними показниками 2013 року свідчить про зростання серед безробітних частки осіб як з вищою, так і з професійно-технічною освітою. У 2013 р. відповідні показники склали 43,6 та 33,2 %. Потрібно зазначити, що вищу освіту має більше половини безробітних жінок (58,5 %) і трохи більше третини безробітних чоловіків (34,9 %). На відміну від вищої, частка безробітних чоловіків з професійно-технічною освітою майже удвічі вище відповідного показника жінок (47,3 і 24,6 % відповідно). Розподіл безробіття за рівнем за 2013–2015 рр. практично не змінився.

Рисунок 5.4. Безробітна молодь за рівнем завершеної освіти у 2013 та 2015 рр.

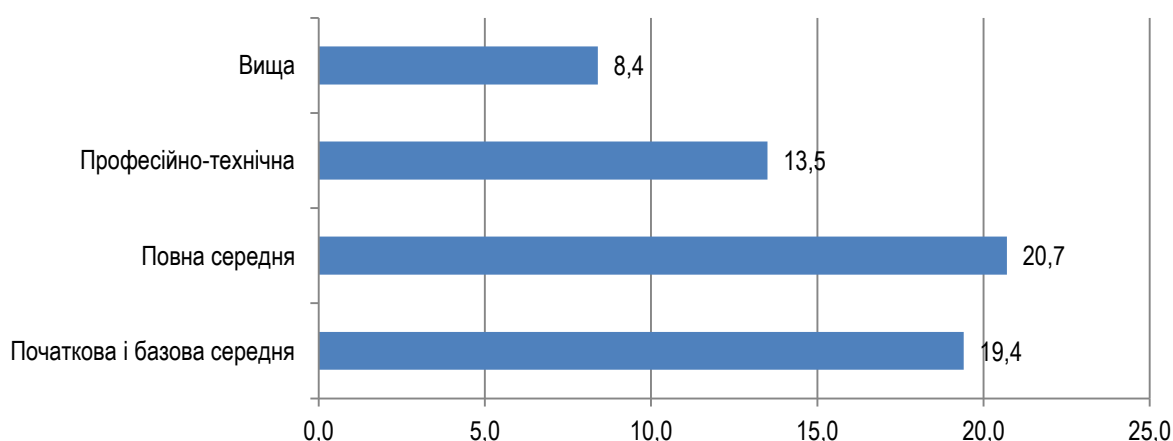

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Висока частка безробітної молоді з вищою освітою не є свідченням її невисокої конкурентоспроможності на ринку праці. Навпаки, якщо розглядати шанси доступу до роботи з урахуванням рівня освіти безробітних, то виявляється, що вища освіта надає їх беззаперечно більше (рис. 5.5). Так, рівень безробіття серед молодих людей з початковою та базовою середньою, а також повною середньою освітою складає 19,4 % і 20,7 %, відповідно, а рівень безробіття молоді з вищою освітою є на порядок нижчим – 8,4 %.

Рисунок 5.5. Рівень молодіжного безробіття за рівнем завершеної освіти

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну освіту на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Тривалість пошуку роботи безробітною молоддю є відносно невеликою. Три чверті (76,5 %) безробітних активно шукають роботу менше одного року, а 51,7 % –

менше шести місяців (табл. 5.16). Однак така ситуація є характерною не для всіх соціально-демографічних груп. Серед безробітної молоді взагалі частка молоді, яка активно шукає роботу понад два роки, становить 14,9 %, серед молоді віком 25–29 років відповідне значення становить 19,4 %, а серед жителів сільської місцевості – 17,4 %. Можливим поясненням цього є те, що безробітні старшої вікової групи мають вищі вимоги до перспективної роботи, а мешканцям сільських територій пропонується значно менше робочих місць.

Таблиця 5.16. Безробітна молодь за тривалістю пошуку роботи

Тривалість		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Менше ніж тиждень	осіб	3408	1655	3557	0	8620	0	8620	0	8620
	%	4,9	0,6	1,7	0,0	2,8	0,0	5,2	0,0	1,6
Від 1 тижня до 1 місяця	осіб	13381	33437	18631	35986	29463	23735	25199	16515	65449
	%	19,1	13,0	8,7	15,6	9,5	16,0	15,1	7,3	12,1
Від 1 місяця до 3 місяців	осіб	12501	40488	35702	25591	63101	21903	24690	42099	88692
	%	17,8	15,7	16,6	11,1	20,2	14,7	14,8	18,6	16,4
Від 3 місяців до 6 місяців	осіб	11036	53112	52784	32346	84586	30049	37934	48950	116933
	%	15,7	20,6	24,6	14,0	27,1	20,2	22,7	21,6	21,6
Від 6 місяців до 9 місяців	осіб	10199	32960	35702	47546	31315	19951	16137	42774	78862
	%	14,5	12,8	16,6	20,6	10,0	13,4	9,6	18,9	14,5
Від 9 місяців до 1 року	осіб	10336	24102	21546	13949	42035	25039	16133	14812	55984
	%	14,7	9,4	10,0	6,1	13,5	16,8	9,6	6,5	10,3
Від 1 року до 2 років	осіб	5298	36591	2930	35239	9581	4390	18640	21790	44820
	%	7,5	14,2	1,4	15,3	3,1	3,0	11,1	9,6	8,3
2 роки та більше	осіб	4032	35288	41628	39858	41089	23547	17925	39476	80948
	%	5,7	13,7	19,4	17,3	13,2	15,8	10,7	17,4	14,9
Питання не ставилося	осіб	0	0	1983	0	1983	0	1983	0	1983
	%	0,0	0,0	0,9	0,0	0,6	0,0	1,2	0,0	0,4
Разом	осіб	70191	257633	214463	230515	311773	148614	167261	226416	542291
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Менше тижня		1,8	–3,6	–2,8	–3,1	–2,1	–6,3	2,9	–3,6	–2,5
Від 1 тижня до 1 місяця		6,2	0,9	–0,9	2,8	–0,7	2,9	0,0	1,5	0,8
Від 1 місяця до 3 місяців		0,4	–2,0	6,6	–1,0	3,4	0,6	–2,1	5,0	1,6
Від 3 місяців до 6 місяців		–0,4	4,7	3,5	–2,6	8,3	–0,8	6,0	5,9	3,7
Від 6 місяців до 9 місяців		–8,5	–3,8	10,6	5,3	–2,7	4,2	–8,3	4,1	0,7
Від 9 місяців до 1 року		4,4	0,2	5,0	–6,4	9,0	6,9	3,5	–0,8	2,5
Від 1 року до 2 років		–1,1	1,9	–10,7	4,7	–9,2	–9,6	1,8	–3,0	–3,3
2 роки та більше		–3,0	1,7	–12,3	0,3	–6,7	2,1	–5,0	–9,3	–3,8

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Частка безробітних молодих осіб, які активно шукають роботу понад один рік і, таким чином, вважаються довготривало безробітними, знизилася у 2015 р. порівняно із 2013 р. з 30,3 до 23,2 % від загальної кількості безробітної молоді. Довготривале безробіття більш поширене серед молодих жінок, ніж серед чоловіків (32,6 і 16,3 %, відповідно), а також серед сільської молоді, аніж серед містян (27,0 і 18,8 %, відповідно).

Протягом 2013–2015 рр. спостерігається досить суттєва зміна пріоритетів безробітної молоді щодо професійно-кваліфікаційного рівня майбутньої роботи. Найбільш пріоритетною молодь визначила роботу в якості професіоналів (25,3 %), що на 7,4 в. п. більше, ніж у 2013 р. (табл. 5.17).

Таблиця 5.17. Безробітна молодь за типом бажаних професій

Професії		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	осіб	1771	6594	10142	3594	14913	1771	9227	7510	18508
	%	2,4	2,5	4,5	1,5	4,6	1,1	5,3	3,3	3,3
Професіонали	осіб	4033	70683	67459	77810	64365	52022	35982	54171	142175
	%	5,4	26,8	30,1	32,5	19,9	33,1	20,7	23,4	25,3
Фахівці	осіб	9887	28035	30358	31802	36477	19603	20729	27947	68279
	%	13,2	10,6	13,6	13,3	11,3	12,5	11,9	12,1	12,1
Технічні службовці	осіб	3300	8688	6985	16877	2095	3300	11527	4146	18973
	%	4,4	3,3	3,1	7,1	0,6	2,1	6,6	1,8	3,4
Працівники сфери торгівлі та послуг	осіб	18668	44685	36941	64578	35716	33086	31475	35733	100294
	%	24,9	17,0	16,5	27,0	11,1	21,1	18,1	15,5	17,8
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	осіб	2016	1161	2586	3177	2586	2016	1161	2586	5763
	%	2,7	0,4	1,2	1,3	0,8	1,3	0,7	1,1	1,1
Кваліфіковані робітники з інструментом	осіб	9040	29118	11585	4940	44804	14723	11347	23674	49744
	%	12,0	11,1	5,2	2,1	13,9	9,4	6,5	10,2	8,8
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	осіб	7497	19937	9147	0	36580	12687	7273	16620	36580
	%	10,0	7,6	4,1	0,0	11,3	8,1	4,2	7,2	6,5
Найпростіші професії	осіб	15245	13455	19245	4729	43217	3787	17196	26963	47946
	%	20,3	5,1	8,6	2,0	13,4	2,4	9,9	11,7	8,5
Немає відповіді	осіб	3573	40969	29331	31588	42286	14153	28042	31678	73873
	%	4,8	15,6	13,1	13,2	13,1	9,0	16,1	13,7	13,2
Разом	осіб	75030	263325	223780	239095	323039	157148	173959	231027	562134
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)		-3,6	-5,2	1,4	-7,7	1,2	-4,4	-5,9	2,4	-2,5
		-7,3	5,4	14,4	5,4	8,4	10,3	1,5	12,0	7,4
Професіонали		9,8	7,6	5,4	9,1	7,8	0,2	8,6	11,9	7,1
		2,6	-3,6	-2,1	-5,7	3,0	-7,8	-0,9	0,3	-2,6
Фахівці		4,9	5,1	1,3	5,0	1,8	6,0	0,9	4,2	3,4
		2,7	-0,4	-1,9	1,3	-1,7	1,3	-2,8	0,0	-0,5
Технічні службовці		-3,2	-4,8	-16,3	-2,1	-13,3	-0,4	-8,6	-18,5	-8,9
		5,7	-0,4	0,5	-1,0	2,2	6,2	-1,4	-2,8	0,7
Працівники сфери торгівлі та послуг		12,9	0,2	2,8	-0,7	5,6	-2,9	5,7	4,1	2,8
		-24,5	-0,3	-8,0	-7,3	-6,7	-11,1	-1,1	-9,1	-6,9
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства										
Кваліфіковані робітники з інструментом										
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин										
Найпростіші професії										
Немає відповіді										

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Майже одна п'ята частина (17,8 %) безробітної молоді хотіла б працювати в якості працівників у сфері торгівлі та послуг (проти 14,5 % у 2013 р.) та 12,1 % – у якості фахівців (проти 5,1 % у 2013 р.). Бажаний професійно-кваліфікаційний розподіл відповідає наявному серед зайнятої молоді загалом. Чоловіки набагато частіше, ніж жінки, шукають роботу, пов'язану з технічними професіями (13,9 % – кваліфікованих робітників з інструментом, 11,3 % – фахівців, ще 11,3 % – робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування й машин, 13,4 % – найпростіші професії). Молоді безробітні жінки, на відміну від чоловіків, частіше зосереджуються на пошуку роботи в якості професіоналів і працівників у сфері торгівлі та послуг (32,5 % і 27,0 % відповідно).

Як свідчать дані дослідження SWTS в Україні, протягом 2013 – 2015 років дещо змінилися пріоритети безробітної молоді щодо бажаного для них типу роботодавця. Зросла з 23,9 до 27,9 % частка безробітних, які висловили бажання працювати у державному та бюджетному секторах. Скоріш за все в умовах кризи гарантії зайнятості, які пропонує державний та бюджетний сектори (безстроковий трудовий договір, вчасну оплату праці та повний пакет соціальних виплат), стали більш привабливими для молодих людей. Помітно знизилася частка безробітних (з 33,2 до 24,7 %), які висловили бажання працювати на себе (в тому числі і започаткування власного бізнесу). Це ще раз підкреслює посилення відчуття непевності перспектив підприємництва в умовах кризи, яке в даному випадку висловлюють безробітні, але є притаманним багатьом молодим людям. І нарешті, чверть безробітних вказали, що хотіли б працювати на велику приватну компанію.

Найчастіше молоді безробітні оцінюють свій стан як не бідний, але нижче за середній рівень у країні. Таку відповідь вказали 41,0 % безробітної молоді (табл. 5.18), тоді як у 2013 р. відповідне значення складало 36,1 %. Ще 37,1 % молодих безробітних засвідчили приблизно середній рівень матеріального стану свого домогосподарства (проти 45,8 % у 2013 р.). За два роки відбулось й зростання частки молоді, яка проживає в бідних домогосподарствах з 13,5 % у 2013 р. до 18,9 % у 2015 р. Частка безробітних, які проживають у доволі заможних домогосподарствах, залишилась практично без змін на рівні 1,9 %. Безробітна молодь віком 15–19 років, жінки та жителі обласних центрів частіше за інших оцінюють фінансовий стан свого домогосподарства як середній по країні.

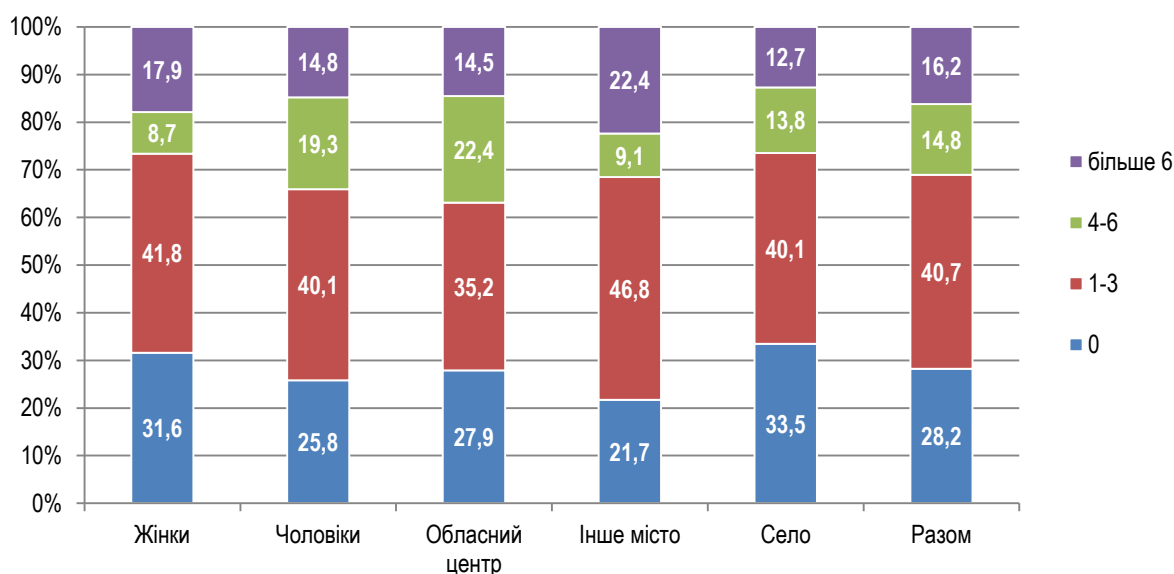
Таблиця 5.18. Безробітна молодь за самооцінкою фінансового стану їх домогосподарств

Показники			Фінансовий стан домогосподарства				Відмова від відповіді	Разом
			Доволі заможне	Приблизно на середньому рівні по країні	Не бідне, але нижче від середнього рівня у країні	Бідне		
Вік	15–19	осіб	1399	44834	16219	12577	0	75029
		%	1,9	59,8	21,6	16,8	0,0	100,0
	20–24	осіб	9518	97010	102034	48711	6053	263326
		%	3,6	36,8	38,7	18,5	2,3	100,0
Стать	25–29	осіб	0	66607	111999	45174	0	223780
		%	0,0	29,8	50,0	20,2	0,0	100,0
	Жінки	осіб	3500	106666	84252	44677	0	239095
		%	1,5	44,6	35,2	18,7	0,0	100,0
Тип поселення	Чоловіки	осіб	7417	101785	146000	61785	6053	323040
		%	2,3	31,5	45,2	19,1	1,9	100,0
	Обласний центр	осіб	0	64954	58067	28073	6053	157147
		%	0,0	41,3	37,0	17,9	3,9	100,0
Разом	Інше місто	осіб	4898	59533	81233	28294	0	173958
		%	2,8	34,2	46,7	16,3	0,0	100,0
	Село	осіб	6018	83963	90951	50095	0	231027
		%	2,6	36,3	39,4	21,7	0,0	100,0
Разом		осіб	10916	208450	230251	106462	6053	562132
		%	1,9	37,1	41,0	18,9	1,1	100,0

Примітка: Категорія «доволі заможне» не відображена через несуттєве представництво відповідного контингенту у вибірці.
Джерело: SWTS–Ukraine, 2015 р.

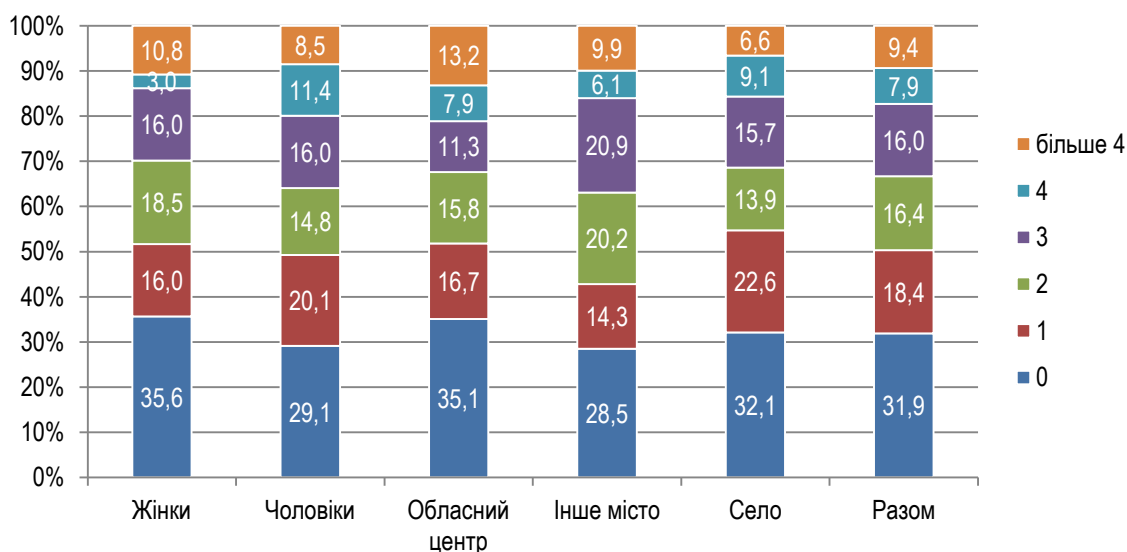
У пошуках роботи безробітна молодь найчастіше звертається по допомогу до друзів, родичів та знайомих (69,7 %). Зі значними відривом від допомоги друзів та родичів обирають: розміщення оголошень у мережі Інтернет (37,0 %), безпосередній контакт з представниками підприємств та організацій (33,1 %) та відповідь на оголошення про прийом на роботу у мережі Інтернет (26,7 %) (Додаток III, табл. А.25). Лише 28,2 % молодих безробітних вказали, що жодного разу не подавали заяви на отримання роботи. Більше двох п'ятих (40,7 %) подавали від однієї до трьох заяв на заняття вакантного місця, а решта (31,0 %) – більше трьох (рис. 5.6). Схожа ситуація спостерігається і з проходженням співбесід: 31,9% молодих безробітних не проходили їх взагалі, 58,7% відвідали від 1 до 4 співбесід, а решта (9,4%) – мали менше 4 співбесід (рис. 5.7). Більше половини молодих безробітної (58,6%) хоча б раз відмовлялись від запропонованих робіт, основною причиною яких було пропозиція низької заробітної плати.

Рисунок 5.6. Розподіл безробітної молоді за кількістю вакансій, на які вона подавала заяви

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Рисунок 5.7. Розподіл безробітної молоді за кількістю співбесід, які вони відвідали

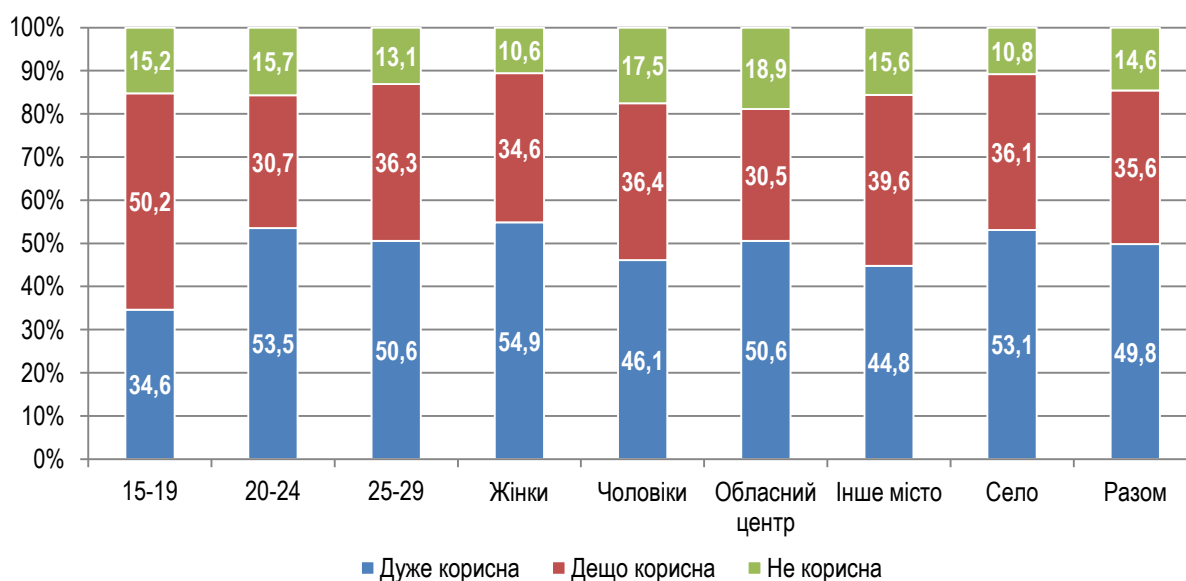

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

До послуг Державної служби зайнятості зверталось близько чверті (26,9 %) молодих безробітних. Серед зареєстрованих безробітних 64,6 % отримали інформацію про робочі місця, а 33,9 % – поради щодо того, як шукати роботу (Додаток III, табл. А.26). Фінансову допомогу від держави у період безробіття отримало лише 13,7 % молодих безробітних.

Багато молодих безробітних досить високо оцінює значимість наявної у них освіти з точки зору шансів подальшого працевлаштування: 49,8 % з них оцінюють її як дуже корисну, а ще 35,6 % як корисною деякою мірою. Лише 14,6 % визнають, що отримана ними освіта немає жодної користі (рис. 5.8).

Рисунок 5.8. Розподіл безробітної молоді за оцінкою корисності освіти (професійної підготовки) у працевлаштуванні

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У процесі дослідження безробітним було запропоновано визначити основну причину, яка заважала їм знайти хорошу роботу. Найчастіше в якості такої причини безробітна молодь називала недостатню кількість робочих місць (27,5 % молодих безробітних) (табл. 5.19). Найбільш впливовою дана перешкода здавалась молоді віком 25–29 років, жінкам та сільським мешканцям. Недостатній досвід роботи, який був найбільшою перешкодою у пошуках хорошої роботи у 2013 р., у 2015 р. відійшов на друге місце – з 28,2 до 23,1 %. Досить вагомою перешкодою у пошуках роботи молоді безробітні назвали занизьку для них заробітну плату (19,4%).

Також безробітній молоді було запропоновано визначити мінімальний поріг заробітної плати (резервна заробітна плата), нижче якого вони б не прийняли пропозицію про роботу. Результати показують, що резервна заробітна плата безробітної молоді є досить низькою. Для 42,6 % безробітної молоді вона становила від 1218 до 2000 гривень, що значно менше середньої заробітної плати в Україні на момент опитування¹⁸(рис. 5.9). Водночас 21,3 % молодих безробітних прийняли б пропозицію про роботу, навіть якщо пропонована заробітна плата дорівнювала або була б нижчою за офіційно встановлену мінімальну заробітну плату (1218 грн¹⁹). Подібну готовність молоді безробітні жінки виявили частіше ніж чоловіки, а жителі сільської місцевості частіше за містян.

¹⁸ Електронний ресурс – Режим доступу - ukrstat.gov.ua/express/expr2015/06/165pdf.zip

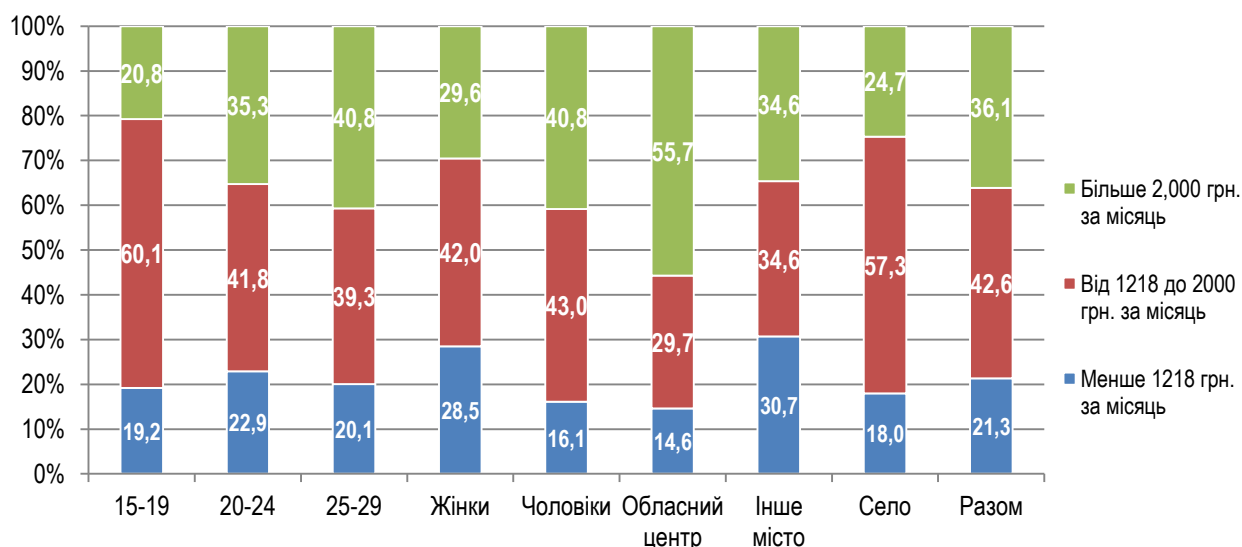
¹⁹ Електронний ресурс – Режим доступу - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80-19>

Таблиця 5.19. Розподіл безробітної молоді за перешкодами у знаходженні хорошої роботи

Причини		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Вимоги щодо роботи були вищими, ніж здобута освіта / підготовка	осіб	18644	12207	8394	22111	17134	21791	8652	8802	39245
	%	24,8	4,6	3,8	9,2	5,3	13,9	5,0	3,8	7,0
Недостатній досвід роботи	осіб	15083	72990	41920	57436	72557	48766	33941	47287	129994
	%	20,1	27,7	18,7	24,0	22,5	31,0	19,5	20,5	23,1
Недостатня кількість робочих місць	осіб	9712	65350	79699	84087	70674	34276	42297	78188	154761
	%	12,9	24,8	35,6	35,2	21,9	21,8	24,3	33,8	27,5
Вважався/лась надто молодим/ою	осіб	12798	14342	0	17991	9149	9218	9941	7981	27140
	%	17,1	5,4	0,0	7,5	2,8	5,9	5,7	3,5	4,8
Дискримінаційні упередження	осіб	0	13028	9323	6052	16299	0	9323	13028	22351
	%	0,0	4,9	4,2	2,5	5,0	0,0	5,4	5,6	4,0
Низька заробітна плата на наявних робочих місцях	осіб	5370	44833	58787	19182	89807	16103	39209	53678	108990
	%	7,2	17,0	26,3	8,0	27,0	10,2	22,5	23,2	19,4
Погані умови праці на наявних робочих місцях	осіб	5965	3223	10858	6670	13376	7634	6596	5816	20046
	%	8,0	1,2	4,9	2,8	4,1	4,9	3,8	2,5	3,6
Не знав/ла, як або де шукати роботу	осіб	5925	11430	3363	12587	8131	6070	5925	8723	20718
	%	7,9	4,3	1,5	5,3	2,5	3,9	3,4	3,8	3,7
Інше	осіб	0	14015	5791	8367	11439	3229	15451	1126	19806
	%	0,0	5,3	2,6	3,5	3,5	2,1	8,9	0,5	3,5
Немає відповіді	осіб	1532	11906	5644	4612	14471	10062	2623	6399	19083
	%	2,0	4,5	2,5	1,9	4,5	6,4	1,5	2,8	3,4
Разом	осіб	75030	263325	223780	239095	323039	157148	173959	231027	562134
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Вимоги щодо роботи були вищі, ніж отримана освіта / профпідготовка		14,3	-1,7	-3,8	1,2	-1,8	8,6	-2,3	-6,3	-0,5
Недостатній досвід роботи		-11,8	-7,8	1,9	-9,1	-2,4	-4,3	-12,7	3,6	-5,1
Недостатня кількість робочих місць		2,4	-2,1	5,9	5,1	0,3	2,6	0,7	1,3	2,5
Вважався надто молодим		1,8	2,0	-1,8	4,7	-3,5	1,6	1,2	-2,5	-0,1
Дискримінаційні упередження		0,0	4,9	-0,6	0,1	3,8	-1,3	3,1	4,0	2,3
Низька заробітна плата на наявних робочих місцях		-7,3	-2,1	2,0	-3,5	1,7	-12,3	4,4	3,6	-0,7
Погані умови праці на наявних робочих місцях		5,0	-0,4	-4,8	0,6	-2,3	0,2	0,9	-4,1	-1,1
Не знав, як або де шукати роботу		2,4	3,6	0,2	3,6	0,6	3,9	2,8	-1,0	1,9
Інше		-2,9	3,4	1,5	-0,2	3,0	-0,8	7,3	-0,5	1,7
Немає відповіді		-3,9	0,2	-0,5	-2,5	0,6	1,7	-5,4	1,9	-0,8

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Рисунок 5.9. Розподіл безробітної молоді за рівнем резервної заробітної плати

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

5.2.2 Безробіття у широкому розумінні та зневірена молодь

Застосування критеріїв Державної служби статистики України щодо зарахування людини до складу безробітних, згаданих у розділі 5.2.1, не завжди дають змогу врахувати усю молодь, яка має труднощі в пошуках задовільної роботи. Існують особи, які не мають роботи, активно її не шукають, однак готові приступити до неї. Згідно зі суворим визначенням безробіття (яким користується Державна служба статистики України), ці особи будуть класифіковані як економічно неактивні. Якщо ж критерій активного пошуку роботи зняти, то до безробітних буде зараховано усіх осіб без роботи, які готові стати до неї протягом досліджуваного тижня. Таке безробіття буде охоплювати так зване суворе безробіття (за критеріями Держстату України) та, умовно кажучи, пасивне безробіття, і отримує в цьому дослідженні назву «безробіття у широкому розумінні».

Усунення критерію активного пошуку роботи додає близько 6 в. п. до рівня безробіття серед молоді в Україні. Таким чином, рівень безробіття у широкому розумінні складає 17,4 % проти 11,6 % рівня безробіття за суворими критеріями. Серед безробітної молоді, що входить до згаданих 6 %, певну частку складає молодь, яка має особисті причини не шукати роботу активно, однак більшість з них – так звана зневірена молодь. Це та частка безробітних, які відмовилися від активного пошуку роботи через розчарування ринком праці. Незважаючи на те, що зневірені є незначною частиною молодого населення взагалі (2,3 % у 2015 р. і 1,5 % у 2013 р.), важливим завданням молодіжної політики зайнятості має стати визначення причин даного явища. Це дозволить розробити адекватні заходи щодо скорочення рівня зневіреності.

Головними причинами проблем у пошуках роботи зневірені особи назвали надто молодий вік для пошуку (30,6 % усіх зневірених), відсутність роботи у місцевості проживання (26,1 %), невдалі попередні спроби пошуку роботи (18,5 %), неможливість знайти роботу відповідно до своїх навичок (16,9 %), а також незнання щодо того, де і як шукати роботу (7,9 %) (табл. 5.20).

Таблиця 5.20. Розподіл зневіреної молоді за причинами відмови від активного пошуку роботи

Причини		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Не знаю, як або де шукати роботу	осіб	6044	3450	5522	4736	10281	6616	3103	5297	15016
	%	6,9	6,1	12,1	5,1	10,7	12,4	5,1	7,0	7,9
Не можу знайти роботу відповідно до своїх навичок	осіб	12686	7485	11788	10744	21214	21511	8292	2155	31958
	%	14,5	13,3	25,7	11,5	22,1	40,5	13,7	2,8	16,9
Раніше шукав роботу, але не знайшов жодної	осіб	5120	23824	6113	19924	15134	3483	8980	22595	35058
	%	5,9	42,2	13,3	21,3	15,8	6,6	14,8	29,9	18,5
Надто молодий для того, щоб знайти роботу	осіб	52524	5449	0	26752	31222	15930	21297	20747	57974
	%	60,1	9,7	0,0	28,6	32,5	30,0	35,1	27,4	30,6
У даній місцевості / районі роботи немає	осіб	10967	16194	22373	31311	18224	5628	19047	24859	49534
	%	12,6	28,7	48,9	33,5	19,0	10,6	31,4	32,9	26,1
Разом	осіб	87341	56402	45796	93467	96075	53168	60719	75653	189541
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.										
Не знаю, як або де шукати роботу		-23,6	-8,0	12,1	-2,8	-12,8	-11,8	-2,7	-4,2	-8,0
Не можу знайти роботу відповідно до своїх навичок		9,9	-5,4	-14,2	-0,5	-5,5	22,9	-13,9	-15,5	-3,1
Раніше шукав роботу, але не знайшов жодної		-7,0	26,7	-13,2	1,4	-0,4	-7,1	-6,8	8,9	0,5
Надто молодий для того, щоб знайти роботу		12,6	-9,2	0,0	2,6	10,6	-9,8	27,2	12,6	6,7
У даній місцевості / районі роботи немає		8,1	-4,1	15,3	-0,6	8,2	5,8	-3,7	-1,8	4,0

Джерело: SWTS–Ukraine, 2013 та 2015 років.

Попри віднесення зневіреної молоді до найбільш вразливої групи на ринку праці, її представники є досить оптимістичними у сприйнятті своїх майбутніх перспектив щодо зайнятості: 71,3 % з них мають переважно позитивні очікування щодо перспектив працевлаштування. Лише 28,7 % визнали, що мають переважно негативні очікування стосовно свого подальшого виходу на ринок праці (Додаток III, табл. А.27). Найчастіше негативні очікування мають молодь віком 20–24 роки, жінки та сільські жителі. Віра у майбутнє визначила те, що у 70,4 % зневірених неспроможність знайти роботу не вплинула на загальну самооцінку (Додаток III, табл. А.27). Такі результати практично ідентичні зі значеннями попереднього раунду дослідження молоді. Що стосується планів подальшого працевлаштування зневіреної молоді, то більшість її представників виявили бажання працювати на приватну компанію (44,9 %), у власному бізнесі (33,0 %) та у державному секторі (12,0 %) (Додаток III, табл. А.28).

5.3 Неактивна молодь

На дату опитування в Україні було виявлено 3,4 млн економічно неактивної молоді, що складає 41,5 % від загальної чисельності населення віком 15–29 років у 2015 р. (табл. 5.21). У порівнянні з 2013 р. спостерігається зниження даного показника на 4,1 в. п. Найбільша частка неактивної молоді фіксується серед підлітків 15–19 років (83,0 %), молодих жінок (51,1 %) і жителів обласних центрів

(42,7 %). Така структура визначена кількома факторами. По-перше, значну частину неактивного населення складають молоді особи, які навчаються (68,6 %) – переважно у молодшій групі (15–19 років), та мешканці великих міст, де розташована значна кількість навчальних закладів. По-друге, неактивність молодих жінок часто пов’язана з їх більш раннім вступом до шлюбу, а також материнством, внаслідок чого вони залишають ринок праці через необхідність роботи вдома та догляду за дітьми. Підтвердженням цього є той факт, що 30,4 % неактивних жінок вказали вагітність, виконання домашніх обов’язків та догляд за дитиною як основну причину власної трудової бездіяльності. Треба відмітити, що з моменту проведення попереднього етапу дослідження у 2013 р. ця структура не зазнала відчутних змін.

Таблиця 5.21. Розподіл неактивної молоді за віком, статтю та типом поселення

Показники			Неактивна молодь		Разом	Питома вага у відповідній групі	Приріст 2015 р. до 2013 р., в. п.
			Неактивні учні	Неактивні та не навчаються			
Вік	15–19	осіб	1656599	64441	1721040		
		%	96,3	3,7	100,0	83,0	–1,8
	20–24	осіб	656259	395095	1051354		
		%	62,4	37,6	100,0	38,4	–4,5
	25–29	осіб	50617	621685	672303		
		%	7,5	92,5	100,0	19,3	–0,6
Стать	Жінки	осіб	1187082	884857	2071939		
		%	57,3	42,7	100,0	51,1	–1,3
	Чоловіки	осіб	1176394	196364	1372758		
		%	85,7	14,3	100,0	32,3	–6,7
	Обласний центр	осіб	882704	343446	1226150		
		%	72,0	28,0	100,0	42,7	–2,3
Тип поселення	Інше місто	осіб	771777	394003	1165780		
		%	66,2	33,8	100,0	42,3	–1,0
	Село	осіб	708995	343772	1052767		
		%	67,3	32,7	100,0	39,3	–9,5
	Разом	осіб	2363476	1081221	3444697		
		%	68,6	31,4	100,0	41,5	–4,1

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Загалом у 2015 р. 30,0 % молодих осіб завершили навчання з отриманням диплому, а 1,4 % припинили навчання до отримання документа про освіту. Частка економічно неактивних учнів серед чоловіків значно вища, ніж серед жінок (85,7 % проти 57,3 % відповідно). Це ще раз підтверджує висновок про те, що для значної частини жіночого населення перехід до стану економічної неактивності пов’язаний не тільки з освітою. У порівнянні з 2013 р. серед неактивної молоді помітно зменшилась частка учнів та студентів (на 6,5 в. п.) та зросла питома вага осіб, які мають диплом про освіту (на 6,7 в. п.), що є ще одним відбиттям демографічних відмінностей двох раундів дослідження.

Неактивність молоді справляє помітний негативний вплив на стан бюджетів домогосподарств. Протягом навчання економічно неактивної молоді основні витрати з їх утримання лягають на батьків. Саме фінансова допомога батьків є основним джерелом доходів для 49,7 % неактивної молоді (рис. 5.10.). І лише 13,5 % неактивних зазначили, що таким джерелом є стипендія, а ще 18,8 % назвали зарплату дружини чи чоловіка.

Рисунок 5.10. Основні джерела доходів неактивної молоді, %

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

6. Характеристики переходу від навчання до ринку праці

6.1 Основні поняття та визначення ²⁰

У попередніх розділах доповіді розглянуто поточний статус молоді по відношенню до економічної активності. Іншим завданням дослідження є визначення усіх етапів економічної активності і неактивності, через які молода людина пройшла, крокуючи до бажаної й стабільної роботи. Кожна із таких активностей і неактивностей трактується як стадія переходу та є критерієм класифікації молодих людей з точки зору наближення до мети – отримання стабільної чи задовільної роботи. Саме отримання такої роботи буде вважатися ознакою завершення переходу на ринок праці. Вивчення послідовності та тривалості переходів на шляху від завершення навчання (або першої роботи) до завершення переходу на ринок праці дає можливість встановити вирішальні життєві траєкторії молоді людини, визначити основні проблеми її виходу на ринок праці та оцінити провідні чинники впливу.

Традиційним визначенням завершення переходу на ринок праці є отримання першого робочого місця. У нашому обстеженні переходу молоді на ринок праці ми дотримуємося більш жорсткого визначення щодо того, що можна вважати гідним завершенням виходу на ринок праці. Методологія SWTS (school-to-work transition survey) – це якісно новий підхід, згідно з яким вважають, що людина доти не завершила «перехід», доки не отримає роботу, яка відповідає такому критерію як «стабільна зайнятість» (визначається терміном дії трудового договору). Однак, як показано в попередніх розділах, в Україні серед зайнятих є молоді люди, які не мають стабільної зайнятості, але вважають, що їхня мета виходу на ринок праці досягнута і на даний момент іншої зайнятості не бажають. Зважаючи на це, а також прагнучи не звужувати висновки дослідження до критеріїв, які задаються, так би мовити, «зі сторони», МОП доповнює визначення виходу на ринок праці критерієм

²⁰ Підрозділ наданий МОП.

«задоволення роботою», який враховує думку молодої людини щодо цього питання.

Таким чином, перехід на ринок праці визначається як переміщення молодої людини (віком 15–29 років) від завершення навчання (або першої економічної активності) до першої стабільної чи задовільної (тобто такої, що влаштовує молоду людину) роботи. Виходячи з досвіду попередніх раундів дослідження SWTS 2012–2013 рр., МОП внесла певні зміни до методології розрахунку етапів переходу. Причини внесення цих змін та основні висновки, сформульовані у процесі аналізу даних, узагальнено у *Global Employment Trends for Youth* (ILO, 2015, Chapter 4).

Перехід вважається завершеним тільки тоді, коли молода людина має стабільну роботу, підтверджену письмовим трудовим договором строком дії не менше 12 місяців чи аналогічною усною домовленістю, або ж має задовільну тимчасову роботу, на якій респондент висловив готовність залишитися. Оскільки у 2015 році всіх економічно активних молодих людей, котрі навчаються, віднесено до категорії «у процесі переходу», на відміну від розрахунків 2013 року, коли вони були розподілені між такими стадіями переходу як «перехід не починався» та «у процесі переходу» ми, на жаль, не можемо безпосередньо порівнювати результати цих двох опитувань²¹. Іншою підставою для «непорівнюваності» показників двох раундів є істотно вища частка студентів у загальній чисельності молоді у 2013 р. та «постаріння» вікової структури молоді в поточному обстеженні. Цілком очевидно, що зі збільшенням частки молодих людей віком 25–29 років зростатиме частка молоді, котра вже завершила перехід на ринок праці. Певним чином, щоб домогтися хоча б часткової зіставності показників обох обстежень, у цьому розділі наведено окремі дані опитування 2013 року, перераховані на основі уточненої методології ідентифікації етапів переходу.

Остаточне визначення етапів переходу є наступним:

- I. Особа, яка завершила перехід** – молода людина, котра на даний момент не навчається та є зайнятою на:
 - a. стабільній роботі
 - i. на підставі письмового договору строком дії не менше 12 місяців, або
 - ii. на підставі усної домовленості та вірогідно продовжуватиме працювати тут протягом наступних 12 місяців;
 - b. задовільній тимчасовій роботі
 - i. на підставі письмового договору строком дії менше 12 місяців та не хоче міняти роботу, або
 - ii. на підставі усної домовленості; не хоче міняти роботу, проте не впевнена, що збереже її протягом наступних 12 місяців;
 - c. задовільна самозайнятість (працює в статусі самозайнятої особи та не хоче його змінювати).
- II. Особа, яка знаходиться у процесі переходу** – молода людина, котра:
 - a. навчається та є економічно активною (зайнятою чи безробітною);
 - b. безробітна у широкому розумінні;

²¹ У зв'язку зі значним поширенням практики поєднання молодими особами навчання з роботою, коли їхній статус насамперед оцінювався на основі контракту та рівня задоволеності роботою, у попередньому звіті частка молоді, котра завершила перехід, є вищою, ніж тепер, коли всі економічно активні студенти віднесені до категорії «у процесі переходу» згідно з «новими» методологічними рамками.

- с. зайнята на тимчасовій роботі, яка її не задовольняє
 - і. на підставі письмового договору строком дії менше 12 місяців та хоче змінити роботу, або
 - іі. на підставі усної домовленості; не впевнена, що збереже роботу протягом наступних 12 місяців і хоче змінити роботу;
- д. самозайнята, не задоволена своєю зайнятістю (працює в статусі самозайнятої особи та хоче змінити роботу);
- е. економічно неактивна, не навчається, але має намір шукати роботу пізніше.

III. Особа, яка ще не розпочала перехід – молода людина, котра:

- а. ще навчається й економічно неактивна; або
- б. економічно неактивна, не навчається та не має на меті шукати роботу.

Заслужують на увагу два аспекти цієї класифікації. По-перше, загальна тривалість переходу на ринок праці визначається за стандартною методологією концепції робочої сили²². Категорія «особи, які завершили перехід» охоплює виключно ту молодь, яку класифіковано як зайняту. Зайнятість, що не відповідає критеріям стабільності та задоволеності, входить до складу категорії «у процесі переходу», куди віднесено також безробітних у суворому розумінні і ту частину економічно неактивної молоді, яка не має роботи, не шукає її активно, але готова приступити до роботи, і яка разом з категорією «безробітних у суворому розумінні» утворює категорію «безробітні у широкому розумінні». Крім згаданих різновидів безробіття до категорії «у процесі переходу» віднесено тих економічно неактивних, які ніде не навчаються, не шукають роботу, але мають на меті робити це пізніше. Останню категорію «особи, які ще не розпочали перехід» утворюють ті неактивні молоді, які не віднесені до інших категорій.

По-друге, класифікація стадій переходу є науковою і не може бути застосована як норматив для оцінювання якості зайнятості. Наприклад, молодь, яка завершила перехід, оскільки була задоволена самозайнятістю чи тимчасовою зайнятістю, не може бути оцінена як молодь, що досягла максимально якісної зайнятості. Насправді, багато молодих самозайнятих (зокрема, фізичних осіб – підприємців та членів сімей, що працюють безоплатно) працюють у неформальному секторі економіки та складають вагомую частку осіб, чия зайнятість є нестабільною та не достатньо захищеною. Те ж саме стосується найманих осіб, що працюють на основі усної домовленості. І все ж вони висловили задоволення своєю роботою, та, ймовірно, закінчили свій перехід у тому сенсі, що передбачають і хочуть залишатися зайнятими саме так ще певну частину свого трудового життя.

Нарешті, важливо зазначити, що класифікація етапів переходу спрямована на запровадження в дослідженнях ринку праці концепції потоку. Вона дозволяє розширити сучасні, переважно, статичні уявлення щодо формування безробіття, зайнятого населення тощо. За її допомогою ми маємо можливість вивчити джерела і канали перетікання людей із одного стану до іншого та причини цих зрушень як цілісного процесу. Концепція потоку фіксує, що людина перебуває у процесі переходу до того часу, поки вона не досягла стабільного становища на ринку праці; ті, хто завершив перехід, отримали роботу, яку, ймовірно, будуть намагатися втримати, незалежно від того, хороша вона чи погана. Для формування

²² Міжнародні керівні принципи для вимірювання статистичних даних про чисельність економічно активного населення, викладені на 13 Міжнародній конференції статистиків праці (МКСП) в 1982 році, забезпечують основу вивчення категорій зайнятих і безробітних, визнаних такими відповідно до економічних засад, викладених у системі національних рахунків.

нормативних уявлень державної політики краще орієнтуватися на показники якості роботи, наведені в попередній розділах.

6.2. Етапи переходу на ринок праці

У 2015 р. частка тих, хто завершив свій перехід на ринок праці, склала 41,3 %, у процесі переходу перебували 31,3% та 27,4 – ще не розпочали свій перехід (табл. 6.1).

Таблиця 6.1. Розподіл молоді за етапами переходу на ринок праці

Показники	Перехід завершено		У процесі переходу		Перехід не розпочато		Разом
	2015 (%)	2013–2015 в. п.	2015 (%)	2013–2015 в. п.	2015 (%)	2013–2015 в. п.	
Разом	41,3	3,9	31,3	2,7	27,4	-6,6	100,0
Стать							
Жінки	35,1	1,8	35,5	3,6	29,4	-5,4	100,0
Чоловіки	47,3	5,9	27,2	1,8	25,5	-7,7	100,0
Вікові групи							
15–19	4,0	0,7	21,8	2,8	74,2	-3,5	100,0
20–24	38,2	3,4	38,5	3,3	23,3	-6,7	100,0
25–29	66,0	1,5	31,2	1,9	2,8	-3,4	100,0
Місце проживання							
Міські поселення	41,4	2,0	30,4	3,7	28,3	-5,6	100,0
Сільська місцевість	41,3	8,4	33,1	0,2	25,6	-8,6	100,0
Рівень освіти (тільки ті, хто закінчили освіту)							
Початкова та базова середня	35,8	п.а.	51,1	п.а.	13,1	п.а.	100,0
Повна середня	46,2	3,5	49,1	-1,6	4,7	-2,0	100,0
Професійно-технічна	62,6	-0,1	36,1	1,3	1,3	-1,5	100,0
Вища освіта (включаючи аспірантуру, післядипломну освіту)	69,7	-1,6	29,0	2,8	1,3	-1,2	100,0

Примітка: Вища освіта охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, аспірантуру та післядипломну освіту. Професійно-технічна освіта включає професійно-технічні навчальні заклади на базі 9-та класів та професійно-технічні навчальні заклади на базі 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

Результати обстеження 2015 року свідчать, що молоді чоловіки мають більше шансів завершити перехід (47,3 % порівняно з 35,1 % для жінок). Жінки майже порівну розподілені на тих, хто завершив перехід, і тих, хто перебуває у процесі переходу (35,5 %). У віковій групі 15–19 років відмінності між частками стадій переходу в розрізі статі є незначними та суттєво посилюються у старших вікових групах. У 25–29 років 75,1 % чоловіків уже завершили перехід, тоді як жінок – лише 56,6 %. Таким чином, підтверджуються результати досліджень у інших країнах, які показують, що вищу вірогідність опинитися за межами ринку праці мають молоді жінки протягом репродуктивного віку²³.

Як і слід було очікувати, вік молодої людини впливає на стадію її переходу на ринок праці. Із віком зростає ймовірність того, що особа вже розпочала перехід чи його завершила. Серед наймолодшої групи (15–19 років) переважна більшість ще не розпочинала перехід (74,2 %), оскільки здобуває обов'язкову середню освіту. Згідно з даними розділу 4.3, тільки 27,7 % студентів поєднували навчання з роботою (більшість із них вірогідно є студентами старших курсів), а отже, належать до категорії «у процесі переходу», інші ж студенти є неактивними. Після того, як молодій людині виповнюється 25 років, вона здебільшого вже є активною

²³ Див. Elder and Kring (2016) для всестороннього гендерного аналізу даних SWTS у 32 країнах, включаючи Україну.

на ринку праці, тобто належить до категорій «перехід завершено» (66,0 %) або «у процесі переходу» (31,2 %).

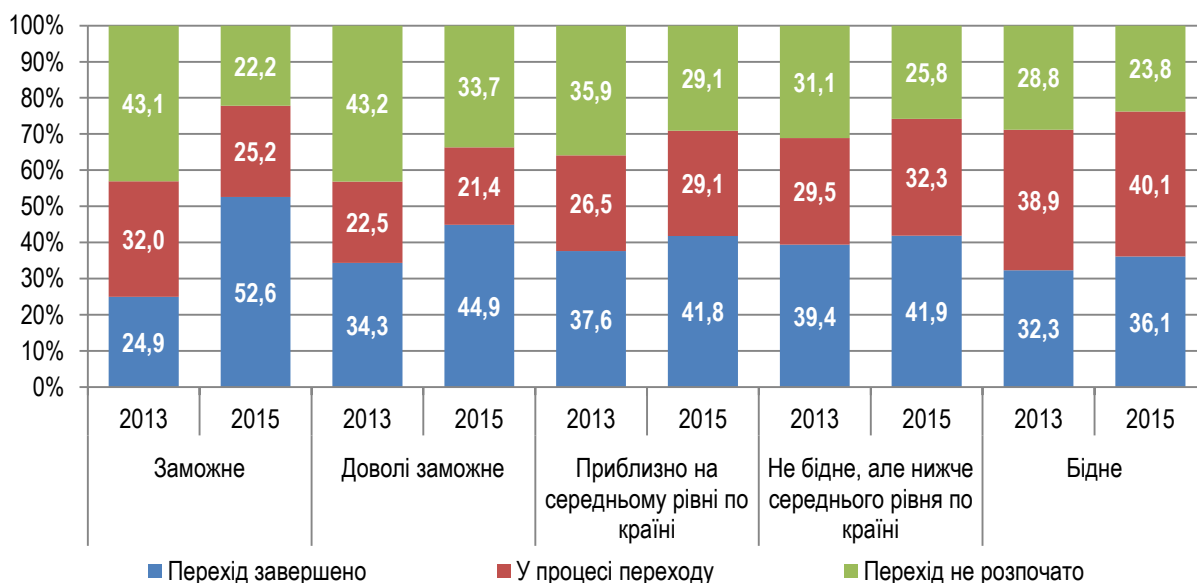
Місце проживання чинить мінімальний вплив на успішність переходу молоді на ринок праці. Частка молодих людей, які завершили перехід, є майже однаковою в міських поселеннях і сільській місцевості (41,4 і 41,3 % відповідно). Серед сільської молоді реєструється дещо вища ймовірність затриматися «у процесі переходу» порівняно з міськими однолітками (33,1 та 30,4 % відповідно). Натомість у міських поселеннях дещо більшою є частка молоді, яка перехід не розпочала (28,3 і 25,6 % відповідно).

Існує позитивна кореляція між рівнем освіти молодшої людини та її перебуванням на тій чи іншій стадії переходу, хоча це частково пов'язано з віком, в якому особа завершує навчання. У 2015 р. 69,7 % молоді із вищою освітою перехід на ринок праці завершили, 29,0 % – перебували «у процесі переходу» та 1,3 % – на стадії «перехід не розпочато». Таке співвідношення для осіб із початковою та базовою середньою освітою дорівнювало 35,8; 51,1; 13,1 % відповідно.

Той факт, що майже третина молоді (29,0 %) з вищою освітою залишається у процесі переходу – хоче поміняти роботу або ж є безробітною – усе ж таки свідчить про наявність проблем щодо ефективності узгодження ринків освітніх послуг та праці. При цьому частка молодих людей, котрі перебувають у процесі переходу, серед випускників професійно-технічних навчальних закладів є значно вищою, ніж серед осіб із вищою освітою (36,1 порівняно з 29,0 %), що може вказувати або на вищий ступінь незадоволеності «синіх комірців» наявними робочими місцями, або ж на довший період безробіття під час пошуку технічних посад.

Рівень доходів домогосподарств теж впливає на траєкторію переходу на ринок праці. Для молоді, котра оцінила фінансовий стан свого домогосподарства як заможне, характерна значно вища частка завершених переходів, ніж для молодих людей із бідних домогосподарств (52,6 і 36,1 % відповідно). Порівняно з 2013 р. серед молоді із заможних домогосподарств частка тих, хто перехід ще не розпочав, зменшилася майже наполовину (рис. 6.1). Найбільший відсоток молодих людей, які перебувають у процесі переходу, зареєстровано серед бідних домогосподарств (40,1 %), основними причинами чого можна назвати їхній нижчий освітній рівень, а також відсутність соціальних зв'язків для належного працевлаштування.

Рисунок 6.1. Розподіл молоді за етапами переходу на ринок праці та рівнем доходів домогосподарств

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

6.2.1 Молодь, яка завершила перехід на ринок праці

Молодь, яка завершила перехід на ринок праці, є найчисельнішою категорією серед загальної кількості молодих людей (41,3 %). Пересічного представника цієї категорії молоді характеризують старший середній вік і вища освітня кваліфікація.

У 2015 р. 87,4 % молодих людей, які завершили перехід, були класифіковані як такі, що мають стабільну роботу; 9,6 % – самозайняті та задоволені роботою; 3,0 % – тимчасово зайняті та задоволені роботою (табл. 6.2).

Таблиця 6.2. Розподіл молоді, яка завершила перехід на ринок праці, за підкатегоріями

Підкатегорії	Стать				Місце проживання				Всього	
	Чоловіки		Жінки		Міські поселення		Сільська місцевість			
	2015 (%)	2013– 2015 в. п.	2015 (%)	2013– 2015 в. п.	2015 (%)	2013– 2015 в. п.	2015 (%)	2013– 2015 в. п.	2015 (%)	2013– 2015 в. п.
Молодь, яка має стабільну роботу	86,8	4,3	88,2	–1,7	87,7	1,1	86,7	3,5	87,4	1,7
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	2,7	–0,6	3,4	1,8	3,2	1,1	2,6	–1,3	3,0	0,4
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	10,5	–3,7	8,5	–0,2	9,1	–2,2	10,7	–2,2	9,6	–2,1
Разом	100,0	–	100,0	–	100,0	–	100,0	–	100,0	–

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

За вказаними тут підкатегоріями наявні деякі відмінності за статевую ознакою та місцем проживання, однак вони є незначними. Молоді чоловіки, а також молодь у сільській місцевості дещо частіше, ніж інші молоді люди, завершують транзит у статусі самозайнятих.

Згідно з наведеними на початку розділу визначеннями, тимчасово зайняті та самозайняті працівники вважаються такими, що завершили перехід на ринок праці, якщо вони висловили задоволення поточною роботою та не хочуть її міняти. У табл. 6.3 привертає увагу той факт, що самозайняті молоді люди частіше, ніж тимчасово зайняті, висловлюють задоволення роботою та не бажають її міняти. Так, понад дві третини (69,8 %) самозайнятих молодих працівників завершили свій перехід, порівняно з 36,5 % тимчасово зайнятих. Стосовно останніх виразно проявляються гендерні відмінності – тимчасово зайняті чоловіки більшою мірою висловлюють незадоволення цим статусом зайнятості (73,5 % тимчасово зайнятих чоловіків були класифіковані як «у процесі переходу», порівняно з 45,2 % тимчасово зайнятих жінок). У розрізі вікових груп найменш задоволена тимчасовою зайнятістю молодь віком 20–24 роки, водночас самозайняті молоді люди цього ж віку з найбільшою вірогідністю висловлять задоволення нею. Найчастіше незадоволеними самозайнятістю є молоді чоловіки (34,1 % порівняно з 21,9 % жінок) та підлітки (38,2%). Насамкінець, існує мало відмінностей між сприйняттям цих статусів зайнятості міською молоддю та їхніх однолітків у сільській місцевості.

Таблиця 6.3. Тимчасово зайнята та самозайнята молодь за етапами переходу на ринок праці

Показники	Тимчасово зайняті		Самозайняті	
	Перехід завершено (%)	У процесі переходу (%)	Перехід завершено (%)	У процесі переходу (%)
Разом	35,1	64,9	69,8	30,2
Стать				
Жінки	54,8	45,2	78,1	21,9
Чоловіки	26,5	73,5	65,9	34,1
Вікові групи				
15–19	59,4	40,6	61,8	38,2
20–24	25,0	75,0	75,8	24,2
25–29	40,1	59,9	67,8	32,2
Місце проживання				
Міські поселення	36,0	64,0	70,7	29,3
Сільська місцевість	32,9	67,1	68,3	31,7

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015.

6.2.2. Молодь у процесі переходу на ринок праці

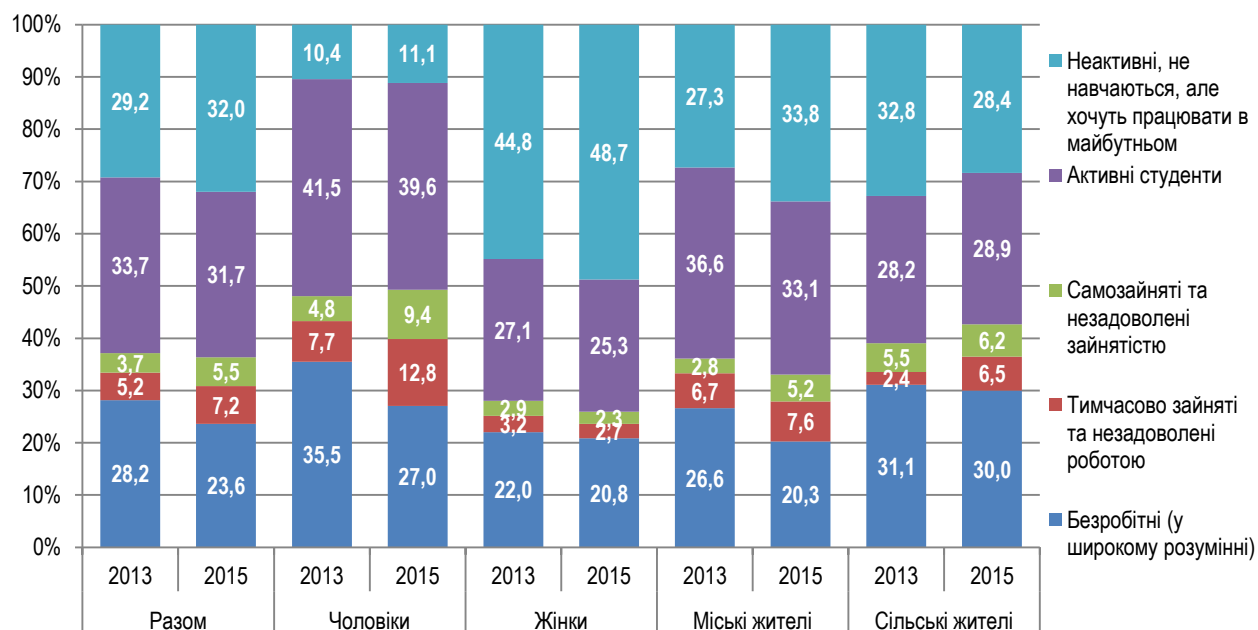
У 2015 р. у процесі переходу все ще перебувало 31,3 % загальної кількості молодих людей (табл. 6.1). Більша частка осіб, віднесених до цієї категорії, зареєстрована серед молодих жінок (35,5 %) і жителів сіл (33,1 %), при цьому найбільшим цей відсоток є серед жінок віком 20–24 роки (41,9 %). Найменша ймовірність опинитися в такому становищі характерна для молодих чоловіків із вищою освітою. Загалом вища освіта допомагає молоді після завершення навчання досягнути стабільної зайнятості. Так, у процесі переходу перебувало 29,0 % молодих людей із вищою освітою, тоді як для молоді з повною середньою освітою цей показник становив 49,1 %.

Більшість молоді у процесі переходу — це економічно неактивні особи, які не навчаються, але висловили намір шукати роботу в майбутньому (32,0 %). Не набагато меншою є частка молодих людей, котрі навчаються й одночасно працюють чи шукають роботу – 31,7 %. Окрім того, 23,6 % молоді з цієї категорії були безробітними (у широкому розумінні) і лише незначна частина перебувала в незадовільній зайнятості: 7,2 % – тимчасово зайняті та 5,5 % – самозайняті, які не задоволені своєю роботою (рис. 6.2).

Як свідчать результати дослідження SWTS, молоді жінки за чисельністю значно переважають серед неактивної молоді, яка не навчається, але висловила намір шукати роботу в майбутньому (84,5 %), що пов'язано з процесами формування сім'ї та дітонародженням. Під час обох опитувань основними причинами незайнятості респонденти назвали вагітність і догляд за дитиною, а також сімейні обов'язки та роботу вдома. Загалом із загальної кількості неактивних молодих жінок, котрі не навчаються, 89,6 % заявили про намір працювати в майбутньому (Додаток III, таблиця А.31).

Порівняно з 2013 р. питома вага безробітних молодих людей (згідно з послабленими критеріями) серед молоді, яка перебуває у процесі переходу, зменшилась на 5 в. п. Як було з'ясовано в попередньому розділі, найбільший відсоток безробітних реєструється серед молоді віком 15–19 роки, молодих чоловіків, а також жителів сіл.

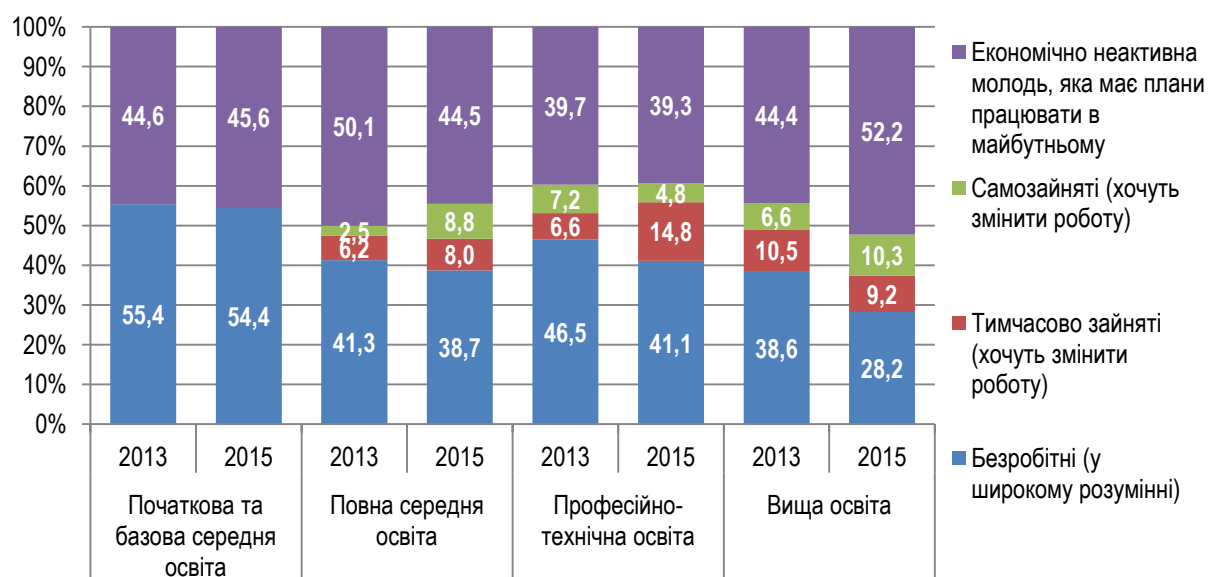
Рисунок 6.2. Розподіл молоді у процесі переходу на ринок праці за підкатегоріями

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

Наявність вищої освіти не є гарантією від безробіття, проте істотно збільшує шанси бути зайнятим. Молоді люди, які залишаються у процесі переходу та мають вищу освіту, найчастіше належать до підкатегорії економічно неактивних осіб, котрі не навчаються, але висловили намір шукати роботу в майбутньому (52,2 %). Натомість більше половини (54,4 %) молодих людей у процесі переходу з початковою і базовою середньою освітою були безробітними (рис. 6.3).

Рисунок 6.3. Розподіл молоді, яка перебуває у процесі переходу на ринок праці, за підкатегоріями та рівнем здобутої освіти

Примітка: вища освіта охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, аспірантуру та післядипломну освіту. Професійно-технічна освіта включає професійно-технічні навчальні заклади на базі 9-та класів та професійно-технічні навчальні заклади на базі 11 класів.

Частка самозайнятих (які хочуть змінити роботу) та тимчасово зайнятих (які хочуть змінити роботу) із початковою та базовою середньою освітою не розраховувалась, через несуттєве представництво відповідного контингенту у вибірці.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

Серед молоді частка осіб, які залишаються у процесі переходу з причини невдоволення поточною зайнятістю, є незначною (лише 2,1 % від загальної чисельності молоді припадає на тимчасово зайнятих і 1,7 % – на самостійно зайнятих, при цьому найвища частка зафіксована серед молодих чоловіків старшої вікової групи в сільській місцевості). Безперечно цікаво дослідити, в яких секторах економіки працює молодь, переважно незадоволена своєю роботою. Такими секторами для молоді є оптова та роздрібна торгівля (29,5 % для тимчасових працівників і 24,3 % для самозайнятих), сільське господарство (13,6 % для тимчасових працівників і 23,0 % для самозайнятих), будівництво (12,7 і 17,9 %, відповідно) й промисловості (15,7 і 13,3 %, відповідно) (таблиця 6.4). Низька заробітна плата і високі неформальні показники зайнятості в цих секторах, ймовірно, основними факторами, що сприяють рівнем незадоволеності.

Таблиця 6.4. Розподіл тимчасово і самозайнятої молоді, яка незадоволена своєю роботою, за видами економічної діяльності, %

Вид економічної діяльності	Тимчасово зайняті	Самостійно зайняті
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	13,6	23,0
Промисловість	15,7	13,3
Будівництво	12,7	17,9
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	29,5	24,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5,4	2,0
Готелі та ресторани	4,1	0,9
Інформація та телекомунікації	0,0	2,3
Фінансова та страхова діяльність	0,0	2,6
Операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,9	0,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1,2	0,0
Освіта	2,0	0,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,0	0,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1,8	0,0
Надання інших видів послуг	4,1	7,2
Діяльність домашніх господарств	0,0	6,5
Відсутня відповідь	8,0	0,0
Разом	100,0	100,0

Примітка: «Промисловість» включає добувну промисловість і розроблення кар'єрів, переробну промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізацію, поводження з відходами.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

6.2.3. Молодь, яка ще не розпочала перехід на ринок праці

Серед молоді, котра ще не розпочала перехід, 95,7 % становлять особи, які не працюють і навчаються, інші 4,3 % – не навчаються та не мають наміру працювати (табл. 6.5).

Молоді жінки значно переважають у підкатегорії економічно неактивних осіб, які не навчаються та не мають наміру працювати в майбутньому (частка жінок становить 83,6 % цієї підкатегорії молоді та збільшилася порівняно з 2013 р. на 12,7 в. п.). Імовірність неактивності, що не пов'язана з навчанням, найвища для старших вікових груп молоді, порівняно з молодшим віком, коли більшість молодих людей все ще відвідують школу. Серед молоді віком 25–29 років, котра не

розпочала перехід, 41,3 % все ще навчалася та 58,7 % не навчалася та не мало наміру працювати в майбутньому.

Таблиця 6.5. Розподіл молоді, яка ще не розпочала перехід на ринок праці, за підкатегоріями

Показники	Неактивна молодь, яка навчається		Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому		Неактивна молодь, яка навчається		Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	
	2015 (%)	2013–2015 в. п.	2015 (%)	2013–2015 в. п.	2015 (%)	2013–2015 в. п.	2015 (%)	2013–2015 в. п.
Разом	100,0		100,0		95,7	0,8	4,3	–0,8
Стать								
Жінки	51,0	2,0	83,6	12,7	93,2	0,4	6,8	–0,4
Чоловіки	49,0	–2,0	16,4	–12,7	98,5	1,5	1,5	–1,5
Вікові групи	100,0		100,0					
15–19	70,5	5,9	3,9	–4,9	99,8	0,5	0,2	–0,5
20–24	27,6	–3,8	37,1	6,4	94,4	–0,7	5,6	0,7
25–29	1,9	–2,1	59,0	–1,5	41,3	–13,8	58,7	13,8
Місце проживання	100,0		100,0					
Міські поселення	70,2	0,2	63,7	–4,1	96,1	1,0	3,9	–1,0
Сільська місцевість	29,8	–0,2	36,3	4,1	94,9	0,3	5,1	–0,3

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 і 2015 років.

6.3. Траєкторії та тривалість переходів на ринок праці

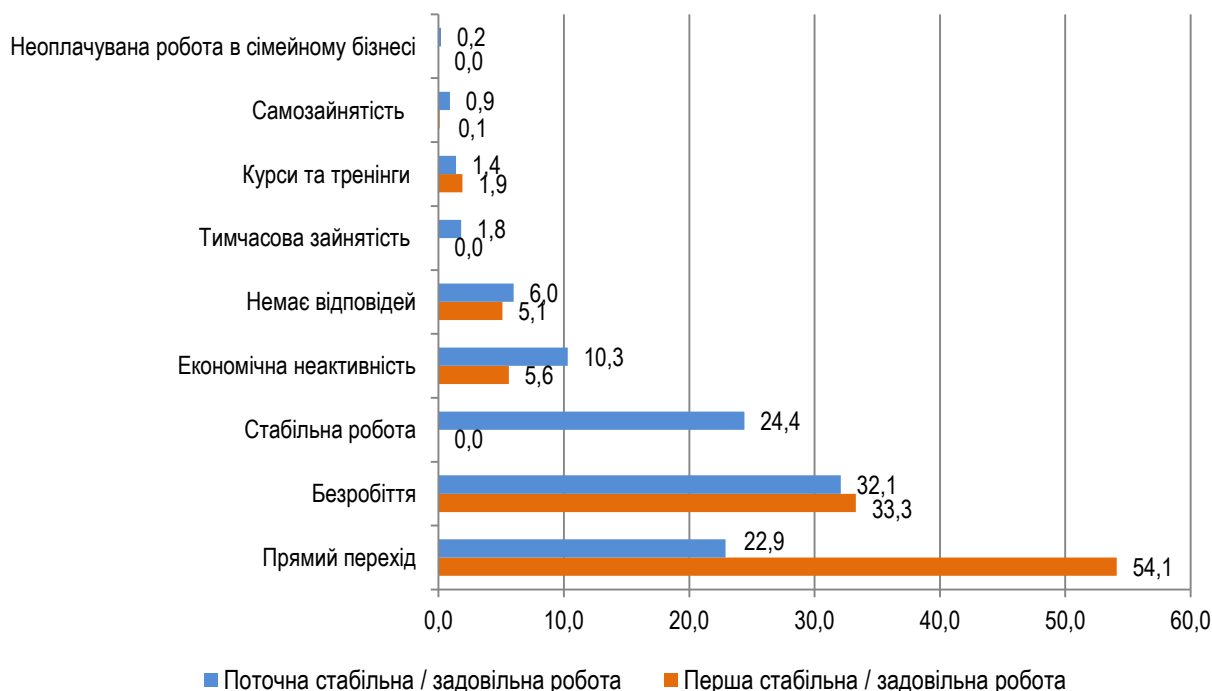
Унікальною особливістю методології дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці є те, що вона дозволяє виявити не тільки поточний стан молодої людини, а й специфіку та тривалість станів активності, які вона минає перед тим, як досягти стабільної чи задовільної зайнятості. Подібну інформацію неможливо отримати з інших джерел і, навіть враховуючи суб'єктивні помилки та прогалини в особистих спогадах обстежених молодих людей, вона є надзвичайно корисним джерелом нових знань про шлях молоді до ринку праці.

Дані щодо траєкторії та тривалості переходу, отримані в 2015 році, неможна порівнювати з даними 2013 р. з двох причин. По-перше, на відміну від першого раунду, коли на питання цього модулю відповідали тільки молоді особи, які завершили або припинили навчання, у 2015 році історію власної активності згадували усі молоді люди, незалежно від їхнього поточного статусу. По-друге, у першому раунді було встановлено правило, що респонденти мали згадувати тільки ті стани активності, які тривали три місяці і більше. У другому раунді цю вимогу було скасовано. Молода людина мала згадати усі свої стани, що дозволило побудувати траєкторію її руху на ринок праці без розривів та перерв. Враховуючи це автори рекомендують розглядати інформацію 2015 р. як таку, що уточнює головні структурні особливості результатів 2013 р. та розкриває нові аспекти досліджуваного процесу. Робити ж висновки щодо тенденції трансформації досліджуваного процесу між 2013–2015 роками є не доцільним.

Дослідження історії активності молодої людини у 2015 р. (рис. 6.4) показує, що більшість молоді, яка завершила перехід до дати дослідження, досягла своєї першої стабільної та/або задовільної роботи з першої ж спроби виходу на ринок праці (54,1 %), а одна третина (33,3 %) перед стабільною/задовільною роботою перебувала у стані безробіття. За своїм значенням перехід до першої

стабільної/задовільної роботи з інших станів поступається прямому переходу та переходу зі стану безробіття із значним відривом. Частка тих, хто завершив перехід, перебуваючи у стані неактивності, дорівнювала 5,6 %, проходили стажування на робочому місці або учнівство – 1,9 %, а частки таких станів як самозайнятість та неоплачувана робота у сімейному бізнесі не перевищували 0,2 %).

Рисунок 6.4. Вид активності молоді людини після якої було знайдено першу стабільну та/або задовільну роботу та поточну (для осіб, які завершили перехід)

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р..

Траєкторії руху молодих людей від виходу на ринок праці до поточного «завершення переходу» у більшості забезпечені або прямим переходом (22,9 %), або проходом через стан безробіття (32,1 %). Водночас, на відміну від першого віднайдення стабільної/задовільної роботи, приблизно кожна третя особа з тих, хто перебувають у стані завершення переходу на дату опитування, був досвід тієї чи іншої зайнятості: 24,4 % завершили перехід після стабільної роботи, 0,2 % – після неоплачуваного сімейного бізнесу, 0,9 % – після самозайнятості.

Табл. 6.6 надає інформацію про тривалість переходів від навчання до ринку праці. Тривалість розраховано від часу закінчення навчального закладу до (i) першої роботи, (ii) першої стабільної/задовільної роботи та (iii) поточної стабільної/задовільної роботи. Очевидно, що вказані категорії можуть перекриватися або не перекриватися: молода людина могла мати тільки один досвід роботи, яка відповідає критеріям стабільності та/або задоволеності, тоді перша робота прирівнюється до першої стабільної/задовільної роботи й одночасно – до поточної стабільної/задовільної роботи. Якщо ж молода людина мала декілька робіт і переходила між ними до того як остаточно зупинитися на поточній стабільній/задовільній роботі, тоді перша робота, перша стабільна/задовільна робота і поточна стабільна/задовільна робота є різними.

Таблиця 6.6. Середня тривалість переходів молоді на ринок праці з моменту завершення навчання та середня кількість станів переходу

Стадії переходу	Усього	Стать		Вікові групи			Місце проживання	
		Жінки	Чоловіки	15–19	20–24	25–29	Міські поселення	Сільська місцевість
Середня тривалість (місяців)								
З кінця навчання до першої роботи, у тому числі прямий перехід	4,9	6,3	3,8	3,2	4,0	5,4	4,7	5,4
З кінця навчання до першого завершення переходу на ринок праці, у тому числі прямий перехід	4,9	6,6	3,6	2,7	4,2	5,3	4,8	4,9
З кінця навчання до першого завершення переходу на ринок праці, за винятком прямого переходу	7,1	9,2	5,5	3,9	5,9	7,8	7,0	7,5
З кінця навчання до поточного завершення переходу на ринок праці, у тому числі прямий перехід	20,2	21,9	19,0	6,7	11,4	25,0	19,8	21,1
З кінця навчання до поточного завершення переходу на ринок праці, за винятком прямого переходу	23,0	24,8	21,7	7,6	13,1	28,2	22,3	24,5
Середня кількість стані (етапів на шляху переходу)								
З кінця навчання до першої роботи	1,5	1,5	1,5	1,3	1,5	1,5	1,5	1,4
З кінця навчання до першого завершення переходу на ринок праці	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6	1,4
З кінця навчання до поточної роботи	2,2	2,2	2,2	1,8	2,0	2,4	2,3	2,1

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р..

Враховуючи високий рівень нестабільності української економіки у 2015 р., ми не очікували побачити багато переходів між різними роботами в Україні, і дійсно, середні значення тривалості переходів у межах підкатегорій траєкторій переходу відрізнялися не на багато (згадайте рис. 6.4, коли 58,2 % молодих людей отримали свою першу стабільно/задовільну роботу з першої ж спроби).

Результати обстеження показують, що шлях молоді людини з моменту закінчення навчального закладу до набуття першої стабільної/задовільної роботи у середньому тривав 4,9 місяці. За винятком молоді, яка здійснила прямий перехід до першого завершення транзиту (ця робота була одночасно і першим досвідом економічної активності), середня тривалість переходу збільшилася до 7,1 місяців. У обох випадках тривалість була більшою для молодих жінок, ніж для чоловіків. З урахуванням прямих переходів середня тривалість переходу на ринок праці чоловіків дорівнювала 3,6 місяці, а жінок – 6,6 місяців.

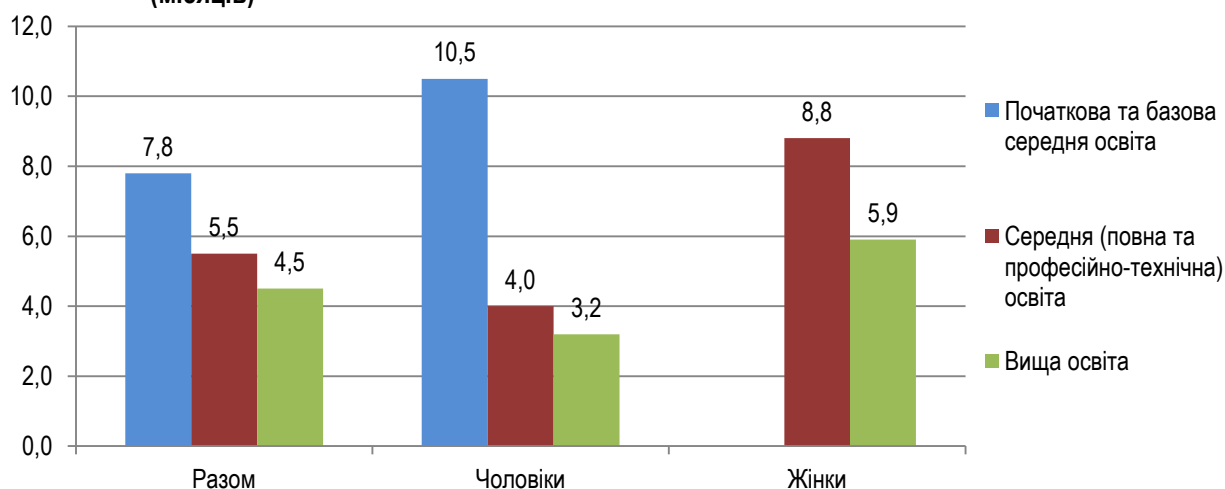
Частина молодих людей продовжує свій рух на ринку праці навіть після набуття першої стабільної/задовільної роботи – можливо, вони були скорочені чи звільнені, народили дитину або ж змінили роботу з інших причин. Незалежно від конкретних мотивів це призводить до того, що середня тривалість переходу до поточної стабільної/задовільної роботи є довшою, ніж до першої транзитної такої ж роботи. В Україні молодій особі в середньому знадобилося 20,2 місяців, щоб завершити перехід від навчання до поточної стабільної/задовільної роботи (19,0 місяців для чоловіків і 21,9 для жінок). Якщо не враховувати прямі переходи, вищезгаданий показник збільшується до 23 місяців, тобто майже двох років. Загалом отримані результати свідчать, що занадто тривалі періоди переходу не властиві молодіжному сегменту ринку праці Україні. Проте варто зауважити, що швидкість завершення переходу на ринку праці не еквівалентна його продуктивності, доки обрана молодою людиною робота не відповідатиме її здібностям та не зможе забезпечити матеріальну самостійність.

Цілком очевидно, що вік респондента помітно впливає на тривалість переходу. Середня тривалість шляху до першої роботи для молоді віком 25–29 років склала 5,4 місяці порівняно з 3,2 місяцями для підлітків (15–19 років). Хоча така різниця є невеликою, вона все ж свідчить про деяке покращення в Україні можливостей початкового працевлаштування молоді, порівняно з першою половиною 2000-х років (коли особи, яким нині виповнилось 25–29 років, робили лише перші кроки на ринку праці). Більшість молодих людей 25–29 років переходить до ринку праці довше, ніж 15–19-річні. Разом з тим, вони мають вищу ймовірність завершення свого переходу, а також мають декілька станів активності (у середньому 2,4 стани від завершення навчання до поточної стабільної/задовільної роботи порівняно з середньою кількістю таких самих станів для підлітків– 1,8).

Типова траєкторія переходу до поточної стабільної/задовільної зайнятості містила 2,2 проміжних стани. Більше третини (39,0%) молодих людей на цьому шляху мала один перехідний стан (здебільшого це активний пошук роботи чи неоплачувана робота в сімейному бізнесі). Серед 23 % респондентів зареєстровано два, а серед 12,0 % – три і більше перехідних станів (переважно в різних комбінаціях: неоплачувана робота в сімейному бізнесі, безробіття та виконання домашніх обов’язків).

Рис. 6.5 ілюструє переваги, які освіта надає українській молоді під час переходу від навчання до ринку праці. Так, тривалість переходу до першої стабільної/задовільної роботи молодих осіб із початковою та базовою середньою освітою є майже у два рази довшою порівняно з тими, хто здобув вищу освіту (7,8 та 4,5 місяці відповідно). Молода людина з вторинною освітою (загальна середня та професійно-технічна) для завершення переходу в середньому витрачає 5,5 місяців (4,0 місяців чоловіки та 8,8 – жінки). З позиції критерію тривалості переходу, вища освіта надає найбільші переваги для молодих чоловіків, оскільки їхній шлях до першої стабільної/задовільної роботи триває лише 3,2 місяці.

Рисунок 6.5. Середня тривалість переходу на ринок праці з моменту завершення навчання до першої стабільної та/або задовільної роботи в залежності від освітнього рівня та статі (місяців)

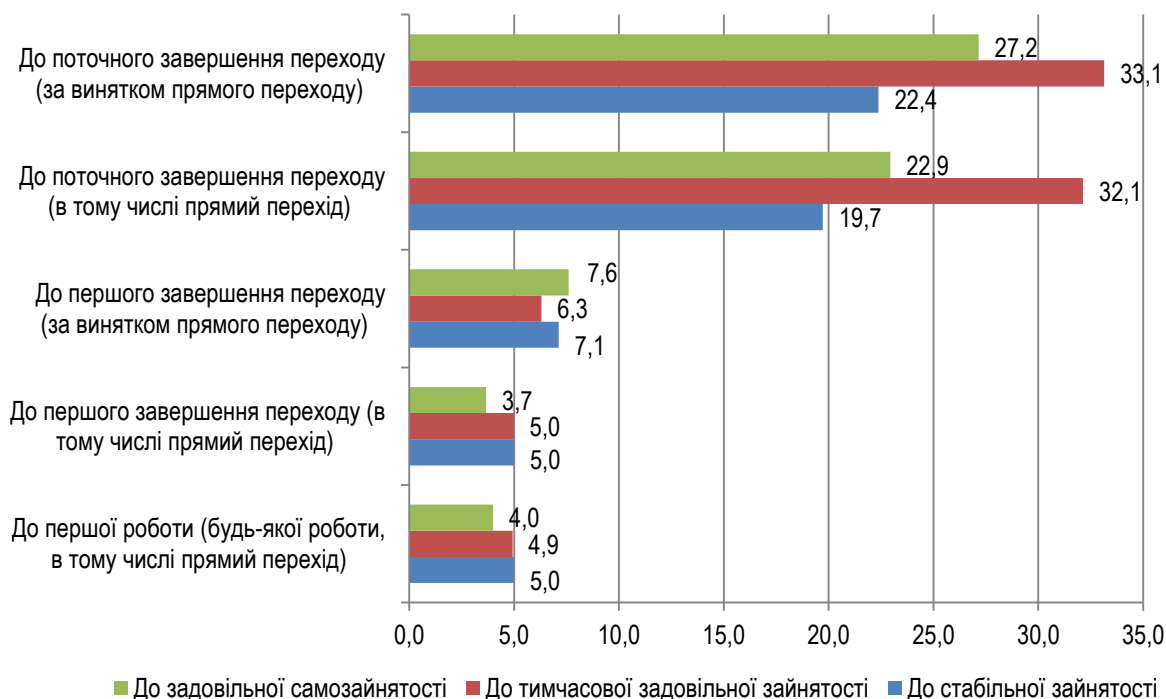
Примітка: Тривалість переходу для жінок з початковою та базовою середньою освітою не розраховувалась через несуттєве представництво відповідного контингенту у вибірці.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р..

Дані обстеження вказують на наявність помітних відмінностей у характеристиках переходу молоді до ринку праці залежно від форми зайнятості, за якою цей перехід було завершено. Шлях молодих людей до першої стабільної роботи у середньому тривав 5,0 місяців і налічував 1,5 проміжних стани та 7,1 місяці, якщо виключити прямі переходи (рис. 6.6; Додаток III, табл. A35). Для

типового представника самозайнятої молоді перший завершений перехід відбувся через 1,35 проміжних стани та зайняв 3,7 місяці (7,6 місяців без прямих переходів). Для молодих людей, які завершили перший перехід, здобувши тимчасову зайнятість кількість проміжних станів дорівнювала – 1,54, а тривалість першого переходу дорівнювала 5 місяців.

Рисунок 6.6. Середня тривалість етапів переходу молоді залежно від форми зайнятості, якою завершено перехід

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Завершення переходу молодих людей до ринку праці станом на період проведення опитування є значно довшим, особливо для осіб із тимчасовою зайнятістю. Перехід до поточної тимчасової зайнятості в середньому тривав 32,1 місяці, що суттєво перевищує тривалість пошуку поточної самозайнятості – 22,9 та стабільної роботи за наймом – 19,7 місяців.

Третина молоді, яка завершила свій перехід на ринок праці на момент опитування, перебувала до того у стані безробіття. Її транзит у середньому тривав 16,1 місяців та 2,5 стани (табл. 6.7). Оскільки остання зайнятість враховується для визначення тривалості переходу, це означає, що в середньому крім поточної зайнятості та передостаннього стану безробіття перехід охоплював ще один стан, найчастіше це – оплачувана робота за наймом. Завершення поточного переходу молоді на ринок праці після стану стабільної зайнятості, було значно довшим – 35,8 місяці і 2,8 стани, а зі стану економічної неактивності (переважно пов'язаної з виконанням домашніх обов'язків і декретною відпусткою) – 45,5 місяців й 2,8 стани. В обох випадках перехід найчастіше розпочинався зі стану оплачуваної роботи за наймом у роботодавця або активного пошуку роботи.

Таблиця 6.7. Середня кількість станів та середня тривалість переходів до поточної стабільної/задовільної роботи залежно від попереднього стану активності

Стан, що передував завершенню переходу до поточної стабільної та/або задовільної зайнятості	Перехід від першого досвіду активності на ринку праці до поточної зайнятості	
	Кількість станів, одиниць	Тривалість, місяців
Перехід зі стану безробіття	2,5	16,1
Перехід від стабільної зайнятості	2,8	35,8
Перехід зі стану економічної неактивності	2,8	45,5
Перехід від задовільної тимчасової зайнятості	3,1	44,5
Перехід від учнівства/стажування на робочому місці	2,4	9,4
Перехід від задовільної самозайнятості	2,8	7,5
Перехід від неоплачуваної роботи в сімейному бізнесі	2,0	4,1

Примітка: у таблиці не відображено категорію молодих людей, для яких неможливо визначити параметри переходу через відсутність відповідей щодо історії зайнятості. Ця категорія становить близько 6 % від загальної чисельності молоді.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

7. Висновки та рекомендації

7.1. Основи молодіжної політики у сфері зайнятості

Успішний перехід молоді від навчання до ринку праці в Україні є результатом складного поєднання економічних, соціальних та особистісних чинників. Відповідно, основною метою молодіжної політики зайнятості в Україні є формування такого способу впливу на умови переходу, який міг би сприяти спрощенню виходу молодої людини на ринок праці, максимізував її задоволення від роботи, підвищив соціальну й економічну якість зайнятості, відповідав реалізації прагнень до самовираження у трудовій діяльності.

Національні пріоритети у сфері зайнятості молоді переважно узгоджуються з принципами МОП та відповідно до них визначають, що збільшення можливостей працевлаштування для молоді передбачає насамперед забезпечення доступності робочих місць, які характеризуються гідними умовами, достатнім доходом і високим рівнем соціального захисту. Згідно з резолюцією та висновками 101 сесії Міжнародної організації праці: «Криза зайнятості молоді: Виклики для дії»²⁴ (червень 2012 р.), в Україні молодіжна політика спрямовується на:

- 1) стимулювання створення нових робочих місць і сприяння доступу до фінансування підприємництва молоді;
- 2) створення сприятливих умов для освіти та професійної підготовки з метою полегшення переходу від школи до роботи й узгодження навичок і кваліфікацій з вимогами ринку праці;
- 3) запровадження цільової політики зайнятості для неконкурентоспроможних груп молоді на ринку праці;
- 4) підтримка молодіжного підприємництва і самозайнятості;
- 5) забезпечення безпеки праці та трудових прав, передбачених міжнародними трудовими нормами.

²⁴ The youth employment crisis: A call for action” (2012). Resolution and conclusions of the 101st Session of the International Labour Conference. Geneva: Publications International Labour Office, 2012. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_185950.pdf

Україна бере активну участь у реалізації «Основних Цілей середньострокової стратегії ЮНЕСКО на 2014–2021 рр.»²⁵, розроблених для підтримки Цілей розвитку тисячоліття та Порядку денного сталого розвитку до 2030 р. Відповідна стратегія впроваджує у життя основні напрями сприяння зайнятості молоді, створення умов для залучення молоді та запобігання нерівності. Ключовими із цих напрямків є:

- формулювання політики й огляд наявних практик за участю молоді;
- розвиток потенціалу для переходу до дорослого життя;
- участь громадянського суспільства, демократична участь і соціальні інновації.

На жаль, нинішня молодіжна політика зайнятості в Україні не повністю відповідає заявленим пріоритетам. Вона повільно усуває накопичені недоліки, як і раніше, зосереджена переважно на реформах у системі освіти та соціальної допомоги найвразливішим категоріям молоді. Безумовно, такі напрями молодіжної політики є важливими. Однак їх необхідно скерувати впровадженням активної політики на ринку праці, зокрема, спрямованої на посилене стимулювання роботодавців до працевлаштування молодих людей і створення для них гідних соціальних умов, на більше акцентування тих макроекономічних механізмів, що призведуть до підвищення попиту на молоду робочу силу і покращення економічних умов її зайнятості.

Можливості молодіжної політики зайнятості значно зменшилися внаслідок збройного конфлікту на сході України, анексії АР Крим, погіршення соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації. Молодь названих регіонів стикається з новими перешкодами: необхідністю адаптації в нових місцях проживання, поганим матеріальним становищем сімей тимчасових переселенців, руйнуванням інфраструктури ринку праці у зоні конфлікту, що для молоді, яка там залишилася, унеможливує здійснення повноцінного переходу на ринок праці. За таких умов політика зайнятості молоді повинна стати більш сфокусованою, гнучкою та ефективною.

Другий раунд дослідження переходу молоді від навчання до ринку праці в Україні підтвердив, що система освіти і ринок праці, як і раніше, стикаються з проблемами низької ефективності профорієнтації, невідповідності загальноосвітнього й професійного навчання попиту на ринку праці. Зберігаються труднощі у забезпеченні для молоді продуктивної зайнятості, обмеження її доступу до якісних робочих місць. Мають місце недотримання вимог трудового законодавства на робочому місці для молодих працівників. Окрім того, було виявлено нові перешкоди для молоді на шляху до ринку праці, а саме: низьку ефективність системи виявлення професійних навичок і трудових здібностей молоді; надвисокий рівень неформальної зайнятості молоді, украй низький рівень поінформованості молоді про трудові права та дійсні умови власної зайнятості, необґрунтоване заниження оплати праці і широке розповсюдження перевищення нормальної тривалості робочого часу молодих працівників. Встановлено, що усе це є можливим з причини низької ефективності державних служб (зайнятості, нагляду за дотриманням трудового законодавства та інших), пасивності профспілок та інших неурядових організацій, а також відсутністю належної уваги до специфічних проблем молоді з боку роботодавців.

²⁵ UNESCO Operational Strategy on Youth 2014–2021 (2014). United Nations Education, Scientific and Cultural Organization, Paris, 2014. Available at <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/strategy/> (12 July 2016).

У контексті виконаного аналізу необхідно виділити ряд наріжних проблем, які, на нашу думку, є найбільш загрозливими для процесу переходу молоді на ринок праці:

2. Нераціональність вибору професії та напряму професійного навчання молоді. Невисокі вимоги до якості пропонованої освіти. Ця проблема постала внаслідок недостатньої уваги з боку органів влади, освітніх закладів і роботодавців до профорієнтаційних заходів, особливо на рівні загальноосвітньої школи. Негативний вплив на вибір професії також мають сформовані суспільством уявлення щодо престижності різних професій, зниження престижності праці як такої, втрата мотивації до самореалізації, звужені освітні можливості молоді з менш заможних домогосподарств і брак у них соціального капіталу для пошуку стабільної та захищеної роботи.
3. Недостатні обсяги підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів професійно-технічними навчальними закладами та вищими навчальними закладами I–II рівнів акредитації. Це відбувається попри очевидно високий потенціал заробітку працівників із професійно-технічною освітою. Для багатьох українців головною причиною того, що вони не бажають отримувати професійно-технічну освіту, є низький соціальний статус робітничих професій, складність умов і важкість праці, збереження примітивних і небезпечних виробничих умов на відповідних робітничих робочих місцях, недостатня увага професійно-технічної освіти до розвитку загальнолюдських та соціальних якостей.
4. Необґрунтоване просування в системі професійної освіти вищих навчальних закладів, які орієнтуються на максимізацію кількості студентів за будь-яку ціну. Крім того, вищі навчальні заклади усебічно підтримують необґрунтоване поширення економічних і правових освітніх напрямів, не тільки як найбільш престижних, а й як простіших для опанування.
5. Значні перешкоди для отримання якісного першого трудового досвіду. Зокрема, підміна розвитку виробничих практик і стажування на інституційних засадах механізмом проходження етапу неформальної зайнятості на власний розсуд. Насамперед це зумовлено руйнуванням системи баз виробничих практик через недостатність фінансування та незацікавленість значної кількості роботодавців в їх функціонуванні. Однак не можна лишити поза увагою розбалансування процесів стажування, які, хоча і врегульовані законодавчо, поки що реалізуються з порушеннями законодавства та недостатньо широко.
6. Низька ефективність механізмів узгодження вимог економіки до робочої сили та пропозицій з боку робочої сили. Це пов'язано з відсутністю системи прогнозування попиту на ринку праці, а також є наслідком недостатньої участі роботодавців у функціонуванні системі освіти. На жаль, роль роботодавців у цьому процесі обмежується співпрацею з Міністерством освіти і науки України щодо розробки професійних стандартів лише за окремими спеціальностями професійно-технічного рівня. Водночас у сфері вищої освіти робота над освітньо-кваліфікаційними характеристиками та професійними стандартами фактично відсутня. Недостатню активність роботодавці демонструють й у формуванні системи виробничої практики та учнівства на робочому місці.
7. В умовах обмеженого державного і недержавного фінансування суттєво зменшуються можливості фінансування діяльності інституцій молодіжного спрямування (молодіжних центрів зайнятості, бізнес-інкубаторів і ярмарків вакансій, клубів обміну досвідом та інноваційними практиками тощо). Намітився і спад національних інвестиційних програм активного розвитку

ринку праці, у т. ч. державної підтримки фінансування молодіжного підприємництва та його інституційної підтримки.

8. Соціальний захист молодих працівників є недостатнім. Українській молоді притаманний надвисокий рівень неформальної зайнятості навіть у формальному секторі. Крім того, саме стосовно молоді спостерігається найбільша кількість вагомих порушень норм законодавства з питань робочого часу, складності та інтенсивності праці, виплати заробітної плати та оформлення договорів. Уряду, роботодавцям і працівникам разом доведеться розширити та покращити соціальний діалог і домагатися підвищення ефективності механізмів, спрямованих на забезпечення гідної зайнятості для молоді.

Завдання, необхідні для поліпшення національної політики щодо молоді та молодіжної політики зайнятості, можуть бути вирішеними шляхом чіткого визначення системи національних пріоритетів за підтримки спільноти донорів, зміцнення інститутів громадянського суспільства та забезпечення координації й взаємодії державних інститутів на національному та місцевому рівнях, подальшого розвитку соціального діалогу влади, громадянського суспільства, організацій роботодавців, професійних спілок і міжнародних організацій.

З метою створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації молоді України, у вересні 2015 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки²⁶. Концепція передбачає оновлення механізму державної підтримки молоді на етапі освіти та ринку праці. Інші цілі орієнтують на створення умов для активізації участі молоді у суспільно-політичному житті України; налагодження ефективної співпраці урядових структур з інститутами громадянського суспільства; розширення соціальних гарантій для молоді; поліпшення доступу молоді до якісної освіти та першого робочого місця.

Реалізація завдань Державної цільової соціальної програми «Молодь України» дозволить забезпечити: підвищення рівня громадянської свідомості молоді завдяки послідовній інформаційно-просвітницькій кампанії, в якій візьмуть участь молодь, інститути громадянського суспільства, інститути молодих працівників і волонтерів; створення інтегрованої системи неформального навчання молоді та розвиток системи його визнання; сприяння зростанню підприємницької діяльності молоді, зокрема через удосконалення нормативно-правового забезпечення та введення інструментів державної підтримки молодих підприємців; розвиток підприємницьких навичок у молодих людей; стимулювання створення нових робочих місць, на які існує підвищений попит з боку молоді, а також робочих місць у нових технологічних секторах; підтримка інтеграції української молоді з Європейською та міжнародною молоддю.

Іншим важливим документом є «Дорожня карта реформування молодіжної сфери», ухвалена Міністерством молоді та спорту України. Вона передбачає реформування державної молодіжної політики загалом. Її основними пріоритетами також є розбудова молодіжного сегменту громадянського суспільства, підвищення рівня залучення молоді до активного громадського життя на основі європейських стандартів. Головні завдання реформування такі: 1) підвищення мобільності молоді; 2) запровадження європейських норм та стандартів у молодіжній політиці; 3) створення нових інструментів захисту громадянської позиції молоді; 4) розвиток національних і місцевих ініціатив молоді.

²⁶ The Concept of the National Target Programme “Youth of Ukraine” for 2016–2020, No. 1018-p dated 30 September 2015. Available at <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80> (in Ukrainian) (12 July 2016).

7.2. Рекомендації²⁷

Здійснення соціальних і економічних реформ, як того вимагає Угода про асоціацію з ЄС, має стати невід'ємною частиною нової політики зайнятості молоді. Україна повинна дотримуватися основних цілей, визначених у Стратегії ЄС щодо молоді на 2010–2018 рр., а також Резолюції Ради ЄС 2009/С 311/01 від 27 листопада 2009 року, а саме: 1) забезпечення більших і рівних можливостей для молоді у сфері освіти та зайнятості; 2) заохочення молодих людей до більш активного громадського життя²⁸. Це дозволить сконцентрувати діяльність уряду на реалізації таких заходів:

- підтримка молодіжних ініціатив; стимулювання неформальної освіти; підтримка волонтерів, роз'яснювальна робота з молоддю; створення умов для підвищення мобільності та поінформованості молоді;
- основні міжсекторальні ініціативи кампанії, яка буде враховувати вплив на молодь за допомогою розробки, реалізації й оцінки молодіжної політики та дій у суміжних областях (освіта, зайнятість, охорона здоров'я і благополуччя).

Було б доцільно визнати Рекомендації щодо гарантій молоді (The Youth Guarantee recommendation)²⁹, ухвалені Радою Європейського Союзу 22 квітня 2013 р. Вони передбачають зміцнення державних служб зайнятості, оптимізацію інвестицій у стратегії активації для найбільш уразливих груп молоді, залучення фінансування ЄС.

Україна також повинна бути наполегливою у реалізації пріоритетів молодіжної політики щодо забезпечення рівних можливостей для молоді в освіті та працевлаштуванні. Особливу увагу необхідно приділяти подальшому розвитку механізмів неформальної освіти. У Рекомендаціях Ради Європи щодо визнання неформального та інформального навчання (Council Recommendation on the validation of non-formal and informal learning) 2012/С 398/01 від 20 грудня 2012³⁰ вказано на необхідність залучення до розширення можливостей формальної та неформальної освіти усіх зацікавлених сторін, зокрема роботодавців, профспілок, служб зайнятості, молодіжних організацій та організацій громадянського суспільства. Це забезпечить належний розвиток національної системи визнання неформального та/або позаформального навчання, що передбачатиме проходження таких етапів: визначення результатів навчання, їх фіксація, оцінювання та сертифікація.

З урахуванням провідних національних та європейських документів пріоритети полегшення переходу молоді від навчання до ринку праці передбачають реалізацію таких заходів:

- удосконалення державного регулювання системи професійної орієнтації шляхом зміцнення нормативно-правового підґрунтя функціонування усіх зацікавлених суб'єктів у сфері її діяльності. Зокрема, необхідним є запровадження Закону України «Про професійну орієнтацію населення».

²⁷ See also, section 5.3 of the 2013 SWTS report (Libanova et al., 2014).

²⁸ Council Resolution of 27 November 2009 on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010–2018) (2009/С 311/01). Available at http://ec.europa.eu/youth/policy/youth_strategy/index_en.htm (12 July 2016).

²⁹ Council recommendation on establishing a Youth Guarantee, OJ C 120, 26.4.2013. Available at <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2015:168:FIN> (12 July 2016).

³⁰ Council Recommendation on the validation of non-formal and informal learning 2012/С 398/01, 20.12.2012. Available at [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222(01)&from=EN) (12 July 2016).

На його основі має бути сформовано організаційну та управлінську структури системи професійної орієнтації, розбудовано розгалужену мережу профорієнтаційних підрозділів для роботи з молоддю; покращено якість роботи фахівців із профорієнтації. Необхідно також підтримувати та успішно розвивати інноваційну практику підвищення якості надання профорієнтаційних консультацій завдяки впровадженню профорієнтаційної веб-платформи «Моя кар'єра» (за підтримки ПРООН);

- сприяння розвитку молодіжного підприємництва шляхом удосконалення наявної нормативно-правової бази та систематизації преференцій для молодих підприємців, формування підприємницьких навичок молоді, а також збільшення пропозиції робочих місць молодим людям для стажування та першої роботи. Зокрема, необхідно домогтися реалізації **Українського Пакту заради молоді – 2020**, спрямованого на активізацію партнерства між бізнесом та освітнім сектором і створення 10 000 місць для стажування й першої роботи молоді до 2020 року³¹;
- сприяння самоорганізації та самоврядуванню інститутів громадянського суспільства у сфері молодіжної політики та залучення молоді до його діяльності безпосередньо; поширення та розвиток молодіжного волонтерства і соціальної роботи на умовах додаткової та початкової зайнятості;
- подальший розвиток неформальної освіти, що передбачає її введення як повноцінної компоненти до системи освіти, розширення застосування поза формальними та неформальними структурами просвітництва, навчання, тренування та підвищення кваліфікації, застосування у цій сфері потенціалу соціальних і неприбуткових організацій, волонтерського руху та добровільного наставництва на проектних засадах;
- заохочення молоді до участі у реалізації проектів, що фінансуються ЄС та іншими країнами, зокрема, до програми «Erasmus +».

³¹ See the website of the Ministry of Youth and Sport of Ukraine: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/22778> (12 July 2016).

Література

- Elder, S.; Kring, S. 2016. *Young and female – a double strike? Gender analysis of school-to-work transition surveys in 32 developing countries*, Work4Youth Publication Series No. 32 (Geneva, ILO).
- International Labour Organization (ILO). 2013. *Global Employment Trends for Youth 2013: A generation at risk* (Geneva).
- . 2015. *Global Employment Trends for Youth 2015: Scaling up investments in decent jobs for youth* (Geneva).
- Перехід на ринок праці молоді України / Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Лариса Лісогор, Ірина Марченко и Олег Ярош, Міжнародне бюро праці, Програма молодіжної зайнятості, Департамент політики зайнятості. - Женева: МОП, 2014 (Work4Youth publication series ; No. 11, ISSN: 2309-6780 ; 2309-6799 (web pdf))
- Quintini, G. 2011. "Over-qualified or under-skilled: A review of existing literature", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 121 (Paris, OECD Publishing).

Додаток І. Визначення статистики ринку праці

1. Терміни визначено відповідно до стандартів Міжнародної конференції статистиків праці:
 - А). **Зайняті** — усі особи 15 років або старше, які протягом тижня:
 - працювали за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вигляді або іншого доходу (у грошовій або натуральній формі) протягом не менше однієї години;
 - були тимчасово відсутні на роботі тобто формально мали робоче місце, власне підприємство(справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду через хворобу, відпустку, обстеження, відрядження, перерву чи скорочення діяльності фірми тощо), але зберігали відносини із підприємством (організацією тощо);
 - працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства.
 - Б). **Безробітні** (жорстке визначення) — усі особи віком 15 років і старше, які протягом тижня :
 - не були зайнятими (відповідно до визначення зайнятості, наведеного вище);
 - активно шукають роботу або здійснюють конкретні дії для започаткування власного бізнесу;
 - були спроможні та бажали приступити до роботи протягом найближчих двох тижнів після обстеження.
 - В). Особи, які не потрапили до складу зайнятих чи безробітних, класифікуються як ті, що не належать до робочої сили, тобто є **економічно неактивними**.
2. Міжнародна класифікація статусів зайнятості (МКЗ) класифікує зайняте населення на основі типів трудових відносин, а саме:
 - а) **Працівники** (або наймані працівники) займають робочі місця, виділені для них іншими особами та визначені як "оплачувані посади чи обов'язки". Способом фіксації відносин найму можуть бути явні (письмові чи усні) або неявні трудові договори, якими передбачено базову винагороду за працю, що безпосередньо не залежить від доходів одиниці господарювання, для якої ця праця здійснюється.
 - б) **Роботодавці** — працюють на власний рахунок з одним або кількома партнерами, самостійно визначають завдання діяльності, винагорода за яку прямо залежить від прибутку, отриманого від вироблених товарів чи наданих послуг, та наймають на постійній основі одного чи більше найманих працівників.
 - в) **Самостійні працівники** є тими, хто, працюючи за власний рахунок з одним або кількома партнерами, самостійно визначають завдання діяльності, її місце та характер, при цьому не використовують для виконання цих завдань найманих працівників на постійній основі.
 - г) **Неоплачувані працівники сімейних підприємств** — ті, хто за власним рішенням допомагають в господарській діяльності родичу без чітко окресленої та прямої винагороди.
3. Зайняті також класифікуються на підставі їх основної діяльності, відповідно до Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO—08).

4. **Домогосподарством** є кожна сім'я або інше об'єднання осіб, які вирішили жити разом та спільно використовувати свої доходи для задоволення основних життєвих потреб. Домогосподарство включає в себе членів, що присутні на місці, де домогосподарство проживає, а також осіб, які тимчасово відсутні, якщо їх відсутність не перевищує один рік. Людина, що живе окремо також кваліфікується як домогосподарство ("одиначне домогосподарство"), якщо вона не має відношення до іншої одиниці проживання. Одне домогосподарство може проживати в окремій або комунальній квартирі, але буде розглядатися як самостійна одиниця доти, поки його дохід не використовується спільно з іншими. Колективні господарства, наприклад, в'язниці, установи та їхні члени не вивчають у ході обстежень робочої сили.
5. **Звітним періодом**, до якого мають відношення питання щодо економічної діяльності, є тиждень до того тижня, коли проводиться інтерв'ю (для обстеження рік розподіляється на 52 тижні).
6. Терміни, використані в методології аналізу SWTS, які відрізняються від визначених міжнародними засадами статистики ринку праці:
- а) **Безробіття в широкому розумінні**. Складаються із безробітних, визначених згідно послаблених критеріїв, а саме без застосування критерію активного пошуку роботи чи дій для відкриття власної справи. Такий безробітний не шукає роботу, але готовий приступити до неї, якщо вона з'явиться.
 - б) **Рівень неповного використання робочої сили** — сумарна кількості молоді, що має невизначено-нерегулярну зайнятість (час від часу, випадкову за формою), безробітних (згідно послабленого визначення), а також економічно неактивної молоді, яка не навчається та не готова приступити до роботи, у відсотках до кількості молоді взагалі.
 - в) **Стабільно зайняті** (регулярна як у сенсі постійності так і впорядкованості, зрозумілої усім сторонам трудових відносин) — наймані працівники, що працюють на підставі усного або письмового договору 12 місяців або більше, а також роботодавці. Термін дає можливість розкрити складність статусної картини різновидів контрактації трудових відносин в сфері зайнятості.
 - г) **Зайнятість, що задовольняє** — визначається на основі самооцінки зайнятої особи; розкриває міру відповідності фактичної траєкторії зайнятості людини її потребам щодо неї на час дослідження.
 - д) **Тимчасова зайнятість** — наймані працівники, що працюють на підставі усного або письмового договору менше 12 місяців.

Додаток II. Дизайн вибірки дослідження SWTS у 2015 році

Цільова група дослідження: населення України віком 15–29 років. Надійність оцінювання показників за результатами обстеження, забезпечується дизайном репрезентативної вибірки побудованої на основі імовірнісного багатоступеневого стратифікованого кластерного відбору населених пунктів і домогосподарств, а також випадкового відбору респондентів у межах відібраних домогосподарств. Згідно з даними офіційної статистики, у 2013 році в Україні налічувалося 16 958 700 домогосподарств. У 2015 року обстеження не проводилось в Автономній Республіці Крим, де у 2013 році нараховувалося 734 500 домогосподарств (4,3 % від кількості домогосподарств в Україні). Розподіл домашніх господарств по регіонах і типах місцевості представлено в табл. А.1.

Table A.1. Розподіл домогосподарств за регіонами України і типами поселень, 2013

Регіони	Кількість домогосподарств		у тому числі, які проживають (%):			
	тисяч	%	у великих містах, %	у малих містах, %	у міських поселеннях, %	у сільській місцевості, %
A	B	C	D	E	F=D+E	G
Автономна Республіка Крим						
Вінницька	641,8	4%	21,9	24,9	46,8	53,2
Волинська	335,4	2%	20,8	31,4	52,2	47,8
Дніпропетровськ	1314,0	8%	66,6	17,4	84,0	16,0
Донецька	1684,2	10%	61,0	29,7	90,7	9,3
Житомирська	492,4	3%	20,1	35,8	55,9	44,1
Закарпатська	355,8	2%	10,9	29,8	40,7	59,3
Запорізька	688,4	4%	57,5	19,4	76,9	23,1
Івано-Франківська	451,2	3%	16,9	28,1	45,0	55,0
Київська	640,1	4%	11,2	46,5	57,7	42,3
Кіровоградська	423,6	3%	32,0	29,4	61,4	38,6
Луганська	908,1	6%	57,2	29,9	87,1	12,9
Львівська	819,8	5%	33,4	29,9	63,3	36,7
Миколаївська	447,9	3%	42,1	25,7	67,8	32,2
Одеська	842,0	5%	40,9	27,1	68,0	32,0
Полтавська	601,4	4%	36,3	23,6	59,9	40,1
Рівненська	376,8	2%	20,3	28,8	49,1	50,9
Сумська	445,3	3%	22,6	43,2	65,8	34,2
Тернопільська	359,8	2%	22,4	22,8	45,2	54,8
Харківська	1029,4	6%	51,7	28,6	80,3	19,7
Херсонська	404,4	3%	32,8	29,8	62,6	37,4
Хмельницька	487,3	3%	18,8	33,3	52,1	47,9
Черкаська	524,4	3%	23,8	30,1	53,9	46,1
Чернівецька	305,5	2%	30,8	12,9	43,7	56,3
Чернігівська	448,7	3%	24,0	35,1	59,1	40,9
м. Київ	1062,8	7%	100,0	...	100,0	...

За даними офіційної статистики, середній розмір домогосподарств в Україні у 2013 році становив 2,58 особи. За нашою оцінкою, частка домогосподарств, де проживали представники цільової групи, склала близько 20,4 %. Частка домогосподарств з підлітками віком 15–17 років дорівнювала 1,5 %, з жінками 18–29 років – 8,5 %, з чоловіками 18–29 років – 8,9 %.

Відповідно до даних державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України вікова група 15–29-річних осіб становила 22,8 % від

загальної кількості населення (або 26,7 % від населення віком понад 18 років). Середня кількість осіб віком 15–29 років становила близько 0,9–1,08 на одне домогосподарство з тих, де були такі члени. Для оцінювання необхідної кількості домогосподарств для обстеження і отримання потрібної кількості інтерв'ю, передбачалось, що середня кількість осіб віком 15–29 років становить 0,99 на одне домогосподарство з тих, де мешкають такі члени. Загальна кількість візитів у домогосподарства, необхідних для проведення близько 3200 інтерв'ю з представниками цільової групи, дорівнювала відповідно $3,200 / 0,99 = 3233$ домогосподарств, де проживають особи віком 15–29 років.

Зазначений розмір вибірки забезпечує надійне оцінювання основних показників за результатами обстеження у розрізі статті, п'ятирічних статеві-вікових груп, географічних регіонів (5–7 географічних доменів, які охоплюють кілька адміністративних областей України), а також за типами місцевості (міська/сільська місцевість). Стратифікацію населення здійснено за такими критеріями: за регіонами – 25 регіонів (24 області і місто Київ); за типами населених пунктів – регіональні (обласні) центри; міста з населенням 100 000 осіб і більше; міста з населенням менше 100 000; міські і сільські поселення.

Розміри страт визначено відповідно до кількості домогосподарств або чисельності населення на основі даних офіційної статистики.

- Розмір вибірки розподілено пропорційно до страт залежно від їх розміру.
- Населені пункти у кожній страті (первинні територіальні одиниці вибірки) обрано випадковим чином із ймовірністю, пропорційною до їх розміру. Регіональні (обласні) центри та міста з населенням 100 000 осіб і більше включено до вибірки з ймовірністю = 1.

В обраних населених пунктах, точки початку ланцюжка обстеження домогосподарств обрано випадково (маршрутний метод). Кожний ланцюжок містив від восьми до десяти (залежно від типу населеного пункту) випадково обраних домогосподарств із членами віком від 15 до 29 років, які підлягали обстеженню. Передбачалось не менше трьох візитів до домогосподарств, що забезпечило максимально можливий рівень участі респондентів у обстеженні. Використання маршрутного методу передбачало використання змінного кроку відбору в залежності від кількості домогосподарств або квартир у будинку (табл. А.2).

Таблиця А.2 . Залежність кроку відбору домогосподарств від кількості квартир у будинку

Кількість домогосподарств або квартир у будинку	Крок відбору
1–10	2
11–25	5
26–50	10
51	15

Інтерв'юери опитували усіх респондентів віком 15–29 років у кожному обраному домогосподарстві, де проживали відповідні особи. Остаточний розподіл вибірки домогосподарств за регіонами і типами місцевості наведено в табл. А.3.

Таблиця А.3. Розрахунок параметрів вибірки домогосподарств

Регіони	%	Всього	Великі міста	Малі міста	Міські поселення	Сільська місцевість
A	B	C=F+G	D	E	F=D+E	G
Вінницька	3,5	113	28	37	65	48
Волинська	2,5	81	17	27	44	37
Дніпропетровськ	7,7	246	160	48	208	38
Донецька	10,0	321	175	118	293	28
Житомирська	2,9	93	21	37	58	35
Закарпатська	3,1	98	9	29	38	60
Запорізька	4,0	129	76	25	101	28
Івано-Франківська	3,3	106	19	31	50	56
Київська	3,9	125	15	67	82	43
Кіровоградська	2,2	72	22	25	47	25
Луганська	5,1	164	66	87	153	11
Львівська	6,1	196	59	65	124	72
Миколаївська	2,7	86	34	24	58	28
Одеська	5,6	179	75	45	120	59
Полтавська	3,2	102	36	29	65	37
Рівненська	2,8	90	22	26	48	42
Сумська	2,5	80	20	37	57	23
Тернопільська	2,5	79	18	20	38	41
Харківська	6,5	207	108	61	169	38
Херсонська	2,5	81	23	29	52	29
Хмельницька	2,9	92	30	29	59	33
Черкаська	2,7	88	23	30	53	35
Чернівецька	2,2	71	21	12	33	38
Чернігівська	2,3	74	21	31	52	22
м. Київ	7,2	229	229	-	229	-
Всього	100,0	3202	1327	969	2296	906

Результати обстеження зважувались відповідно до загальної імовірності участі членів домогосподарств у обстеженні, фактичної кількості відмов членів домогосподарств від обстеження або їх відсутності вдома у період польових робіт, а також офіційних статистичних даних щодо чисельності молоді віком 15–29 років та її розподілу за регіонами, статтю, віковими групами.

Додаток III. Додаткові статистичні таблиці

Таблиця А.1. Рівень освіти населення України віком 15–70 років за статусом економічної активності, 2014 р.

Рівень освіти	Економічна активність		Стать		Тип поселення		Разом
	Економічно активне населення	Економічно неактивне населення	Жінки	Чоловіки	Місто	Село	
Разом, тис. осіб	19920,9	12023	16798,6	15145,3	22477,4	9466,5	31943,9
Рівень завершеної освіти							
Вища	10365,4	3809,1	8374,1	5800,4	11672,2	2502,3	14174,5
Професійно–технічна	5269,4	2178,7	2941,7	4506,4	5055,5	2392,6	7448,1
Повна середня	3849,1	4248,5	4317,4	3780,2	4630,6	3467	8097,6
Початкова і базова середня, або без освіти	437	1786,7	1165,4	1058,3	1119,1	1104,3	2223,7
Разом (%)	100	100	100	100	100	100	100
Рівень завершеної освіти							
Вища	52,0	31,7	49,8	38,3	51,9	26,4	44,4
Професійно–технічна	26,5	18,1	17,5	29,8	22,5	25,3	23,3
Повна середня	19,3	35,3	25,7	25,0	20,6	36,6	25,3
Початкова і базова середня, або без освіти	2,2	14,9	6,9	7,0	5,0	11,7	7,0

Джерело: Державна служба статистики України, ЕАН 2014 р.

Таблиця А.2. Рівень зайнятості різних груп населення віком 15–70 у формальному і неформальному секторах економіки, 2014 р.

Показники	Разом	Стать		Тип поселення	
		Жінки	Чоловіки	Місто	Село
Зайняті, тис. осіб	18073,2	8718,9	9354,3	12780,9	5292,4
Рівень зайнятості, %	56,6	51,9	61,8	56,9	55,9
Формальний сектор					
Формальна зайнятість, тис. осіб	13532,3	6798,3	6734,0	10537,9	2994,4
Рівень формальної зайнятості, %	42,4	40,5	44,5	46,9	31,6
Вікові групи, %					
15–24	19,7	17,9	21,5	21,6	15,9
25–29	53,4	49,0	57,6	59,4	38,4
30–34	57,6	54,7	60,5	62,9	41,8
35–39	59,3	60,2	58,2	64,6	45,6
40–49	60,2	63,1	56,9	66,2	46,6
50–59	45,7	42,5	49,7	50,1	35,2
60–70	9,2	8,0	10,9	10,6	5,7
Неформальний сектор					
Неформальна зайнятість, тис. осіб	4540,9	1920,6	2620,3	2242,9	2298,0
Рівень неформальної зайнятості, %	14,2	11,4	17,3	10,0	24,3
Вікові групи, %					
15–24	9,8	7,4	12,2	6,8	15,8
25–29	18,2	13,7	22,6	14,7	26,8
30–34	17,3	13,0	21,5	13,7	27,9
35–39	18,6	14,4	23,0	14,2	29,8
40–49	18,3	15,5	21,3	13,1	29,9
50–59	13,7	12,0	15,7	8,6	26,0
60–70	6,4	5,8	7,2	2,0	17,1

Джерело: ЕАН, Державна служба статистики України.

Таблиця А.3. Основні джерела доходів молоді (друге за значенням джерело)

Основні ресурси матеріального забезпечення		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Заробітна плата	осіб	80442	155032	226848	265195	197127	165609	159514	137200	462323
	%	5,9	6,6	7,1	7,7	5,7	6,7	7,2	6,1	6,7
Підприємницький дохід	осіб	47071	51660	110389	56233	152886	93695	72329	43095	209119
	%	3,4	2,2	3,4	1,6	4,4	3,8	3,3	1,9	3,0
Випадкові доходи	осіб	290565	355063	437181	397401	685408	415347	323212	344250	1082809
	%	21,2	15,1	13,7	11,5	19,8	16,8	14,6	15,4	15,6
Стипендія	осіб	241890	186070	29491	231189	226262	231079	130158	96213	457450
	%	17,6	7,9	0,9	6,7	6,5	9,4	5,9	4,3	6,6
Допомога батьків, інших родичів	осіб	465594	1083895	1238274	1439016	1348747	930577	884135	973051	2787763
	%	33,9	46,2	38,7	41,6	39,0	37,7	40,0	43,4	40,3
Заробітна плата чоловіка/ дружини, співмешканця	осіб	47171	211640	552026	461633	349204	321824	250196	238816	810836
	%	3,4	9,0	17,2	13,3	10,1	13,1	11,3	10,7	11,7
Доходи від власності, банківських рахунків, цінних паперів	осіб	27702	19851	35592	34709	48435	27133	20220	35791	83144
	%	2,0	0,8	1,1	1,0	1,4	1,1	0,9	1,6	1,2
Соціальні виплати держави	осіб	143556	276555	547967	550804	417273	274262	343593	350222	968077
	%	10,5	11,8	17,1	15,9	12,1	11,1	15,5	15,6	14,0
Інше	осіб	28524	5210	24826	24420	34140	6450	29129	22981	58560
	%	2,1	0,3	0,8	0,7	1,0	0,3	1,3	1,0	0,8
Разом	осіб	1372515	2344976	3202594	3460600	3459482	2465976	2212486	2241619	6920081
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.4. Основні джерела доходів молоді (третє за значенням джерело)

Основні ресурси матеріального забезпечення		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Заробітна плата	осіб	46850	47791	69524	84978	79188	60500	55006	48660	164166
	%	5,8	3,1	3,1	3,7	3,5	3,6	4,0	3,2	3,6
Підприємницький дохід	осіб	9149	28746	23024	28150	32769	37400	8952	14567	60919
	%	1,1	1,9	1,0	1,2	1,4	2,2	0,6	1,0	1,3
Випадкові доходи	осіб	325204	523456	541975	662135	728500	511724	328071	550839	1390634
	%	40,3	33,9	24,0	28,5	31,9	30,3	23,7	36,0	30,2
Стипендія	осіб	65086	60509	18993	58508	86080	68531	50529	25528	144588
	%	8,1	3,9	0,8	2,5	3,8	4,1	3,6	1,7	3,1
Допомога батьків, інших родичів	осіб	92981	443008	948615	719977	764627	536746	529511	418347	1484604
	%	11,5	28,7	42,1	31,0	33,5	31,8	38,2	27,4	32,2
Заробітна плата чоловіка/ дружини, співмешканця	осіб	28162	82227	173840	156170	128059	87669	118528	78032	284229
	%	3,5	5,3	7,7	6,7	5,6	5,2	8,5	5,1	6,2
Доходи від власності, банківських рахунків, цінних паперів	осіб	46277	51887	52233	83604	66793	42898	29558	77941	150397
	%	5,7	3,4	2,3	3,6	2,9	2,5	2,1	5,1	3,3
Соціальні виплати держави	осіб	146447	241985	405255	435368	358319	306764	214091	272832	793687
	%	18,2	15,7	18,0	18,8	15,7	18,1	15,4	17,8	17,2
Інше	осіб	46505	63865	21806	91817	40360	38022	52311	41844	132177
	%	5,8	4,1	1,0	4,0	1,8	2,2	3,8	2,7	2,9
Разом	осіб	806661	1543474	2255265	2320707	2284695	1690254	1386557	1528590	4605401
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.5. Розподіл молоді за основними способами покриття поточних витрат (кілька варіантів відповідей)

Метод		Стать		Разом
		Жінки	Чоловіки	
Разом	осіб	4051924	4249499	8301423
	%	100,0	100,0	100,0
Витрачали заощадження	осіб	1780191	1847500	3627691
	%	43,9	43,5	43,7
Продавали майно Вашого домогосподарства	осіб	137953	146431	284384
	%	3,4	3,4	3,4
Брали кредит/и в офіційній фінансовій установі	осіб	367263	330541	697804
	%	9,1	7,8	8,4
Позичали кошти у друзів, знайомих чи неофіційних кредиторів	осіб	1013195	1181675	2194870
	%	25,0	27,8	26,4
Отримували соціальні субсидії, соціальну грошову допомогу	осіб	865674	558480	1424154
	%	21,4	13,1	17,2
Економили на витратах (наприклад, витрати на харчування, житло, охорону здоров'я, освіту)	осіб	2803441	2767855	5571296
	%	69,2	65,1	67,1
Працювали додатково, щоб більше заробити (підробляли)	осіб	861385	1279621	2141006
	%	21,3	30,1	25,8
Інше	осіб	27153	13581	40734
	%	0,7	0,3	0,5

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.6. Розподіл учнів і студентів за очікуваним найвищим рівнем освіти

Очікуваний найвищий рівень освіти		Рівні нинішньої освіти				Стать		Тип поселення			Разом
		Початкова та базова середня	Повна середня	Професійно-технічна	Вища	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Початкова та базова середня	осіб	1901	0	0	0	0	1901	0	0	1901	1901
	%	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1
Повна середня	осіб	16141	8217	0	2042	13599	12801	3778	7154	15467	26400
	%	6,5	1,2	0,0	0,1	0,9	0,8	0,3	0,7	1,7	0,9
Професійно-технічна	осіб	66432	100262	241587	3073	140066	271288	104482	143776	163097	411354
	%	26,9	14,7	48,0	0,2	9,5	17,8	9,3	14,8	18,0	13,7
Вища	осіб	162149	568364	249330	1557796	1308664	1228973	995199	818737	723699	2537637
	%	65,7	83,6	49,5	99,2	88,7	80,6	88,9	84,0	79,8	84,6
Інше	осіб	0	3097	12311	7760	12461	10706	16033	4812	2322	23167
	%	0,0	0,5	2,4	0,5	0,8	0,7	1,4	0,5	0,3	0,8
Разом	осіб	246623	679940	503228	1570671	1474790	1525669	1119492	974479	906486	3000459
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.7. Гіпотетична готовність молоді, що набуває вищу освіту, змінити її на професійно-технічну та причини відповідного рішення

Чи розглядалась можливість вибору професійно-технічної освіти?		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Так	осіб	442260	193731	44717	301930	378779	255528	189637	235544	680709
	%	29,1	21,5	37,7	23,1	30,9	25,7	23,2	32,5	26,8
Ні	осіб	1075069	705684	73766	1006735	847784	739672	626691	488155	1854518
	%	70,9	78,5	62,3	76,9	69,1	74,3	76,8	67,5	73,2
Разом	осіб	1517329	899415	118483	1308665	1226563	995200	816328	723699	2535227
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Причини відмови від вибору професійно-технічної освіти (кілька варіантів відповідей)										
Професійно-технічна освіта не є престижною		10,4	13,4	13,9	12,7	10,6	15,2	7,3	12,0	11,7
Цього не схвалює моя родина		15,7	13,6	9,7	16,3	12,7	18,2	12,8	11,7	14,7
Вища освіта надає особі вищий соціальний статус		25,6	25,1	20,1	24,5	26,0	25,7	23,3	26,9	25,2
Для роботи, якою я дійсно хочу займатися, потрібна вища освіта		46,8	50,5	46,6	49,7	46,4	47,9	51,9	43,8	48,2
Вважаю, що вища освіта в майбутньому дасть мені змогу заробляти більше		43,0	41,3	45,8	42,1	42,9	41,0	44,6	41,9	42,5
Інше		0,8	0,5	3,7	0,6	1,0	0,2	1,6	0,5	0,8

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.8. Розподіл учнів та студентів, які поєднують роботу та навчання, за причинами такого поєднання причинами (кілька варіантів відповідей)

Причина		Стать		Разом
		Жінки	Чоловіки	
Разом	осіб	352373	477680	830053
	%	100,0	100,0	100,0
Заробити грошей для себе	осіб	282056	363809	645865
	%	80,0	76,2	77,8
Допомогти сім'ї	осіб	77665	90362	168027
	%	22,0	18,9	20,2
Отримати досвід роботи / покращити своє резюме для роботодавця	осіб	94324	97631	191955
	%	26,8	20,4	23,1
Налагодити зв'язки, які б могли забезпечити зайнятість у майбутньому	осіб	42024	59200	101224
	%	11,9	12,4	12,2
Інше	осіб	0	3904	3904
	%	0,0	0,8	0,5

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.9. Розподіл молоді, яка завершила навчання, за освітнім статусом

Рівень завершеної освіти		Молодь, яка завершила освіту та має відповідний диплом	Молодь, яка припинила освіту до її формального завершення	Разом
Початкова	осіб	2346	2897	5243
	%	0,0	1,7	0,1
Базова середня	осіб	78826	7733	86559
	%	1,5	4,6	1,6
Повна середня	осіб	423299	87119	510418
	%	8,2	51,3	9,6
Професійно-технічна	осіб	1557897	29489	1587386
	%	30,4	17,4	29,9
Вища	осіб	3068889	42469	3111358
	%	59,8	25,0	58,7
Разом	осіб	5131257	169707	5300964
	%	100,0	100,0	100,0

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.10. Розподіл не студентської молоді, яка поєднувала роботу та навчання, за причинами такого поєднання причинами (кілька варіантів відповідей)

Причини		Стать		Разом
		Жінки	Чоловіки	
Разом	осіб	721729	939216	1660945
	%	100,0	100,0	100,0
Заробити грошей для себе	осіб	505369	708633	1214002
	%	70,0	75,4	73,1
Допомогти сім'ї	осіб	140768	228405	369173
	%	19,5	24,3	22,2
Отримати досвід роботи / покращити своє резюме для роботодавця	осіб	186917	229907	416824
	%	25,9	24,5	25,1
Налагодити зв'язки, які б могли забезпечити зайнятість у майбутньому	осіб	58634	93586	152220
	%	8,1	10,0	9,2
Інше	осіб	1572	10144	11716
	%	0,2	1,1	0,7

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.11. Рівень освіти молоді у порівнянні з освітою батьків

Рівень завершеної освіти	Відповідає освіті батьків	Батьки мають нижчий рівень освіти	Батьки мають вищий рівень освіти	Разом
У порівнянні з батьком				
Початкова	23,4	0,0	76,6	100,0
Базова середня	15,4	0,0	84,6	100,0
Повна середня	79,3	5,0	15,7	100,0
Професійно-технічна	81,1	5,5	13,3	100,0
Вища	50,1	46,6	3,3	100,0
Разом	60,6	31,0	8,4	100,0
У порівнянні з матір'ю				
Початкова	23,4	0,0	76,6	100,0
Базова середня	6,1	0,0	93,9	100,0
Повна середня	82,7	3,6	13,7	100,0
Професійно-технічна	78,4	4,5	17,1	100,0
Вища	52,6	41,7	5,7	100,0
Разом	62,3	26,5	11,2	100,0

Примітка: «вища освіта» охоплює неповну вищу, базову вищу, повну вищу освіту, післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти) та аспірантуру й докторантуру; «професійно-технічна освіта» – професійно-технічну на базі 9 та 11 класів.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.12. Розподіл молоді за основним впливом під час вибору професії

Вплив		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Самостійно (книги, телебачення, інші заходи культури)	осіб	859829	1062371	1350405	1573156	1699449	1042405	1093164	1137035	3272604
	%	42,1	39,4	39,6	39,6	40,7	36,9	40,0	43,8	40,1
Під впливом розповідей та прикладу батьків/родичів	осіб	535292	605937	756124	994681	902672	687452	649399	560502	1897353
	%	26,2	22,4	22,2	25,0	21,6	24,4	23,7	21,6	23,3
Під впливом розповідей та прикладу чоловіка/дружини (партнера/ки)	осіб	22238	23103	50499	43972	51868	26930	29410	39500	95840
	%	1,1	0,9	1,5	1,1	1,2	1,0	1,1	1,5	1,2

Під впливом розповідей та прикладу знайомих	осіб	165893	276593	391030	385339	448177	340486	252331	240699	833516
	%	8,1	10,2	11,5	9,7	10,7	12,1	9,2	9,3	10,2
Під впливом школи, вчителів	осіб	116028	147439	119885	227671	155681	108768	123244	151340	383352
	%	5,7	5,5	3,5	5,7	3,7	3,9	4,5	5,8	4,7
Під впливом спеціальних профорієнтаційних заходів	осіб	83413	110867	130466	178712	146033	77075	150521	97150	324746
	%	4,1	4,1	3,8	4,5	3,5	2,7	5,5	3,7	4,0
Випадково	осіб	198817	431032	554936	499916	684870	481994	397367	305424	1184785
	%	9,7	16,0	16,3	12,6	16,4	17,1	14,5	11,8	14,5
Інше	осіб	62613	42078	56568	70230	91029	56345	39545	65369	161259
	%	3,1	1,6	1,7	1,8	2,2	2,0	1,4	2,5	2,0
Разом	осіб	2044123	2699420	3409913	3973677	4179779	2821455	2734981	2597019	8153455
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.13. Молодь, напрям підготовки якої не відповідає її бажанням, за причинами невідповідності, %

Причини невідповідності обраної професії бажанням		Освітній статус			Разом
		Молодь у процесі навчання	Молодь, яка завершила освіту та має відповідний диплом	Молодь, яка припинила освіту до її формального завершення	
Ця професія є занадто складною для вивчення	Ні	96,7	98,9	100,0	98,5
	Так	3,3	1,1	0,0	1,5
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Важко знайти роботу	Ні	88,1	66,8	77,0	71,3
	Так	11,9	33,2	23,0	28,7
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Рівень заробітної плати є низьким	Ні	90,3	78,0	84,2	80,6
	Так	9,7	22,0	15,8	19,4
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Вона має негативну репутацію (і/або низький соціальний статус)	Ні	100,0	98,0	100,0	98,4
	Так	0,0	2,0	0,0	1,6
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Навчальні заклади, де можна здобути цю професію, знаходяться занадто далеко	Ні	98,5	99,5	100,0	99,3
	Так	1,5	0,5	0,0	0,7
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Вивчення цієї професії не є фінансово доступним для мене	Ні	94,3	96,5	91,3	95,9
	Так	5,7	3,5	8,7	4,1
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Батьки наполягли на іншій професії	Ні	84,2	91,1	97,8	90,1
	Так	15,8	8,9	2,2	9,9
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Дружина/чоловік наполіг на іншій професії	Ні	100,0	99,9	100,0	99,9
	Так	0,0	0,1	0,0	0,1
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Вибір був зроблений випадково	Ні	83,5	79,5	73,8	80,0
	Так	16,5	20,5	26,2	20,0
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Я не пам'ятаю	Ні	93,2	89,5	89,6	90,2
	Так	6,8	10,5	10,4	9,8
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0
Інше	Ні	86,2	94,4	89,2	92,6
	Так	13,8	5,6	10,8	7,4
	Разом	100,0	100,0	100,0	100,0

Примітка: допускається кілька відповідей.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.14. Розподіл молодих найманих працівників за типами підприємств

Тип підприємства		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Бюджетна організація / установа	осіб	17416	223833	587480	471863	356867	249461	266197	313071	828729
	%	10,6	18,3	26,1	31,5	16,7	18,7	22,7	27,7	22,8
Державне підприємство	осіб	9925	210744	393560	271486	342743	218782	214006	181442	614230
	%	6,0	17,2	17,5	18,1	16,0	16,4	18,2	16,0	16,9
Недержавна / неприбуткова громадська організація	осіб	9297	41734	67014	35528	82517	38616	56403	23026	118045
	%	5,7	3,4	3,0	2,4	3,9	2,9	4,8	2,0	3,2
Приватне підприємство / фермерське господарство	осіб	95958	662060	1087499	624941	1220577	745079	571837	528602	1845518
	%	58,5	54,2	48,3	41,7	57,0	56,0	48,7	46,7	50,7
Приватне домогосподарство	осіб	23690	72204	91341	78678	108556	68942	52249	66044	187235
	%	14,4	5,9	4,1	5,3	5,1	5,2	4,4	5,8	5,1
Посольство, міжнародна організація	осіб	0	2638	3457	0	6095	2638	3457	0	6095
	%	0,0	0,2	0,2	0,0	0,3	0,2	0,3	0,0	0,2
Інше	осіб	7805	8960	20818	14813	22770	8013	10537	19034	37584
	%	4,8	0,7	0,9	1,0	1,1	0,6	0,9	1,7	1,0
Разом	осіб	164091	1222173	2251169	1497309	2140125	1331531	1174686	1131219	3637436
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2013 (%)										
Найманий працівник приватного підприємства		73,0	65,9	68,8	58,8	75,3	72,6	69,6	59,0	67,9
Найманий працівник бюджетної установи		25,0	30,6	27,6	37,4	21,4	24,8	26,5	36,8	28,6
Службовець в органах державної чи місцевої влади		2,1	3,5	3,6	3,8	3,2	2,6	3,9	4,2	3,5
Разом		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Таблиця А.15. Розподіл зайнятої молоді зі строковими контрактами, за причинами такого контракту

Причини		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
На період навчання на робочому місці, стажування	осіб	6874	4587	2677	7723	6415	6119	5855	2164	14138
	%	66,3	5,4	2,1	9,9	4,5	6,6	7,3	4,6	6,4
Випробувальний строк	осіб	0	5123	22378	16990	10511	16405	11097	0	27502
	%	0,0	6,1	17,8	21,9	7,4	17,6	13,9	0,0	12,5
Сезонна робота	осіб	0	6869	11048	3323	14594	8975	4288	4654	17917
	%	0,0	8,1	8,8	4,3	10,2	9,6	5,4	9,9	8,1
Випадкова/поденна робота	осіб	1718	10907	6476	3713	15387	11359	6065	1676	19100
	%	16,6	12,9	5,2	4,8	10,8	12,2	7,6	3,5	8,7
Робота із заміщенням відсутнього працівника	осіб	0	22814	11984	26285	8513	2054	18776	13968	34798
	%	0,0	27,0	9,6	33,8	6,0	2,2	23,5	29,6	15,8
Державна програма зайнятості	осіб	0	10830	14304	8043	17090	8650	5856	10628	25134
	%	0,0	12,8	11,4	10,3	12,0	9,3	7,3	22,5	11,4
Особлива/конкретна послуга або завдання	осіб	0	12547	42089	924	53712	29266	18310	7060	54636
	%	0,0	14,9	33,5	1,2	37,7	31,4	22,9	14,9	24,8
Інша причина	осіб	1771	10721	14529	10728	16292	10310	9619	7091	27020
	%	17,1	12,7	11,6	13,8	11,4	11,1	12,0	15,0	12,3
Разом	осіб	10363	84398	125485	77729	142514	93138	79866	47241	220245
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.16. Розподіл молодих самозайнятих працівників за причинами вибору самозайнятості

Причини		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Не зміг/не змогла знайти оплачувану роботу	осіб	6709	36662	73049	20649	95772	20577	41556	54287	116420
	%	18,7	26,4	27,8	18,2	29,6	18,2	23,8	36,3	26,6
Більша незалежність	осіб	5092	27223	46027	29108	49234	33302	34204	10836	78342
	%	14,2	19,6	17,5	25,7	15,2	29,4	19,6	7,2	17,9
Гнучкіший графік роботи	осіб	13435	24504	15102	17100	35941	16792	11356	24892	53040
	%	37,5	17,7	5,7	15,1	11,1	14,8	6,5	16,6	12,1
Вищий рівень доходів	осіб	1732	20618	110279	24236	108392	31619	70751	30258	132628
	%	4,8	14,9	42,0	21,4	33,5	27,9	40,6	20,2	30,3
За вимогою сім'ї	осіб	8198	12860	17021	10271	27808	4827	15215	18037	38079
	%	22,9	9,3	6,5	9,1	8,6	4,3	8,7	12,1	8,7
Інше	осіб	661	16912	1256	11942	6887	6226	1256	11348	18830
	%	1,8	12,2	0,5	10,5	2,1	5,5	0,7	7,6	4,3
Разом	осіб	35827	138779	262734	113306	324034	113343	174338	149658	437339
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.17. Розподіл молодих самозайнятих працівників за джерелами започаткування поточної економічної діяльності

Джерело		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Гроші не були потрібні	осіб	21356	73784	66584	43438	118285	19837	61345	80541	161723
	%	59,6	53,2	25,2	38,3	36,3	17,5	35,2	53,2	36,8
Власні заощадження	осіб	11395	24036	108893	42987	101337	49175	51246	43903	144324
	%	31,8	17,3	41,2	37,9	31,1	43,4	29,4	29,0	32,9
Гроші від сім'ї або друзів	осіб	2016	37309	82449	25278	96495	43271	56494	22008	121773
	%	5,6	26,9	31,2	22,3	29,6	38,2	32,4	14,5	27,7
Кредит від банку	осіб	1060	3650	6526	1602	9634	1060	5253	4923	11236
	%	3,0	2,6	2,5	1,4	3,0	0,9	3,0	3,3	2,6
Разом	осіб	35827	138779	264452	113305	325751	113343	174338	151375	439056
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.18. Розподіл молодих самозайнятих працівників за проблемами ведення бізнесу

Проблеми		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Недостатні фінансові ресурси	осіб	3705	35711	82717	37436	84697	19687	59518	42927	122132
	%	13,7	28,6	32,2	35,3	28,0	18,8	36,6	30,4	29,9
Недостатня якість персоналу	осіб	0	0	17969	5574	12395	5574	12395	0	17969
	%	0,0	0,0	7,0	5,3	4,1	5,3	7,6	0,0	4,4
Недостатня (особиста) ділова компетентність	осіб	0	3224	1167	0	4391	3224	0	1167	4391
	%	0,0	2,6	0,5	0,0	1,5	3,1	0,0	0,8	1,1

Дефіцит сировини та матеріалів (порушення у ланцюзі постачань)	осіб	1639	5807	8981	1093	15334	0	15334	1093	16427
	%	6,1	4,6	3,5	1,0	5,1	0,0	9,4	0,8	4,0
Дефіцит робочої сили	осіб	0	3676	3894	1710	5859	1710	1965	3894	7569
	%	0,0	2,9	1,5	1,6	1,9	1,6	1,2	2,8	1,9
Заплутаність та складність законодавчих вимог	осіб	0	6459	33558	2418	37598	14034	13499	12484	40017
	%	0,0	5,2	13,1	2,3	12,4	13,4	8,3	8,9	9,8
Надмірна прискіпливість представників державної влади	осіб	0	0	8376	3419	4957	3419	0	4957	8376
	%	0,0	0,0	3,3	3,2	1,6	3,3	0,0	3,5	2,1
Тиск недержавних та неекономічних суб'єктів (у т. ч. і незаконний тиск представників державних органів)	осіб	0	0	1517	0	1517	0	0	1517	1517
	%	0,0	0,0	0,6	0,0	0,5	0,0	0,0	1,1	0,4
Політична невизначеність	осіб	0	0	11130	0	11130	7199	3931	0	11130
	%	0,0	0,0	4,3	0,0	3,7	6,9	2,4	0,0	2,7
Недостатня інформація щодо потенціалу ринку	осіб	0	4855	0	2327	2528	0	4855	0	4855
	%	0,0	3,9	0,0	2,2	0,8	0,0	3,0	0,0	1,2
Конкуренція на ринку	осіб	17888	65337	59741	46677	96289	44514	37858	60595	142967
	%	66,3	52,2	23,3	44,0	31,8	42,5	23,3	43,0	35,0
Тиск (залежність від) великих підприємств	осіб	0	0	4902	0	4902	0	4902	0	4902
	%	0,0	0,0	1,9	0,0	1,6	0,0	3,0	0,0	1,2
Інше	осіб	3747	0	22555	5435	20867	5435	8489	12379	26303
	%	13,9	0,0	8,8	5,1	6,9	5,2	5,2	8,8	6,4
Разом	осіб	26979	125069	256507	106089	302464	104796	162746	141013	408555
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.19. Розподіл молодих самозайнятих працівників за джерелами фінансових ресурсів для покриття поточних витрат (кілька відповідей)

Ресурси		Ні	Так	Разом
Гроші не потрібні	осіб	318234	143292	461526
	%	69,0	31,0	100,0
Власні заощадження	осіб	252701	208825	461526
	%	54,8	45,2	100,0
Гроші від сім'ї або друзів	осіб	334992	126534	461526
	%	72,6	27,4	100,0
Кредит від банку	осіб	427903	33623	461526
	%	92,7	7,3	100,0
Кредит від мікрофінансових установ (у т. ч. кооперативи, кредитні спілки)	осіб	461526	0	461526
	%	100,0	0,0	100,0
Кредит від неофіційного фінансового оператора (лихваря, товариства взаємного кредитування, зберігача заощаджень тощо)	осіб	453982	7544	461526
	%	98,4	1,6	100,0
Кредит/допомога від урядової установи	осіб	458460	3067	461527
	%	99,3	0,7	100,0
Кредит/допомога від неурядової організації, донорського проекту тощо	осіб	461526	0	461526
	%	100,0	0,0	100,0
Кредит від клієнта/посередників, агента/постачальника	осіб	440247	21280	461527
	%	95,4	4,6	100,0
Інше	осіб	450033	11493	461526
	%	97,5	2,5	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.20. Занятість за детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)

Види економічної діяльності		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Сільське господарство, осіб		74823	120851	115071	99812	210933	20778	91619	198349	310745
лісництво та										
рибальство	%	27,0	8,5	4,4	5,7	8,3	1,3	6,5	14,2	7,2
Добувна промисловість осіб		1889	32263	65540	23648	76044	11157	66005	22531	99692
і розроблення кар'єрів	%	0,7	2,3	2,5	1,4	3,0	0,8	4,7	1,6	2,3
Переробна осіб		13949	140019	358902	129838	383032	197009	192485	123376	512870
промисловість	%	5,0	9,8	13,9	7,5	15,0	13,3	13,6	8,9	11,9
Постачання осіб		1594	16361	36239	17840	36353	18592	30644	4957	54193
електроенергії, газу,										
пари та										
кондиційованого	%	0,6	1,1	1,4	1,0	1,4	1,3	2,2	0,4	1,3
повітря										
Водопостачання; осіб		0	2967	16386	3363	15991	3363	8574	7417	19354
каналізація,										
поводження з	%	0,0	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,5	0,5	0,5
відходами										
Будівництво осіб		19527	86889	196212	18033	284595	109627	95694	97308	302629
	%	7,0	6,1	7,6	1,0	11,1	7,4	6,8	7,0	7,0
Оптова й роздрібна осіб		64518	265890	507157	343188	494377	347607	279174	210784	837565
торгівля; ремонт										
автомобілів та	%	23,2	18,6	19,6	19,7	19,4	23,4	19,7	15,1	19,5
мотоциклів										
Транспорт, складське осіб		11009	100967	158480	48990	221466	89688	99151	81617	270456
господарство, поштова	%	4,0	7,1	6,1	2,8	8,7	6,0	7,0	5,9	6,3
та кур'єрська діяльність										
Тимчасове осіб		18851	81633	82731	102692	80523	57202	44623	81390	183215
розміщування й	%	6,8	5,7	3,2	5,9	3,2	3,8	3,2	5,8	4,3
організація харчування										
Інформація та осіб		10331	43941	70467	37419	87320	54447	32328	37964	124739
телекомунікації	%	3,7	3,1	2,7	2,1	3,4	3,7	2,3	2,7	2,9
Фінансова та страхова осіб		3131	28584	45914	44125	33505	29544	21033	27053	77630
діяльність	%	1,1	2,0	1,8	2,5	1,3	2,0	1,5	1,9	1,8
Операції з нерухомим осіб		0	4131	6930	5276	5786	3304	5599	2159	11062
майном	%	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3
Професійна, наукова та осіб		5720	59871	81361	79296	67657	59341	56520	31092	146953
технічна діяльність	%	2,1	4,2	3,1	4,6	2,6	4,0	4,0	2,2	3,4
Діяльність у сфері осіб		2473	23105	40666	33679	32564	30703	25958	9582	66243
адміністративного та										
допоміжного	%	0,9	1,6	1,6	1,9	1,3	2,1	1,8	0,7	1,5
обслуговування										
Державне управління й осіб		904	77797	176031	83424	171307	83093	90103	81535	254731
оборона; обов'язкове	%	0,3	5,5	6,8	4,8	6,7	5,6	6,4	5,9	5,9
соціальне страхування										
Освіта осіб		6332	116914	316749	312908	127088	143670	125926	170399	439995
	%	2,3	8,2	12,2	18,0	5,0	9,7	8,9	12,2	10,2
Охорона здоров'я та осіб		5682	75569	130820	173236	38836	77589	56602	77880	212071
надання соціальної	%	2,0	5,3	5,0	10,0	1,5	5,2	4,0	5,6	4,9
допомоги										
Мистецтво, спорт, осіб		8052	41072	42606	59154	32576	36698	21461	33572	91730
розваги та відпочинок	%	2,9	2,9	1,6	3,4	1,3	2,5	1,5	2,4	2,1
Надання інших видів осіб		4583	57379	77820	89673	50109	59297	40063	40423	139783
послуг	%	1,7	4,0	3,0	5,2	2,0	4,0	2,8	2,9	3,3
Діяльність домашніх осіб		12098	4933	7829	8032	16828	1771	14181	8908	24860
господарств	%	4,4	0,3	0,3	0,5	0,7	0,1	1,0	0,6	0,6
Відсутня відповідь осіб		12060	44847	57169	27264	86811	51434	17889	44752	114075
	%	4,3	3,1	2,2	1,6	3,4	3,5	1,3	3,2	2,7
Разом осіб		277526	1425983	2591080	1740890	2553701	1485914	1415632	1393048	4294591
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.21. Розподіл зайнятої молоді за відпрацьованим протягом тижня часом та детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)

Види економічної діяльності		Відпрацьований час								Відсутня відповідь	Разом
		Не працював останній тиждень	Менше 10	10–19	20–29	30–39	40–49	50–59	Більше 60		
Сільське господарство, лісництво та рибальство	осіб	29716	17359	13548	21045	15196	79035	29194	41708	63945	310746
	%	9,6	5,6	4,4	6,8	4,9	25,4	9,4	13,4	20,6	100,0
Промисловість	осіб	21058	24567	22695	27768	95536	339112	63172	62738	29464	686110
	%	3,1	3,6	3,3	4,0	13,9	49,4	9,2	9,1	4,3	100,0
Будівництво	осіб	8836	3228	19500	4929	25391	118651	43544	63781	14768	302628
	%	2,9	1,1	6,4	1,6	8,4	39,2	14,4	21,1	4,9	100,0
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автомобілів та мотоциклів	осіб	39628	22543	31979	40454	60738	313736	130074	150180	48233	837565
	%	4,7	2,7	3,8	4,8	7,3	37,5	15,5	17,9	5,8	100,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	осіб	11972	13472	6542	6562	15215	99574	24355	67515	25249	270456
	%	4,4	5,0	2,4	2,4	5,6	36,8	9,0	25,0	9,3	100,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	осіб	11079	0	1771	11143	23504	60931	12822	55391	6574	183215
	%	6,0	0,0	1,0	6,1	12,8	33,3	7,0	30,2	3,6	100,0
Інформація та телекомунікації	осіб	6475	17970	3338	18752	8048	46047	15390	8719	0	124739
	%	5,2	14,4	2,7	15,0	6,5	36,9	12,3	7,0	0,0	100,0
Фінансова та страхова діяльність	осіб	5562	6039	0	0	7017	47438	5902	4621	1052	77631
	%	7,2	7,8	0,0	0,0	9,0	61,1	7,6	6,0	1,4	100,0
Операції з нерухомим майном	осіб	0	0	0	3627	1972	0	5463	0	0	11062
	%	0,0	0,0	0,0	32,8	17,8	0,0	49,4	0,0	0,0	100,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	осіб	1623	4784	9634	5664	6420	75742	34263	6770	2054	146954
	%	1,1	3,3	6,6	3,9	4,4	51,5	23,3	4,6	1,4	100,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	осіб	0	940	5782	1532	1788	32869	10088	9880	3363	66242
	%	0,0	1,4	8,7	2,3	2,7	49,6	15,2	14,9	5,1	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	осіб	10194	3265	1176	5058	11011	136320	44354	22970	20384	254732
	%	4,0	1,3	0,5	2,0	4,3	53,5	17,4	9,0	8,0	100,0
Освіта	осіб	23516	30669	65421	101968	62478	129809	4879	2442	18813	439995
	%	5,3	7,0	14,9	23,2	14,2	29,5	1,1	0,6	4,3	100,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	осіб	18030	8650	0	16317	31527	94277	21334	615	21322	212072
	%	8,4	4,1	0,0	7,7	14,9	44,5	10,1	0,3	10,1	100,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	осіб	9766	12165	13491	11826	4731	28769	4697	0	6285	91730
	%	10,6	13,3	14,7	12,9	5,2	31,4	5,1	0,0	6,9	100,0
Надання інших видів послуг	осіб	8958	12047	8518	10714	25578	54218	9455	6793	3502	139783
	%	6,4	8,6	6,1	7,7	18,3	38,8	6,8	4,9	2,5	100,0
Діяльність домашніх господарств	осіб	0	0	6331	3182	3522	7829	0	0	3996	24860
	%	0,0	0,0	25,5	12,8	14,2	31,5	0,0	0,0	16,1	100,0
Разом	осіб	206413	177698	209726	290541	399672	1664357	458986	504123	269004	4180520
	%	4,9	4,3	5,0	6,9	9,6	39,8	11,0	12,1	6,4	100,0

Примітка: «Промисловість» охоплює добувну промисловість і розроблення кар'єрів, переробну промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізацію, поводження з відходами.

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.22. Розподіл зайнятої молоді за відпрацьованим протягом тижня часом та статусом зайнятості

Статус зайнятості		Відпрацьовані години								Відсутня відповідь	Разом
		Не працював останній тиждень	менше 10	10–19	20–29	30–39	40–49	50–59	Більше 60		
Найманий працівник	осіб	152109	129134	175155	236599	355773	1589848	417711	415858	174295	3646482
	%	4,2	3,5	4,8	6,5	9,8	43,6	11,5	11,4	4,8	100,0
Роботодавець (дає роботу одному або більше працівникам)	осіб	5086	0	2634	11867	9351	15571	19039	37453	8255	109256
	%	4,6	0,0	2,4	10,9	8,6	14,3	17,4	34,3	7,6	100,0
Самозайнятий працівник (на якого не працюють інші особи)	осіб	33870	34798	19863	36088	31798	63636	33287	42125	46743	342208
	%	9,9	10,2	5,8	10,5	9,3	18,6	9,7	12,3	13,7	100,0
Член виробничого кооперативу	осіб	4657	0	0	1256	0	4151	0	0	0	10064
	%	46,3	0,0	0,0	12,5	0,0	41,2	0,0	0,0	0,0	100,0
Неоплачувана робота в сімейному бізнесі	осіб	9521	15514	10371	7949	5120	3995	7041	11940	55885	127336
	%	7,5	12,2	8,1	6,2	4,0	3,1	5,5	9,4	43,9	100,0
Інше	осіб	2854	2258	1702	2777	748	23321	0	3363	22223	59246
	%	4,8	3,8	2,9	4,7	1,3	39,4	0,0	5,7	37,5	100,0
Разом	осіб	208097	181704	209725	296536	402790	1700522	477078	510739	307401	4294592
	%	4,8	4,2	4,9	6,9	9,4	39,6	11,1	11,9	7,2	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.23. Розподіл зайнятої молоді за бажанням збільшити власний робочий час і методами такого збільшення

Бажання збільшити тривалість		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Так	осіб	44515	237228	431125	285553	427315	234107	248608	230152	712867
	%	17,9	17,3	17,5	17,9	17,2	16,4	18,8	17,3	17,5
Ні	осіб	203626	1130470	2037497	1311524	2060068	1194703	1077194	1099696	3371593
	%	82,1	82,7	82,5	82,1	82,8	83,6	81,2	82,7	82,5
Разом	осіб	248141	1367698	2468622	1597077	2487383	1428810	1325802	1329848	4084460
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Методи										
Збільшити кількість робочих годин на нинішній роботі / за нинішнім видом діяльності		63,6	65,8	64,2	73,5	58,9	67,2	55,6	72,1	64,7
Взяти додаткову роботу / почати додатковий вид діяльності		27,3	24,6	30,6	19,4	34,5	22,3	37,9	24,5	28,4
Замінити нинішню роботу / вид діяльності іншою / іншим з довшим робочим часом		9,1	9,6	5,1	7,2	6,6	10,5	6,5	3,4	6,8
Разом		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.24. Розподіл молоді, яка зайнята неформально, за детальними видами економічної діяльності (1 – знак ISIC)

Види економічної діяльності		Формальна зайнятість	Неформальна зайнятість	Разом
Сільське господарство, лісництво та рибальство	осіб	74328	230498	310745
	%	24,8	75,2	100,0
Промисловість	осіб	351978	330712	686109
	%	51,3	48,7	100,0
Будівництво	осіб	88697	213931	302628
	%	29,3	70,7	100,0
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автомобілів та мотоциклів	осіб	248370	589195	837565
	%	29,7	70,3	100,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	осіб	134757	135698	270455
	%	49,8	50,2	100,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	осіб	69244	113971	183215
	%	37,8	62,2	100,0
Інформація та телекомунікації	осіб	36919	87820	124739
	%	29,6	70,4	100,0
Фінансова та страхова діяльність	осіб	45087	32543	77630
	%	58,1	41,9	100,0
Операції з нерухомим майном	осіб	3627	7435	11062
	%	32,8	67,2	100,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	осіб	65369	79542	146953
	%	44,9	55,1	100,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	осіб	23425	42819	66244
	%	35,4	64,6	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	осіб	146355	108376	254731
	%	57,5	42,5	100,0
Освіта	осіб	266060	173936	439996
	%	60,5	39,5	100,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	осіб	112291	99780	212071
	%	52,9	47,1	100,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	осіб	32255	59475	91730
	%	35,2	64,8	100,0
Надання інших видів послуг	осіб	42328	97454	139782
	%	30,3	69,7	100,0
Діяльність домашніх господарств	осіб	0	24860	24860
	%	0,0	100,0	100,0
Разом	осіб	1741090	2428045	4180515
	%	41,7	58,3	100,0

Примітка: «Промисловість» охоплює добувну промисловість і розроблення кар'єрів, переробну промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізацію, поводження з відходами

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.25. Розподіл безробітної молоді (строге визначення) за методами пошуку роботи

Метод пошуку роботи		Стать		Разом
		Жінки	Чоловіки	
Розмістив/ла оголошення про пошук роботи в друкованих ЗМІ	Ні	81,0	80,2	80,5
	Так	9,4	12,9	11,4
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
Розмістив/ла оголошення про пошук роботи в Інтернеті	Ні	52,6	56,8	55,0
	Так	37,9	36,3	37,0
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
Розмістив/ла оголошення про пошук роботи на листівках та вуличних стендах для оголошень	Ні	88,1	88,6	88,4
	Так	2,3	4,5	3,6
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
Відповід/ла на оголошення у ЗМІ про прийом на роботу	Ні	71,5	77,5	75,0
	Так	18,9	15,6	17,0

	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	61,0	68,4	65,3
Відповів/ла на оголошення в Інтернеті про прийом на роботу	Так	29,5	24,7	26,7
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	71,9	78,4	75,6
Відповів/ла на оголошення про прийом на роботу у вуличних об'явах	Так	18,5	14,7	16,3
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	61,5	57,0	58,9
Безпосередньо запитував/ла на заводах, фермах, супермаркетах, магазинах та інших підприємствах	Так	29,0	36,1	33,1
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	23,1	21,7	22,3
Запитував/ла у друзів, родичів, знайомих	Так	67,3	71,4	69,7
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	87,8	89,0	88,5
Чекав/ла на вулиці найму на випадкову роботу	Так	2,7	4,1	3,5
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	79,5	84,6	82,4
Звертався/лась у пошуках роботи до приватних посередників	Так	10,9	8,5	9,5
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	70,6	81,6	76,9
Звертався/лась у пошуках роботи до Державної служби зайнятості	Так	19,8	11,5	15,0
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	89,9	91,8	91,0
Звернувся/лась по фінансову допомогу для пошуку роботи або започаткування власної справи	Так	0,5	1,3	1,0
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0
	Ні	90,4	92,3	91,5
Шукав/ла земельну ділянку, будівлю, обладнання, машини для започаткування власної справи або фермерства	Так	0,0	0,8	0,5
	Немає відповіді	9,6	6,9	8,0
	Разом	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.26. Розподіл безробітної молоді (строге визначення) за доступом до послуг Державної служби зайнятості

Використання послуг		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Так	осіб	2742	86804	61457	86033	64971	30175	64975	55853	151003
	%	3,7	33,0	27,5	36,0	20,1	19,2	37,4	24,2	26,9
Ні	осіб	72288	176520	162322	153062	258069	126973	108984	175174	411131
	%	96,3	67,0	72,5	64,0	79,9	80,8	62,6	75,8	73,1
Разом	осіб	75030	263324	223779	239095	323040	157148	173959	231027	562134
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Види отриманої допомоги (кілька відповідей)										
Поради щодо того, як шукати роботу	осіб	1066	19475	30652	27808	23386	5644	33851	11698	51193
	%	38,9	22,4	49,9	32,3	36,0	18,7	52,1	20,9	33,9
Інформація про вакансії	осіб	1066	54068	42343	56816	40661	21256	40397	35823	97476
	%	38,9	62,3	68,9	66,0	62,6	70,4	62,2	64,1	64,6
Орієнтація стосовно можливостей щодо освіти та професійної підготовки	осіб	0	17040	11545	23313	5272	2054	11324	15208	28586
	%	0,0	19,6	18,8	27,1	8,1	6,8	17,4	27,2	18,9
Включення до програм освіти або професійної підготовки	осіб	0	7550	7848	13602	1797	2054	7848	5496	15398
	%	0,0%	8,7	12,8	15,8	2,8	6,8	12,1	9,8	10,2

Включення до програми громадських робіт	осіб	0	2054	5717	7771	0	2054	2020	3697	7771
	%	0,0%	2,4	9,3	9,0	0,0	6,8	3,1	6,6	5,1
Жоден	осіб	610	25982	7790	16745	17637	8918	15145	10319	34382
	%	22,2%	29,9	12,7	19,5	27,1	29,6	23,3	18,5	22,8

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.27. Розподіл зневіреної молоді за оцінкою майбутніх перспектив і впливу поточного стану на їхню особистість

Оцінки		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Оцінки перспектив										
Переважно позитивні	осіб	72959	29581	32571	63027	72084	44889	51886	38335	135110
	%	83,5	52,4	71,1	67,4	75,0	84,4	85,5	50,7	71,3
Переважно негативні	осіб	14383	26821	13225	30440	23990	8278	8833	37318	54429
	%	16,5	47,6	28,9	32,6	25,0	15,6	14,5	49,3	28,7
Разом	осіб	87342	56402	45796	93467	96074	53167	60719	75653	189539
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Зміна самооцінки										
Так	осіб	13156	27500	15517	34714	21458	9856	14830	31486	56172
	%	15,1	48,8	33,9	37,1	22,3	18,5	24,4	41,6	29,6
Ні	осіб	74186	28903	30279	58752	74616	43312	45890	44167	133369
	%	84,9	51,2	66,1	62,9	77,7	81,5	75,6	58,4	70,4
Разом	осіб	87342	56403	45796	93466	96074	53168	60720	75653	189541
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.28. Розподіл зневіреної молоді за бажаним типом підприємства в майбутній зайнятості

Тип зайнятості		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
На себе (власний бізнес/господарство)	осіб	45688	4114	12760	22566	39996	19124	7782	35656	62562
	%	53,5	7,3	27,9	24,4	42,0	36,0	13,1	47,6	33,3
На державу / державний сектор	осіб	4699	14286	3469	17770	4684	4919	3807	13727	22453
	%	5,5	25,3	7,6	19,2	4,9	9,3	6,4	18,3	12,0
На велику приватну компанію	осіб	19660	21003	10268	27042	23890	14504	29747	6682	50933
	%	23,0	37,2	22,4	29,3	25,1	27,3	49,9	8,9	27,1
На малу або середню приватну компанію	осіб	7532	14123	11647	20812	12490	3921	12186	17195	33302
	%	8,8	25,0	25,4	22,5	13,1	7,4	20,4	23,0	17,8
На міжнародну або некомерційну організацію	осіб	3048	0	5644	1277	7416	8693	0	0	8693
	%	3,6	0,0	12,3	1,4	7,8	16,4	0,0	0,0	4,6
На сімейне підприємство/господарство	осіб	595	2875	2007	2875	2602	2007	1894	1576	5477
	%	0,7	5,1	4,4	3,1	2,7	3,7	3,2	2,1	2,9
Не хочу працювати	осіб	771	0	0	0	771	0	771	0	771
	%	0,9	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	1,3	0,0	0,4
Інше	осіб	3408	0	0	0	3408	0	3408	0	3408
	%	4,0	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	5,7	0,0	1,8
Разом	осіб	85401	56401	45795	92342	95257	53168	59595	74836	187599
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.29. Розподіл молоді за фінансовим станом домогосподарств і стадією переходу

Фінансовий стан домогосподарства	Транзит завершили		У процесі транзиту		Транзит не розпочинали		Разом	
	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.
	тис. осіб							
Заможне	14,1	–7,0	6,8	–20,4	5,9	–30,6	26,8	–58,1
Доволі заможне	142,5	–8,3	67,8	–31,2	106,7	–83,6	317,0	–123,1
Приблизно на середньому рівні у країні	1550,3	–52,8	1079,5	–48,8	1080,5	–447,4	3710,3	–549,0
Не бідне, але нижче середнього рівня у країні	1433,7	–33,6	1108,1	10,8	882,4	–278,1	3424,2	–300,9
Бідне	290,2	62,5	323,2	49,2	191,4	–11,9	804,8	99,8
Відмова від відповіді	0,6	–3,1	9,4	–15,6	8,4	–25,9	18,3	–44,6
Разом	3431,4	–42,4	2594,7	–56,0	2275,3	–877,5	8301,4	–975,9
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
	% (вертикальний розподіл)							
Заможне	0,6	0,4	1,0	0,3	1,2	0,3	0,9	0,3
Доволі заможне	4,3	4,1	3,7	2,6	6,0	4,7	4,7	3,8
Приблизно на середньому рівні у країні	46,2	45,2	42,6	41,6	48,5	47,5	45,9	44,7
Не бідне, але нижче середнього рівня у країні	42,2	41,8	41,4	42,7	36,8	38,8	40,2	41,3
Бідне	6,6	8,5	10,3	12,4	6,4	8,4	7,6	9,7
Відмова від відповіді	0,1	0,0	1,0	0,4	1,1	0,3	0,7	0,2
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	% (горизонтальний розподіл)							
Заможне	24,9	52,6	32,0	25,2	43,1	22,2	100,0	
Доволі заможне	34,3	44,9	22,5	21,4	43,2	33,7	100,0	
Приблизно на середньому рівні у країні	37,6	41,8	26,5	29,1	35,9	29,1	100,0	
Не бідне, але нижче середнього рівня у країні	39,4	41,9	29,5	32,3	31,1	25,8	100,0	
Бідне	32,3	36,1	38,9	40,1	28,8	23,8	100,0	
Відмова від відповіді	5,9	3,2	39,6	51,1	54,5	45,7	100,0	
Разом	37,4	41,3	28,6	31,3	34,0	27,4	100,0	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Таблиця А.30. Розподіл молоді за підкатегорією переходу на ринок праці та віком

Субкатегорії транзиту	15–19		20–24		25–29		Разом	
	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.
	тис. осіб							
Молодь, яка має стабільну роботу	67,8	–2,0	919,0	–86,5	2012,1	109,7	2998,9	21,2
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	6,0	2,1	27,1	–5,7	68,4	17,0	101,5	13,4
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	9,1	–0,5	100,0	–10,6	221,9	–65,8	331,0	–76,9
Перехід завершено	82,9	–0,5	1046,1	–102,8	2302,4	60,9	3431,4	–42,4
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	4,1	–2,9	81,4	27,0	102,3	24,8	187,7	48,9
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	5,6	5,6	31,9	–9,5	105,4	47,9	143,0	44,0
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	34,0	–21,9	275,4	–61,2	303,0	–50,9	612,4	–134,0
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	359,8	15,2	362,7	–59,3	99,7	–25,9	822,2	–70,0
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	47,6	–20,0	304,9	–0,2	476,8	75,3	829,4	55,1

У процесі переходу	451,1	-23,9	1056,3	-103,2	1087,3	71,1	2594,7	-56,0
Неактивна молодь, яка навчається	1535,7	-397,9	602,2	-337,4	40,3	-78,9	2178,3	-814,2
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	3,8	-10,3	36,0	-13,3	57,2	-39,7	97,0	-63,3
Не розпочинали перехід	1539,5	-408,2	638,2	-350,7	97,5	-118,6	2275,3	-877,5
Разом	2073,6	-432,6	2740,7	-556,7	3487,2	13,4	8301,4	-975,9
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
% (вертикальний розподіл)								
Молодь, яка має стабільну роботу	2,8	3,3	30,5	33,5	54,8	57,7	32,1	36,1
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	0,2	0,3	1,0	1,0	1,5	2,0	0,9	1,2
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	0,4	0,4	3,3	3,6	8,3	6,4	4,4	4,0
Перехід завершено	3,3	4,0	34,8	38,2	64,5	66,0	37,4	41,3
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	0,3	0,2	1,7	3,0	2,2	2,9	1,5	2,3
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	0,0	0,3	1,3	1,2	1,7	3,0	1,1	1,7
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	2,2	1,6	10,2	10,0	10,2	8,7	8,0	7,4
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	13,7	17,3	12,8	13,2	3,6	2,9	9,6	9,9
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	2,7	2,3	9,2	11,1	11,6	13,7	8,4	10,0
У процесі переходу	19,0	21,8	35,2	38,5	29,3	31,2	28,6	31,3
Неактивна молодь, яка навчається	77,2	74,1	28,5	22,0	3,4	1,2	32,2	26,2
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	0,6	0,2	1,5	1,3	2,8	1,6	1,7	1,2
Не розпочинали перехід	77,7	74,2	30,0	23,3	6,2	2,8	34,0	27,4
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% (горизонтальний розподіл)								
Молодь, яка має стабільну роботу	2,3	2,3	33,8	30,6	63,9	67,1	100,0	
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	4,4	5,9	37,3	26,7	58,3	67,4	100,0	
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	2,4	2,8	27,1	30,2	70,5	67,0	100,0	
Перехід завершено	2,4	2,4	33,1	30,5	64,5	67,1	100,0	
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	5,0	2,2	39,2	43,3	55,8	54,5	100,0	
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	0,0	3,9	41,8	22,3	58,2	73,8	100,0	
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	7,5	5,5	45,1	45,0	47,4	49,5	100,0	
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	38,6	43,8	47,3	44,1	14,1	12,1	100,0	
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	8,7	5,7	39,4	36,8	51,9	57,5	100,0	
У процесі переходу	17,9	17,4	43,8	40,7	38,3	41,9	100,0	
Неактивна молодь, яка навчається	64,6	70,5	31,4	27,6	4,0	1,9	100,0	
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	8,8	3,9	30,7	37,1	60,5	59,0	100,0	
Не розпочинали перехід	61,8	67,7	31,4	28,0	6,8	4,3	100,0	
Разом	27,0	25,0	35,6	33,0	37,4	42,0	100,0	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Таблиця А.31. Розподіл молоді за підкатегоріями переходу на ринок праці та статтю

Субкатегорії транзиту	Жінки		Чоловіки		Разом							
	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.	2015	2013–2015 в. п.						
тис. осіб												
Молодь, яка має стабільну роботу	1253,9	–105,9	1745,0	127,1	2998,9	21,2						
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	47,9	24,5	53,6	–11,1	101,5	13,4						
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	120,5	–10,3	210,5	–66,6	331,0	–76,9						
Перехід завершено	1422,3	–91,7	2009,1	49,4	3431,4	–42,4						
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	39,5	–6,1	148,2	55,1	187,7	48,9						
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	33,8	–7,6	109,2	51,5	143,0	44,0						
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	299,7	–19,1	312,7	–114,9	612,4	–134,0						
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	364,1	–28,7	458,1	–41,3	822,2	–70,0						
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	700,7	52,1	128,7	3,0	829,4	55,1						
У процесі переходу	1437,8	–9,4	1156,9	–46,6	2594,7	–56,0						
Неактивна молодь, яка навчається	1110,7	–357,0	1067,6	–457,2	2178,3	–814,2						
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	81,1	–32,6	15,9	–30,7	97,0	–63,3						
Не розпочинали перехід	1191,8	–389,6	1083,5	–487,9	2275,3	–877,5						
Разом	4051,9	–490,8	4249,5	–485,1	8301,4	–975,9						
Субкатегорії транзиту	Жінки		Чоловіки		Разом		Жінки		Чоловіки		Разом	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
% (вертикальний розподіл)						% (горизонтальний розподіл)						
Молодь, яка має стабільну роботу	29,9	30,9	34,2	41,0	32,1	36,1	45,7	41,8	54,3	58,2	100,0	
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	0,5	1,2	1,4	1,3	0,9	1,2	26,6	47,2	73,4	52,8	100,0	
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	2,9	3,0	5,8	5,0	4,4	4,0	32,1	36,4	67,9	63,6	100,0	
Перехід завершено	33,3	35,1	41,4	47,3	37,4	41,3	43,6	41,5	56,4	58,5	100,0	
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	1,0	1,0	2,0	3,5	1,5	2,3	32,9	21,0	67,1	79,0	100,0	
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	0,9	0,8	1,2	2,6	1,1	1,7	41,8	23,6	58,2	76,4	100,0	
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	7,0	7,4	9,0	7,3	8,0	7,4	42,7	48,9	57,3	51,1	100,0	
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	8,6	9,0	10,5	10,8	9,6	9,9	44,0	44,3	56,0	55,7	100,0	
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	14,3	17,3	2,7	3,0	8,4	10,0	83,8	84,5	16,2	15,5	100,0	
У процесі переходу	31,9	35,5	25,4	27,2	28,6	31,3	54,6	55,4	45,4	44,6	100,0	
Неактивна молодь, яка навчається	32,3	27,4	32,2	25,1	32,3	26,2	49,0	51,0	51,0	49,0	100,0	
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	2,5	2,0	1,0	0,4	1,7	1,2	70,9	83,6	29,1	16,4	100,0	
Не розпочинали перехід	34,8	29,4	33,2	25,5	34,0	27,4	50,2	52,4	49,8	47,6	100,0	
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	49,0	48,8	51,0	51,2	100,0	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Таблиця А.32. Розподіл молоді за підкатегоріями переходу на ринок праці та типом поселення

Субкатегорії транзити	Місто		Село		Разом	
	2015	2013–2015 в. п..	2015	2013–2015 в. п..	2015	2013–2015 в. п..
	тис. осіб					
Молодь, яка має стабільну роботу	2040,2	–175,1	958,7	196,3	2998,9	21,2
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	73,2	20,7	28,3	–7,3	101,5	13,4
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	212,7	–77,4	118,3	0,5	331,0	–76,9
Перехід завершено	2326,2	–231,9	1105,2	189,5	3431,4	–42,4
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	130,3	13,8	57,5	35,1	187,7	48,9
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	88,1	39,4	54,8	4,5	143,0	44,0
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	346,5	–114,6	265,9	–19,4	612,4	–134,0
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	565,8	–68,2	256,4	–1,8	822,2	–70,0
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	577,8	104,0	251,6	–48,9	829,4	55,1
У процесі переходу	1708,4	–25,5	886,3	–30,5	2594,7	–56,0
Неактивна молодь, яка навчається	1528,2	–565,0	650,1	–249,2	2178,3	–814,2
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	61,8	–46,9	35,2	–16,4	97,0	–63,3
Не розпочинали перехід	1590,0	–611,9	685,3	–265,6	2275,3	–877,5
Разом	5624,6	–869,3	2676,8	–106,6	8301,4	–975,9

Субкатегорії транзити	Місто		Село		Разом		Місто		Село		Разом	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
	% (вертикальний розподіл)						% (горизонтальний розподіл)					
Молодь, яка має стабільну роботу	34,1	36,3	27,4	35,8	32,1	36,1	74,4	68,0	25,6	32,0	100,0	
Тимчасово зайняті (не хочуть міняти роботу)	0,8	1,3	1,3	1,1	0,9	1,2	59,7	72,1	40,3	27,9	100,0	
Самозайняті (не хочуть міняти роботу)	4,5	3,8	4,2	4,4	4,4	4,0	71,1	64,3	28,9	35,7	100,0	
Перехід завершено	39,4	41,4	32,9	41,3	37,4	41,3	73,6	67,8	26,4	32,2	100,0	
Тимчасово зайняті (хочуть міняти роботу)	1,8	2,3	0,8	2,2	1,5	2,3	83,9	69,4	16,1	30,6	100,0	
Самозайняті (хочуть змінити роботу)	0,7	1,6	1,8	2,0	1,1	1,7	49,2	61,6	50,8	38,4	100,0	
Безробітна молодь (не навчаються, згідно з послабленими критеріями)	7,1	6,2	10,2	9,9	8,0	7,4	61,8	56,6	38,2	43,4	100,0	
Активна молодь, яка навчається (зайняті або безробітні)	9,8	10,0	9,3	9,6	9,6	9,9	71,1	68,8	28,9	31,2	100,0	
Економічно неактивна молодь, яка має плани працювати в майбутньому	7,3	10,3	10,8	9,4	8,4	10,0	61,2	69,7	38,8	30,3	100,0	
У процесі переходу	26,7	30,4	32,9	33,1	28,6	31,3	65,4	65,8	34,6	34,2	100,0	
Неактивна молодь, яка навчається	32,2	27,2	32,3	24,3	32,3	26,2	69,9	70,2	30,1	29,8	100,0	
Неактивна молодь, яка не навчається та не має наміру працювати в майбутньому	1,7	1,1	1,9	1,3	1,7	1,2	67,8	63,7	32,2	36,3	100,0	
Не розпочинали перехід	33,9	28,3	34,2	25,6	34,0	27,4	69,8	69,9	30,2	30,1	100,0	
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	70,0	67,8	30,0	32,2	100,0	

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 років.

Таблиця А.33. Розподіл безробітної молоді (у широкому розумінні) за бажаним типом підприємства в майбутній зайнятості, %

Тип підприємства	Разом		Вік					
			15–19		20–24		25–29	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
На себе (власний бізнес / господарство)	33,2	24,7	47,0	29,7	34,0	17,4	30,3	30,6
На державу / державний сектор	23,9	27,9	35,2	22,3	21,4	26,9	24,7	29,5
На велику приватну компанію	26,3	25,7	10,3	23,9	26,3	26,6	28,8	25,1
На малу або середню приватну компанію	10,6	16,7	0,0	15,3	13,9	23,9	9,0	10,3
На міжнародну або некомерційну організацію	1,7	2,8	0,0	6,5	1,5	1,3	2,1	3,8
На сімейне підприємство / господарство	2,2	0,8	3,3	0,0	0,0	1,1	4,3	0,7
Не хочу працювати	0,5	0,1	0,0	2,3	1,2	0,0	0,0	0,0
Інше	1,5	1,3	4,2	0,0	1,8	2,8	0,8	0,0
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Стать		Тип поселення					
			Жінки		Чоловіки		Місто	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
На себе (власний бізнес / господарство)	33,2	19,3	33,2	29,7	31,4	25,1	36,1	24,0
На державу / державний сектор	29,7	38,6	19,7	17,8	15,5	21,2	37,3	36,8
На велику приватну компанію	18,6	22,0	31,9	29,2	32,8	30,1	16,0	19,9
На малу або середню приватну компанію	11,4	16,5	10,0	16,9	12,8	15,8	7,0	17,9
На міжнародну або некомерційну організацію	3,1	0,0	0,6	5,4	2,7	4,4	0,0	0,7
На сімейне підприємство / господарство	2,4	1,0	2,2	0,7	1,9	1,0	2,8	0,6
Не хочу працювати	0,0	0,0	0,9	0,3	0,9	0,2	0,0	0,0
Інше	1,6	2,6	1,5	0,0	2,0	2,2	0,8	0,0
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2013 та 2015 рр.

Таблиця А.34. Розподіл безробітної молоді з попереднім досвідом роботи за причинами припинення останньої роботи

Причини		Вік			Стать		Тип поселення			Разом
		15–19	20–24	25–29	Жінки	Чоловіки	Обласний центр	Інше місто	Село	
Закінчення строку контракту	осіб.	596	7619	3427	4239	7403	2786	7318	1537	11641
	%	0,8	3,0	1,6	1,8	2,4	1,8	4,4	0,7	2,1
Закінчився сезон	осіб.	3858	17798	13648	17759	17545	5354	3085	26865	35304
	%	5,1	7,0	6,4	7,7	5,6	3,5	1,8	11,9	6,5
Незадоволений заробітною платою	осіб.	3488	38878	27646	20535	49476	21681	40032	8299	70012
	%	4,6	15,2	13,0	8,9	15,9	14,4	23,9	3,7	12,9
Незадоволений умовами праці	осіб.	2132	27121	28308	34086	23476	4422	16158	36982	57562
	%	2,8	10,6	13,3	14,7	7,5	2,9	9,7	16,4	10,6
Скорочення штату	осіб.	0	11890	25007	18699	18198	13703	4662	18532	36897
	%	0,0	4,7	11,8	8,1	5,8	9,1	2,8	8,2	6,8
Організація, де я працював, припинила свою діяльність	осіб.	610	10560	33225	10163	34232	16788	4996	22611	44395
	%	0,8	4,1	15,6	4,4	11,0	11,1	3,0	10,1	8,2
Переїзд до іншої місцевості	осіб.	0	6148	8060	4374	9834	0	3798	10410	14208
	%	0,0	2,4	3,8	1,9	3,2	0,0	2,3	4,6	2,6
Початок навчання / професійної підготовки / стажування	осіб.	13916	11966	5644	10845	20682	16184	2845	12498	31527
	%	18,5	4,7	2,7	4,7	6,6	10,7	1,7	5,6	5,8

Догляд за членами сім'ї, домашні обов'язки	осіб.	0	740	0	740	0	0	740	0	740
	%	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1
Пішла через вагітність і пологи	осіб.	0	0	18832	18832	0	6808	4449	7574	18831
	%	0,0	0,0	8,9	8,1	0,0	4,5	2,7	3,4	3,5
Стан здоров'я	осіб.	1930	11524	0	0	13454	6053	7401	0	13454
	%	2,6	4,5	0,0	0,0	4,3	4,0	4,4	0,0	2,5
Інше	осіб.	5433	36986	29146	18220	53344	13943	36324	21296	71563
	%	7,4	14,5	13,7	7,9	17,3	9,4	21,7	9,5	13,1
Без попереднього досвіду	осіб.	43069	74213	19691	73324	63648	43159	35524	58289	136972
	%	57,4	29,1	9,3	31,6	20,4	28,6	21,2	25,9	25,2
Разом	осіб.	75032	255443	212634	231816	311292	150881	167332	224893	543106
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

Таблиця А.35. Кількість проміжних станів переходу молоді до ринку праці залежно від форми зайнятості, за якою цей перехід було завершено

Вид переходу	Разом	Стабільна робота			Тимчасова робота			Самозайняті		
		Разом	Жіноча	Чоловіча	Разом	Жіноча	Чоловіча	Разом	Жіноча	Чоловіча
З кінця навчання до першої роботи	1,48	1,49	1,51	1,47	1,51	1,43	1,70	1,35	1,49	1,26
З кінця навчання до першого завершення переходу на ринок праці	1,51	1,52	1,55	1,50	1,54	1,46	1,70	1,35	1,49	1,26
З кінця навчання до поточної роботи	2,22	2,21	2,20	2,22	2,12	2,15	2,09	2,39	2,56	2,28

Джерело: SWTS-Ukraine, 2015 р.

У звіті представлено основні результати другого раунду унікального міжнародного дослідження проблем переходу молодих людей від навчання до ринку праці (SWTS) проведеного у 2015 році Українським центром соціальних реформ та Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України ім. М.В. Птухи в межах програми Міжнародної організації праці (МОП) «Work4Youth». Більшість результатів 2015 року є порівнюваними з даними першого раунду (2013), що дає можливість поглибити і розширити аналіз молодіжного ринку праці в Україні, представленого у звіті з першого раунду згаданого дослідження.

Дослідження «Перехід на ринок праці молоді України» (SWTS) є унікальним джерелом важливої інформації щодо проблем на ринку праці молодих людей віком від 15 до 29 років. Методологія дослідження забезпечує отримання надійної інформації щодо орієнтацій, практичних кроків, шляхів та етапів переходу молоді на ринок праці після завершення навчання. Основні результати дослідження свідчать, що шлях до гідної і продуктивної зайнятості для багатьох молодих жінок та чоловіків в Україні є досить тривалим, складним та непрямим. Звіти з двох раундів та інші результати дослідницького проекту SWTS в Україні доступні через сторінку програми «Work4Youth» (W4Y) МОП. Цей проект є результатом п'ятирічного партнерства між МОП і Фондом MasterCard, який спрямовано на створення нових можливостей для здобуття гідної праці молодими жінками та чоловіками через знання і дії.

Серія Публікацій W4Y призначена для поширення даних і результатів аналізу міжнародного дослідницького проекту SWTS, яке проводилося Міжнародною організацією праці в 34 країнах, що представляють п'ять регіонів світу. Серія охоплює національні доповіді, з основними висновками обстеження та інформацію про основні засади і поточні заходи національної політики в області зайнятості молоді, регіональні зведені доповіді, які розкривають специфіку та закономірності загальнорегіональних моделей задоволення потреб молоді щодо переходу на ринок праці, а також набори вихідних даних проведених досліджень.

Work4Youth

Для отримання додаткової інформації відвідайте наш веб-сайт: www.ilo.org/w4y
Програма забезпечення молодіжної зайнятості
4 route des Morillons
CH-1211 Женева 22
Швейцарія
w4y@ilo.org

ISSN 2309-6780